

trk dergisi

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

e-ISSN:2757-6388

2023

Cilt: 4 Sayı: 2

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

Cilt/Volume: 4 Sayı/Issue: 2 Kış/Winter 2023

<http://www.trkdergisi.com>

İmtiyaz Sahibi/Owner

Öğr.Gör.Yılmaz BACAKLI

Baş Editörler/ Chief Editorial Board

Doç.Dr. Mustafa KUNDAKÇI

Dr. Öğr. üyesi Can Doğan

Öğr.Gör.Yılmaz BACAKLI

Eğt. Gör.Yalçın ALTAY

Dil Editörleri/Language Editors

Dr. Öğr. Üyesi Saidbek BOLTABAYEV

Arş. Gör. Mustafa CANLI

Metin İnceleme ve Düzelti/ Text Review and Editing

Öğr. Gör. Oğuzhan YILDIRIM

Öğr. Gör. Salih TURAN

Yurt Dışı Temsilcilikleri/ Foreign Representation Offices

Azerbaycan: Doç. Dr. Siyavuş ASIMOV

/Bakü Avrasya Üniversitesi

Kazakistan: Doç. Dr. Sanay Gavhar ERALIKIZI

/M. Kh. Dulati Taraz Devlet Üniversitesi

Kırgızistan: Prof. Dr. Meerim KOLBAYEVA

/Kırgızistan Milli İlimler Akademisi

Özbekistan: Prof. Dr. Nodirhan KHASANOV

Özbekistan Cumhuriyeti İlimler Akademisi

Rusya: Doç. Dr. Kireeva İrina ANATOLEVNA

/Uluslararası Moskova Üniversitesi

Tataristan: Doç. Dr. Feride TAGİROVA

/Tataristan Bilimler Akademisi

Türmenistan: Dr. Öğr. Üyesi Janibekov KAKAJAN

/Mahtumkulu Dil ve Edebiyat Yazmaları Enstitüsü

Yayın Kurulu / Editorial Boards

Prof. Dr. Abbasov Əbülhəsən FƏRAD OĞLU

Prof. Dr. Ali GÜNEŞ

Prof. Dr. Faruk ÇOLAK

Prof. Dr. Hikmet KORAŞ

Prof. Dr. Hür Mahmut YÜCER

Prof. Dr. Hüseyini Nazim ZİYAD OĞLU

Prof. Dr. Meerim KOLBAYEVA

Prof. Dr. Nodirhan KHASANOV

Prof. Dr. Yerden KAZHYBEK

Prof. Dr. Zeki TEKİN

Doç. Dr. Siyavuş KASIMOV

Doç. Dr. Adayeve Ermek SABİRBAYKİZİ

Doç. Dr. Alsou KAMALIEVA

Doç. Dr. Allahverdiye Ələvsət VİLAYT OĞLU
Doç. Dr. Aşkın ÇELİK
Doç. Dr. Ensenov Kanat ALEKSEYULİ
Doç. Dr. Fatih KAYA
Doç. Dr. Kireeva İrina ANATOLEVNA
Doç. Dr. Muhammet Nurettin CİCİOĞLU
Doç. Dr. Rəhimov Mütəllim QARA OĞLU
Doç. Dr. Ramazan CANSOY
Doç. Dr. Recep TEK
Dr. Öğr. Üyesi Kerim TUZCU
Dr. Öğr. Üyesi Meder SALİEV
Dr. Öğr. Üyesi Saidbek BOLTABAYEV
Dr. Öğr. Üyesi Tahir BİLİRLİ

Sayı Hakemleri / Referee Board of This Issue

Prof.Dr. Zhyldyz İSMAİLOVA
Doç.Dr. Fatih KAYA
Doç.Dr. Metin AKYÜZ
Doç.Dr. Saidbek BOLTABAYEV
Dr.Öğr Üyesi Adem YELOĞLU
Dr. Öğr Üyesi Kerim TUZCU
Dr. Ali ÇELİK
Dr. Dilrabo ABDAZIMOVA
Dr. Gulshat SHAİKENOVA
Dr. Murat ATAR

İletişim Adresi /Official Contact

bilgi@trkdergisi.com

- ✿ trk dergisi yılda iki kez (Haziran/Aralık) yayımlanan bilimsel ve hakemli bir dergidir.
trk dergisi is an academic and refereed journal which has been published two times a year (Jun/December).
- ✿ Dergide yayımlanmak üzere gönderilen yazılar, belirtilen kurallara uygun olarak hazırlanmalıdır.

The articles which have been sent in order to be published in the journal have to be prepared according to the related rules.

- Dergide yayımlanan yazıların akademik ve hukuki sorumluluğu yazarlarına aittir.
Academic and legal responsibility of the articles published in the journal belongs to their authors.
- Yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.
Citing articles can be permitted by quoting the source
- Makale gönderimi için son tarih: Yaz dönemi Nisan, Kış dönemi Ekim dir.
Deadline for submitting articles: Summer semester is April , Winter semester is October.

İÇİNDEKİLER

Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme	1-17
Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Hikâyesinde Göç	18-26
1940-1942 Yılları Arasında Gazetecilik Dilinde Vecize Kullanımı "Tasvîr-İ Efkâr" Örneği	27-52
Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi	53-70
Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler	71-83
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı(B1-B2 Seviyesi)	84-102

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):1/17

Geliş Tarihi / Receive : 19.11. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12. 2023

**Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin
Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme**

**An Investigation on the Contribution of Secondary School
Students' Level of Access to Distance Education to Their
Creative Writing Skills**

Ozan Kadir GÜZELSOY, Öğretmen,

T.C. MEB Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğü,

okgzlsy@live.com, ORCID: 0000-0003-3435-6366.

Kerim TUZCU, Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Türkçe Eğitimi ABD, kerim.tuzcu@siirt.edu.tr,

ORCID: 0000-0001-8432-2602.

Atıf/Cite as TUZCU, K., & GÜZELSOY, O. K. Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme. *Trk Dergisi*, 4(2)

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme

Özet

Bu çalışma, pandemi sürecinin ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin yaratıcı yazma becerileri üzerindeki etkisini öğretmenlerin görüş ve önerileri doğrultusunda incelemeyi amaçlamaktadır. Pandemi nedeniyle uzaktan eğitim yöntemine geçilmesi, öğrencilerin Türkçe derslerine katılımını ve yazma motivasyonunu olumsuz yönde etkilemiştir. Bu çalışmada, uzaktan eğitim sürecinde Türkçe derslerine katılan ve katılamayan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin karşılaştırılması ve yüz yüze eğitime geçildiğinde bu becerilerde nasıl bir değişiklik olduğunun öğretmenler tarafından gözlemlenmesi amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışması deseni, belirli bir durumun derinlemesine incelenmesine olanak sağlayan bir araştırma yöntemidir. Çalışmanın katılımcılarını, 2019-2020 eğitim-öğretim yılından itibaren Bitlis'in Güroymak ilçesindeki ortaokullarda Türkçe öğretmeni olarak görev yapan ve uzaktan eğitim sürecinde faal olarak ders veren 20 öğretmen oluşturmaktadır. Öğretmenlerle yarı yapılandırılmış görüşme çizelgesi kullanarak yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme çizelgesi, araştırmacının önceden belirlediği soruları katılımcılara yöneltmesini, ancak katılımcıların cevaplarına göre soruları değiştirmesini veya eklemesini de sağlayan bir veri toplama aracıdır. Elde edilen verilerin çözümlenmesi için içerik çözümlemesi tekniği uygulanmıştır. İçerik çözümlemesi, nitel verilerin anlamlı bir şekilde sınıflandırılmasını, yorumlanmasını ve sunulmasını sağlayan bir veri analizi yöntemidir. Çalışmanın bulgularına göre, pandemi döneminde uzaktan eğitimde Türkçe derslerine katılan ve katılamayan öğrenciler arasında yaratıcı yazma becerileri açısından önemli farklılıklar olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıkların nedenleri ve sonuçları araştırılmış, öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur. Bu öneriler arasında, teknoloji çağından yararlanarak uzaktan eğitim ve yaratıcı yazma olanaklarının artırılması, ortaokul öğrencilerine yazmayı sevdirmek için daha fazla etkinlik, araç gereç, söyleşi, fuar, köşe ve ödül gibi yöntemler kullanılması, öğrencilerin sosyoekonomik durumlarının dikkate alınması ve eşit fırsatlar sağlanması yer almaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan öğretim, Öğretmen görüşleri, Pandemi, Türkçe öğretimi, Yaratıcı yazma.

An Investigation on the Contribution of Secondary School Students' Level of Access to Distance Education to Their Creative Writing Skills

Abstract

This study aims to examine the impact of the pandemic process on the creative writing skills of fifth grade middle school students in line with the opinions and suggestions of teachers. The transition to remote education method due to the pandemic has negatively affected the students' participation and writing motivation in Turkish language courses. In this study, it is aimed to compare the creative writing skills of students who participated and did not participate in Turkish language courses during the remote education process and to observe how these skills changed when face-to-face education was started by teachers. In the study, one of the qualitative research methods, case study design, was used. Case study design is a research method that allows the in-depth examination of a specific situation. The participants of the study consisted of 20 teachers who have been working as Turkish language teachers in middle schools in Güroymak district of Bitlis since the 2019-2020 academic year and who actively gave lessons during the remote education process. Face-to-face interviews were conducted with the teachers using a semi-structured interview schedule. Semi-structured interview schedule is a data collection tool that allows the researcher to ask the questions he/she predetermined to the participants, but also allows him/her to change or add questions according to the participants' answers. Content analysis technique was applied for the analysis of the obtained data. Content analysis is a data analysis method that enables the classification, interpretation and presentation of qualitative data in a meaningful way. According to the findings of the study, it was determined that there were significant differences in terms of creative writing skills between the students who participated and did not participate in Turkish language courses during the pandemic period. The reasons and consequences of these differences were investigated and suggestions were made for the development of students' creative writing skills. Among these suggestions are increasing the opportunities for remote education and creative writing by taking advantage of the technology age, using more methods such as activities, tools, interviews, fairs, corners and awards to make middle school students love writing, taking into account the socioeconomic status of the students and providing equal opportunities.

Keywords: Distance education, Teacher opinions, Pandemic, Turkish

teaching, Creative writing.

1. Giriş

Yazma, bir insanın duygu, düşünce, hayal ve fantezilerini veya herhangi bir konu hakkındaki bilgilerini yazıya dökmesi olarak tanımlanabilir. Ayrıca çeşitli tür ve tekniklere sahip bir süreçtir. Yazma, insanların iletişim kurmasına, bilgi aktarmasına, yaratıcılık göstermesine ve uygarlık oluşturmaya yardımcı olmuştur. Yazma becerisi, eğitim, iş ve sosyal hayatta önemli bir rol oynamaktadır. Yazma becerisini geliştirmek için, yazma sürecinin aşamalarını bilmek, yazı türlerini tanımak, yazı planı oluşturmak, yazıyı gözden geçirmek ve paylaşmak gerekir.

Yazma veya başka bir ifadeyle duyguları bir düzlem üzerine değişik sembollerle aktarma, insanlığın ihtiyaçlarından doğan ve yalnızca insanoğluna has bir eylemdir. “Yazma; kişinin duygularını, düşüncelerini ve yaşadıklarını belli dil kurallarına uygun ve özgün bir şekilde yazarak anlatması sanatıdır” (Güleryüz, 2006: 28).

Yaratıcı yazma; duyguları, düşünceleri, izlenimleri ve hayalleri ifade etmeye yarayan bir yazma biçimidir ve okuru bilgilendirmekten çok etkilemeye amaçlar. Yaratıcı yazma, kurgusal (şiir, öykü, roman gibi) ya da kurgusal olmayan (deneme, biyografi, eleştiri gibi) yazı türlerini içerir. Hayal gücünü, yazma becerisini, iletişim becerisini ve disiplini geliştirmeye yardımcı olur. Aynı zamanda bir tür terapi olarak da görülebilir çünkü yazan kişi kendi duygularını ve deneyimlerini paylaşır. Yaratıcı yazma yapmak için, deneyim, gözlem, hayal gücü, soru sorma, hevesli okuma, fikir defteri tutma, terk ile yazma, çalışmayı yüksek sesle okuma, sahne listesi oluşturma, düzeltme ve düzenleme gibi bazı ipuçları ve teknikler kullanılabilir. Yaratıcı yazma örnekleri arasında destanlar, romanlar, şiirler, senaryolar, kısa hikâyeler, şarkılar, televizyon senaryoları gibi yazı türleri bulunur (<https://acikders.ankara.edu.tr/>).

Literatürde; not alma, özet çıkarma, boşluk doldurma, kelime ve kavram havuzundan seçerek yazma, serbest yazma, kontrollü yazma, güdümlü yazma, yaratıcı yazma, duyulardan hareketle yazma, grup olarak yazma, tümevarım, tümdengelim, eleştirel yazma olarak belirlenmiş yazma yöntem ve teknikleri arasında yer alan yaratıcı yazma, öğrencilerin yazma becerisini gönüllü olarak gerçekleştirmesi için kullanılan teknikler olarak sıralanabilir (Özer ve Şahan, 2011). “Yaratıcılık her bireyde var olan ve bireyin yeni ve evvelkilerden daha farklı bir sözlü, yazılı, düşünsel veya eylemsel ürün ortaya koymasını sağlayan kabiliyettir. Yaratıcı yazma, az sayıda ve belirli insanların sahip olduğu az görülen bir kabiliyet olarak değil, insanların tamamında bulunan geliştirilip beslenebilen bir zihinsel beceri olarak kabul görmektedir” (Davaslıgil, 1994: 53). Yaratıcı yazma kavramını da bu tanıma

bağlamak mümkündür. Ferdin daha önce var olmayan bir yazıyı özgün haliyle kâğıda dökmesidir. Bir başka deyişle de ferdin hür ve serbest iradesiyle herhangi bir edebî kalıba girmeden aklındakileri yazıya dökme eylemine denir. Yaratıcı yazmada önemli olan husus, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini, öznel ve etkili fikirler çerçevesinde korkmadan dürüst bir biçimde aktarabilmeleridir (Maltepe, 2007). Ortaya çıkan ürünün başarısı, yazarın yazım sürecinde özgür ve özgün olabilmesiyle yani yaratıcılığıyla bağlantılıdır.

Bilgiyi özgün bir biçimde üretip onu kâğıda aktarmak ancak yenilikçi, kurgucu ve yaratıcı yazma ile mümkündür. Yaratıcı yazı denilirken kastedilen şey, bir insanın herhangi bir konudaki duygu ve düşüncelerini kendi hayal dünyasını kullanarak, rahatça kâğıt ortamına aktarabilmesidir (Oral, 2003). Yaratıcı yazmada birey herhangi bir kurala veya kalıba uymadan duygu ve düşüncelerini özgürce yazar. Yaratıcı yazma uygulamalarında en önemli amaç öğrencilerin yeknesak yazılar yazması yerine özgürce, rahatça, ilgi çekici bir şekilde duygu ve düşünce dünyalarını ortaya koymalarını sağlamaktır (Temizkan, 2010). Özgün bir eser okuyan okuyucu, yazarın yaratıcı düşünce ve hayal gücüne tanık olur ve bu da eseri daha başarılı kılar.

Türkiye’de yaratıcı yazma etkinlikleri ilkökul düzeyinde başlamaktadır. “Türkçe dersinde sınıf öğretmeni öğrencilere; özet çıkarma, şiir yazma, akrostiş çalışmaları gibi etkinlikler yaptırarak onlara özgün yazılar yazmayı öğretmeyi amaçlar çünkü şiir aracılığıyla, kullanılan dilin gücünden faydalanabilen çocuk, yaratıcı düşünme ve yaratıcı yazma becerisini de geliştirir” (Güleryüz, 2002: 274). “Zira metin oluşturmak demek, bir açıdan iyi düşünceye, durumlara eleştirel bir pencereden ve farklı açılardan bakmaya, sebep sonuç ilişkileri oluşturmaya bağlıdır” (Göçer, 2010: 188). Ortaöğretim 5. sınıftan itibaren ise ortaokul Türkçe dersi müfredatında yaratıcı yazmaya sıkça yer verildiği görülmektedir. “Sınıftaki yaratıcı yazma etkinlikleri, öğrencilerin hem kendi fikirlerini dilediğince dile getirmelerini sağlar hem de diğer insanların duygu ve düşüncelerine saygı duyma ve onları kabullenme alışkanlığı kazanmalarında etkili olur” (Sever, 2000: 7). Öğrencilerin kitap okudukça, bilgi ve söz varlıkları, yazmaya ilgileri arttıkça yaratıcı yazmadaki başarılarının da arttığı bilinen bir gerçektir.

Yazmanın bir ihtiyaç olduğu düşünülürse yaratıcı yazma bu ihtiyacı gidermenin en önemli aracı olabilir. Bir metne veya kurala bağlı kalmadan, tamamen insanın içinden gelen ilhamla özgürce yazması neticesinde özgün yazıları ortaya çıkarmaktadır. Ülkemizde öğrenciler yaratıcı yazma ile 1. kademe eğitimde yani ilkökulda tanışmaktadır. Sınıf düzeyi arttıkça Türkçe derslerinde yaratıcı yazma becerilerini geliştirmeye yönelik daha çok

etkinliğin yapıldığı görülmektedir. İlkokul 2. sınıf düzeyinde öğretmenler, öğrencilerden kendilerini, ailelerini, çevrelerini tanıttıcı yazılar yazmalarını; Türkçe ders kitabındaki boşluk doldurma alanları kendi ifadeleriyle doldurmalarını ve mektup yazmalarını istemektedir. 3. sınıf düzeyinde de bu etkinlikler çeşitlenerek artmaktadır.

4. sınıf öğrencileri, kompozisyon adı verilen bir yazma etkinliği türüyle tanışır. Kompozisyon, Türkçe Sözlükte, “öğrencilere duygu ve düşüncelerini etkili ve düzgün bir biçimde anlatmaları için yaptırılan yazılı veya sözlü çalışma; tahrir, kitabet” ve “Ayrı ayrı parçaları bir araya getirerek bir bütün oluşturma biçimi ve işi” şeklinde tarif edilmiştir (<https://sozluk.gov.tr/>). Bu etkinlikte, öğrenciler yaratıcı yazma becerilerini geliştirirler. Bir konu hakkında noktalama ve imla kurallarına uygun olarak yazılan ve giriş, gelişme ve sonuç bölümlerinden oluşan yazılı bir anlatım türüdür (www.makaleler.com). Öğrenciler, öğretmen tarafından veya kendi seçtikleri bir konuda kendi görüşlerini kâğıda aktararak kompozisyon yazarlar. Giriş bölümünde konu hakkında genel bir bilgi verilir, gelişme bölümünde konu detaylı bir şekilde açıklanır veya tartışılır, sonuç bölümünde ise konu özetlenir ve bir ana fikre bağlanır. Kompozisyon yazarken açık ve sade bir dil kullanmak önemlidir. Bu nedenle, öğretmenler öğrencilere bu konuda rehberlik etmelidir (Elma ve Bütün, 2015).

Kovid-19 salgını 2020-2022 yılları arasında Türkiye’de ve dünyada her alanı olduğu gibi eğitim sistemini de derinden etkilemiş ve yaralamıştır. Salgının yayılmasını önlemek amacıyla birçok tedbir devreye girmiş ve bunların başında da toplu faaliyet alanı olan eğitim öğretim kurumları yüz yüze eğitim ve öğretime kapatılarak uzaktan çevrim içi eğitim öğretim tarzına geçilmiştir. (Doğan ve Demir, 2023). Bu durum, öğrencilerin okul, sınıf ve kütüphane ortamından uzaklaşmasına, öğretmenle yüz yüze etkileşimin azalmasına, kitap okuma alışkanlığının bozulmasına, akademik kazanımların yeterince sağlanamamasına ve öğrencilerin motivasyon ve ilgisinin düşmesine neden olmuştur (Demirel, 2022). Bu olumsuzluklar, özellikle yaratıcı yazma gibi öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerini geliştiren ve öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak sağlayan bir etkinlik için büyük bir engel teşkil etmiştir (Eroğlu, 2022). Bu bağlamda, bu çalışmada, uzaktan eğitime katılabilen ve katılamayan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin durumu, Türkçe öğretmenlerinin gözlem ve görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Çalışmanın amacı, uzaktan eğitimin yaratıcı yazma becerisine etkisini belirlemek ve bu süreçte karşılaşılan sorunlara ve çözüm önerilerine ışık tutmaktır.

1.1 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmayla uzaktan eğitim sürecini, ortaokul 5. sınıftayken geçirmiş öğrencilerin mevcut yaratıcı yazma becerileri üzerine odaklanılmak istenmiştir çünkü ortaokulda 5. Sınıf bu kademedeki eğitim ve öğretimin

Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme

temelini oluşturmaktadır. Türkçe öğretmenlerinin uyguladıkları etkinlikler, etkinlikleri değerlendirdikten sonra edindikleri gözlem ve veriler, öğretmenlerin öğrencilerinin mevcut yaratıcı yazma becerileri hakkında fikir sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ölçümler sonucunda tespit edilen durumlar, eğitim sürecinin başarılı ya da başarısız olmasını etkileyebilmektedir (Silah, 2000). Bu nedenle öğretmenlerle yüz yüze görüşmeler yapılarak birinci kaynaktan bilgi edinmek amaçlanmıştır. Ayrıca araştırmada görüşlerine başvuru Türkçe öğretmenlerinin sunacağı çözüm önerileri de ileriki zamanlarda yaşanması olası bir uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin olumsuz etkilenmemesi hatta söz konusu sürecin geliştirilmesi konusunda diğer öğretmenlere fikir sunabilir.

2. Yöntem

Bu araştırma nitel desenli bir durum çalışması şeklinde yürütülmüştür. Nitel desenler problemin belirlenmesiyle başlayan veri toplama, analiz ve raporlama ile devam eden genel araştırma sürecine sahiptir. Fakat farklı ölçülerde, gözlem yapma, görüşme, belge toplama, görsel ile işitsel malzemeleri kapsayan veri toplama araçlarından da faydalanılması önemlidir (Maxwell, 2018; Subaşı, M. ve Okumuş, K. 2017). Araştırmada Türkçe öğretmenlerinin gözlem ve görüşlerine başvurulmuştur.

2.1. Çalışma Grubu

Bu araştırma Bitlis ilinin Güroymak ilçesinde görev yapan gönüllü 20 Türkçe öğretmeni ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma yürütülürken kolay erişilebilen durum örnekleme hedeflenmiştir. Öğretmenlerin çalışma yıllarına, kariyer basamaklarına ve öğrenim durumlarına göre ayrışık bir grup olması hedeflenmiştir. Bu bağlamda çalışma grubunda aday, sözleşmeli, kadrolu ve uzman öğretmenler yer almıştır. Ayrıca çalışma grubundaki öğretmen görüşlerine yer verilirken etik kurallar gereği katılımcı sayısına göre 1-20 arası numara verilerek betimleme yapılmıştır. Örnek: Ö.12. gibi.

Tablo 1. Çalışma grubuna ait cinsiyet dağılımı.

Cinsiyet	f
Kadın	7
Erkek	13
Toplam	20

Tablo 2. Çalışma grubuna ait hizmet yılları.

Hizmet Yılı	f
-------------	---

1-10	14
10-20	4
20+	2
Toplam	20

Tablo 3. Çalışma grubuna ait öğrenim durumu.

Öğrenim Durumu	f
Lisans	15
Yüksek Lisans	5
Doktora	0
Toplam	20

Tablo 4. Çalışma grubuna ait kariyer durumu.

Kariyer Durumu	f
Aday Öğretmen	6
Sözleşmeli Öğretmen	5
Kadrolu Öğretmen	4
Uzman Öğretmen	4
Baş Öğretmen	1
Toplam	20

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Görüşme formu öğretmenlere yüz yüze görüşme yöntemiyle doldurtulmuştur. Görüşme formunda çalışma grubundaki öğretmenlere aşağıdaki sorular yöneltilmiştir.

- Uzaktan eğitim sürecinde EBA¹, Zoom², Whatsapp³ vb. uygulamalar aracılığıyla ders yaptınız mı?
- Uzaktan eğitim yoluyla yaptığınız derslerde yazma etkinliklerinden verim aldınız mı? Yeterince faydalı buldunuz mu?
- Uzaktan eğitim yoluyla yaptığınız derslerde hangi yaratıcı yazma etkinliklerini yaptınız ve bu etkinlikler amacına ulaştı mı?
- Uzaktan eğitim yoluyla yaptığınız derslere katılım oranından memnun muydunuz?

¹ Eğitim Bilişim Ağı

² Uzaktan çevrim içi öğretim aracı

³ Anlık sosyal medya uygulaması

- Sizce uzaktan eğitim sürecine katılım sağlamak öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin gelişmesine katkı sağladı mı?
- Uzaktan eğitim yoluyla yaptığınız derslere katılım sağlayan öğrencilerin yüz yüze eğitim sürecindeki sınıf içi yaratıcı yazma etkinliklerindeki performansından memnun musunuz? Neden?
- Uzaktan eğitim yoluyla yaptığınız derslere çeşitli nedenlerle katılım sağlayamayan öğrencilerin yüz yüze eğitim sürecindeki sınıf içi yaratıcı yazma etkinliklerindeki performansından memnun musunuz? Neden?
- Okul içinde yapılan kompozisyon ve şiir yarışmalarında dereceye giren öğrenciler arasında uzaktan eğitime katılım açısından belirgin bir fark var mı?
- İlçe ve il geneli yapılan kompozisyon ve şiir yarışmalarında okulunuzdan katılım sağlayıp derece elde eden öğrenci var mı? Varsa bu öğrencilerin uzaktan eğitime katılım durumları nedir?
- Okul gazetesi, okul dergisi ve hikâye kitabı yazma etkinliklerine katılım sağlayan öğrencilerden uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısı ve oranı nedir?

2.3. Verilerin Tahlili

Türkçe öğretmenleriyle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bulgular, görüşme formundaki sorulara verilen yanıtlar dikkate alarak tasnif edilmiş ve dört ayrı başarı ölçütü teması ortaya çıkmıştır. Bu temalar ders içi etkinliklerdeki başarı düzeyi, belirli gün ve haftalar kapsamında okul içinde düzenlenen yarışmalardaki başarı düzeyi, ilçe ve il düzeyindeki yarışmalara katılım ve başarı düzeyi ile okulda çıkarılan gazete, dergi ve hikâye kitabı yazma etkinliklerine katılım ve başarı düzeyi olarak belirlenmiştir.

3. Bulgular

3.1. Sınıf içi etkinliklerdeki performansa dair bulgular

Birçok araştırma öğretmenlerin birçoğunun hâlen sınıflarında geleneksel değerlendirme yaklaşımlarını kullandığını göstermektedir (Adanalı, 2008; Birgin ve Gürbüz, 2008; Çakan, 2004; Erdemir, 2007; Gelbal ve Kelecioğlu 2007; Güven ve Eskitürk, 2007; Parmaksız ve Yanpar, 2006). Oysa yeni eğitim anlayışı yeni değerlendirme anlayışını beraberinde getirmiştir. Ayrıca Türkçe dersi daha çok uygulamaya yönelik bir ders olduğundan geleneksel yöntemlerden çok yenilikçi yöntemlerin kullanılması elzemdir. Başka bir deyişle öğretmen sadece ürüne odaklanıldığı geleneksel değerlendirmelerin aksine hem ürüne hem de sürece odaklanılan bir değerlendirme yaklaşımı

benimsemelidir (Herman, Aschbacher ve Winters, 1992). Bu ölçütü karşılamak amacıyla öğrencilerin 2022-2023 Eğitim ve Öğretim yılı Türkçe derslerindeki yaratıcı yazma etkinliklerinin değerlendirme sonuçlarından, öğretmen gözlem ve kanaatlerinden, performans değerlendirmelerinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda rastgele örneklem yoluyla seçilen beş öğretmenin doğrudan alıntı yapılarak ifadelerine yer verilmiş ve 5. sınıftayken uzaktan eğitim sürecine katılmış öğrencilerle katılamayan öğrencilerin başarı düzeyleri arasındaki benzerlik ve farklılıklara dair bilgi sunulmak istenmiştir.

Ö.11: “Uzaktan eğitim sürecinde EBA ve Zoom’dan derslerimi yapmaya gayret ettim. Ayrıca ders öncesinde ve yoğunlukla sonrasında öğrencileri sürekli olarak ödevlendirmek amacıyla Whatsapp’tan velilere doküman gönderdim. Katılım oranı takriben %30 civarıydı diyebilirim. Türkçe dersi uygulama isteyen bir ders olduğu için uzaktan eğitimde sınıf ortamındaki verimi tam anlamıyla alamadım ama yine de verimli geçtiği zamanlar da çok oldu. Ortaokul 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki yaratıcı yazma etkinliklerini öğrencilerime yaptırdım. Aynı öğrencilerin yüz yüze eğitimdeki yaratıcı yazma etkinliklerinde kesinlikle daha başarılı olduklarını gözlemledim.”

Ö. 19: “Uzaktan eğitimi yoğunlukla Zoom adlı programla yaptım. Çalıştığım okulun veli profili ilçedeki diğer okullara göre daha gelişmiş olduğundan derslere katılım fena değildi. Tahminen öğrencilerimin %70’i uzaktan derslere katılım sağladı. Derslere katılım sağlayan öğrencilerin şu an sınıf içinde yaratıcı yazma anlamında bir adım önde olduklarını rahatlıkla söyleyebilirim.”

Ö. 6: “Uzaktan eğitim boyunca bütün dersleri eksiksiz yerine getirdim. Öğrencilerime faydalı olduğumu düşünüyorum. Tek sıkıntı katılım oranıydı. Sınıfın yarısından fazlası derslere katılmadı. Derslere katılım sağlayan öğrencilerle ders kitabındaki tüm etkinlikleri yetiştirmeye çalıştık. Uzaktan eğitime katılım sağlayan öğrencilerin katılmayanlara göre sadece yaratıcı yazma özelinde değil tüm konu ve kapsamlarda daha başarılı olduğu zaten notlarından da belli.”

Ö. 3: “Ben 23 yıllık bir öğretmenim. Uzun yıllar köy okullarında çalıştım ama hiç uzaktan eğitim dönemi kadar zor bir öğretmenlik geçmişim olmadı. Üstelik çalıştığım okul, merkezî okulu olmasına rağmen. Katılım düzeyi oldukça yüksekti fakat uygulamada sorunlar yaşadık. Özellikle yazma etkinliklerinde. Geri dönüt vermek değerlendirmenin en önemli kısmıdır ve uzaktan eğitimde bu hep noksan kaldı. O dönemdeki öğrencilerim şimdi 8. sınıfta. Ben uzaktan eğitime katılımı yaratıcı yazma becerilerinin ciddi bir kayba uğradığını düşünüyorum.”

Ö. 10: “Uzaktan eğitimde derslerimin neredeyse tamamını EBA uygulaması üzerinden yaptım. Çalıştığım okul dezavantajlı bir bölgede olduğu için derslere katılım oranı çok düşüktü. Bu kaybı telafi etmek için öğrencileri haftanın bir günü okula çağırarak ödev verdim. Bu şekilde zorlu süreci geride bıraktık. Yaratıcı yazma etkinliklerinde değerlendirme yapmak zordur. Uzaktan eğitimde bu daha zordu.

Uzaktan eğitime katılan öğrenciler zaten okula, derse ilgisi olan öğrenciler olduğu için şu an o öğrencilerin diğer öğrencilere göre sınıfta daha başarılı metinler ortaya çıkardığını görüyorum."

Öğretmen görüşlerinden de anlaşıldığı üzere uzaktan eğitim sürecinde, derslerini EBA ve Zoom uygulamaları üzerinden düzenlediğini ve öğrenci katılım oranının yaklaşık %30 olduğu belirtilmiştir. Türkçe dersinin uygulama gerektiren bir alan olduğu vurgulanarak, ancak uygulama olursa derslerin daha verimli geçeceği ifade edilmektedir. Bazı öğretmenler ise uzaktan eğitimde katılım sorunu yaşandığını ancak derse katılan öğrencilerin daha başarılı olduklarını dile getirmişler ve öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinde yüz yüze eğitimde daha başarılı olduklarını ifade etmişlerdir. Yine anlaşıldığı üzere öğretmenler, uzaktan eğitimden geri kalmış öğrencilerin sınıf içi yaratıcı yazma etkinliklerinde gösterdikleri çaba ve başarıyı, uzaktan eğitime katılan öğrencilere nazaran eksik bulmaktadırlar.

3.2. Belirli gün ve haftalar kapsamında okul içinde yapılan şiir ve kompozisyon yarışmalarındaki başarıya dair bulgular

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliğinin 18. maddesi gereğince eğitim kurumlarında millî ve manevî şuuru diri tutmak adına Belirli Gün ve Haftalar adı altında anma veya kutlama etkinlikleri yapılması zorunludur (MEB⁴, 2019). Bu kapsamda eğitim kurumlarının kademeleri ve öğrencilerin gelişim ve yaş özellikleri dikkate alınarak çeşitli sanatsal etkinlikler yapılmaktadır. Bu etkinlikler genellikle ilkokullarda resim ve şiir, ortaokul ve liselerde ise kompozisyon ve şiir yazma etkinlikleri şeklindedir. Bu bağlamda çalışma grubundan rastgele örneklem yöntemiyle seçilen beş okulun düzenlediği yarışmalara ve alınan cevaplara ilişkin oluşturulan tablo aşağıdadır.

Tablo 5. Belirli Gün ve Haftalar kapsamında okul içi yapılan şiir ve kompozisyon yarışmaları, başarı düzeyi ve uzaktan eğitim almış başarılı öğrencilerin sayısı.

Belirli Günler ve Haftalar etkinlikleri kapsamında okul içi yapılan yarışma sayısı	f 30
Belirli Günler ve Haftalar etkinlikleri kapsamında okul içi yapılan yarışmalarda alınan derece alan toplam öğrenci sayısı	59
Dereceye giren öğrencilerden uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısı	47

Çalışma grubunun okullarından edinilen veriler kapsamında oluşturulan tablodan da anlaşılabacağı üzere rastgele örneklem yöntemiyle seçilen

⁴ T.C. Millî Eğitim Bakanlığı

okullarda araştırmanın yapıldığı tarihe kadar toplam 30 ayrı kompozisyon ve şiir yarışması düzenlenmiştir. Bu yarışmalarda derece almış 59 ayrı öğrenci bulunmaktadır. Bu öğrencilerden uzaktan eğitim faaliyetlerine katılan öğrencilerin sayısının ise 47 olduğu görülmektedir. Bu veriler ışığında uzaktan eğitim sürecindeki derslere etkin katılım sağlayan öğrencilerin yaratıcı yazma becerilerinin gelişim gösterdiği sonucuna varılmaktadır.

3.3. İlçe ve il geneli yapılan şiir ve kompozisyon yarışmalarındaki başarıya dair bulgular

Öğrencilerimizin öğrenim gördüğü okullar katıldıkları yarışmaları sadece okul içinde sınırlı tutmayıp özellikle millî ve manevî yönü ağır basan bayram ve anma günlerinde ilçe ve il bazlı olarak da uygulamaktadır. Bu yarışmaların koordinasyonu genellikle İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri tarafından oluşturulan Yazı, Eser İnceleme Kurulları tarafından sağlanmaktadır. İlde veya ilçede derece yapan öğrenciler ödülleri genellikle il ve ilçe programında mülki idare amirlerinin elinden almaktadır.

Çalışma grubuna yöneltilen sorulardan bir tanesi de ilde veya ilçede yapılan yarışmalarda elde edilen başarılarla yönelik olmuştur. Yine rastgele örneklem metoduyla seçilen okulların Türkçe öğretmenlerine soru yöneltilmiş ve elde edilen bulgular aşağıdaki tabloya yansıtılmıştır.

Tablo 6. Belirli Gün ve Haftalar kapsamında il veya ilçe genelinde yapılan şiir ve kompozisyon yarışmaları sayısı, başarı düzeyi ve uzaktan eğitim almış başarılı öğrencilerin sayısı.

Belirli Günler ve Haftalar etkinlikleri kapsamında ilçe genelinde yapılan yarışma sayısı	f 5
Belirli Günler ve Haftalar etkinlikleri kapsamında ilçe genelinde yapılan yarışmalarda alınan derece alan toplam öğrenci sayısı	4
Dereceye giren öğrencilerden uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısı	3

Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere çalışma grubunun bulunduğu ilçe genelinde 2022-2023 öğretim yılının başlangıcından araştırmanın yapıldığı tarihe kadar 5 ayrı yarışma düzenlenmiştir. Rastgele örneklem yöntemiyle seçilen okullardan bu yarışmalara katılan öğrenciler dört ayrı derece elde etmeyi başarmıştır. Yine bu dört derecenin üçünün uzaktan eğitim faaliyetine katılım sağlamış olan öğrenciler olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

3.4. Okul gazetesi, okul dergisi veya hikâye kitabı yazma alanlarındaki katılım ve başarıya ait bulgular

Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî veya özel ortaokul ve liselerde, sosyal etkinlikler kapsamında okul gazetesi ve okul dergisi gibi yayınlar çıkarılmaktadır. Bu yayınların hazırlanmasında sorumlu okul müdürü ve

Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme

13

onun görevlendireceği müdür yardımcısıdır. Bu kapsamda okul yönetimi ve Türkçe öğretmenlerinin okullarda oluşturulan komisyonlara öğrenci seçerken genellikle Türkçe derslerini seven, yaratıcı yazmaya ilgi duyan, kendini geliştirmiş, meraklı, araştırmayı seven ve sorumluluk sahibi öğrencilere ağırlık vermesi oluşturulacak yayının kalitesini arttıracaktır.

Kitap okumayı çok seven, kendince bir şeyler yazmayı alışkanlık haline getirmiş, hayal dünyası ve kelime hazinesi geniş öğrenciler özellikle Türkçe öğretmenleri tarafından fark edilip yaratıcı yazmaya yönlendirilmelidir. Hikâye, şiir veya deneme yazma konusunda ilgisi olan öğrenciler yeterince teşvik edilirse, kendilerine rehberlik yapılır yol gösterilirse özgün ve başarılı kitaplar yazan öğrencilerin olduğu bilinmektedir.

Tablo 7. Çalışma grubundaki tüm Türkçe öğretmenlerine sorulan sorulardan biri de bu amaçla sorulmuş olup aşağıdaki tabloda elde edilen bulgular tablo halinde sunulmuştur.

Okul sayısı	f
	20
Çıkarılan gazete veya dergi sayısı	12
Yazılan kitap sayısı	6
Bu etkinliklerde etkin olarak rol alan toplam öğrenci sayısı	41
Bu etkinliklerde etkin olarak rol alan ve uzaktan eğitime katılan öğrenci sayısı	38

Çalışma grubundaki Türkçe öğretmenlerinin görev yaptığı okullardaki öğrencilerden 5'inin toplam 6 kitap yazdığı, 2022-2023 öğretim yılı başlangıcından araştırmanın yapıldığı tarihe kadar 12 okul gazetesi veya dergisi yayınlandığı, bu süreçlerde 41 öğrencinin etkin olarak görev aldığı ve bunlardan 38'inin uzaktan eğitim sürecine dahil olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgular da uzaktan eğitim sürecinin yaratıcı yazmaya doğrudan etkisinin boyutunu göstermesi açısından önemlidir.

4. Sonuç ve Öneriler

Ortaokul öğrencilerinin uzaktan eğitime erişim düzeyinin yaratıcı yazma becerilerine etkisine dair öğretmen görüşlerinin incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular, uzaktan eğitim faaliyetlerine katılma oranının artmasıyla yaratıcı yazma becerilerinin de arttığını göstermektedir.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Yazma becerisi, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psikomotor gelişimlerine katkı sağlayan süreç odaklı bir etkinliktir. Bu sebeple, yazma becerisinin geliştirilmesi için öğrencilerin sık sık yazma fırsatlarına sahip olmaları, yazdıkları metinlere öğretmen ve akranlar tarafından geri bildirim almaları, yazma sürecinde rehberlik ve destek almaları gerekmektedir. Ancak, 2020-2022 yılları arasında dünyayı etkisi altına alan Kovid-19 salgını nedeniyle eğitim sistemi uzaktan eğitim modeline geçmek zorunda kalmıştır. Bu da yazma becerisinin geliştirilmesi için gerekli olan yüz yüze etkileşimi, iş birliğini, geri bildirimi ve rehberliği olumsuz yönde etkilemiştir.

Uygulamalarda yararlanılan yaratıcı yazma etkinlikleri için en sık kullanılan kaynak, Türkçe ders kitaplarıdır. Sınıf içi etkinlikler söz konusu olduğu için konunun uzmanı olan öğretmenlerin gözlem ve kanaat notları dikkate alınmış ve eğitim öğretim sürecinden kopmayan, uzaktan da olsa öğretim faaliyetlerine katılmış öğrenciler yaratıcı yazma alanında daha başarılı olmuşlardır. Şiir ve kompozisyon yarışmaları, alan uzmanlarıyla görüşülerek ve okul içi ve dışı sonuçlar ve öğrenci başarıları göz önünde bulundurularak bir kıstas olarak belirlenmiştir. Buna göre hem okul içinde hem de il ve ilçe genelinde yapılan yarışmalarda dereceye girmiş ve ödül almaya hak kazanmış öğrencilerin bilgileri ilgili okul idarelerinden talep edilerek incelenmiştir. Buna göre uzaktan eğitim faaliyetlerine katılım sağlamış öğrencilerin, katılım sağlayamamış öğrencilere göre büyük bir çoğunluğu oluşturdukları ve daha fazla ödül aldıkları gözlemlenmiştir.

Uzaktan eğitim süreci, özellikle pandemi ve diğer salgınlar gibi olağanüstü durumlar karşısında hızla devreye alınan bir çözüm olmuş ve artışıyla eksisiyle bir arada sürdürülmüştür. Uzaktan eğitim, öğrencilerin sınıf ortamındaki etkileşimlerini azaltmış, öğretmen ve öğrenci iletişimini etkilemiş ve öğrencilerin eğitim araçlarına ulaşımını kısıtlamıştır.

Bütün bunların neticesinde aşağıdaki hususların önerilmesi faydalı olacağı düşünülmüştür:

1. Teknoloji çağından azami düzeyde istifade edebilmek maksadıyla uzaktan eğitim ve onun imkânlarının geliştirilerek tüm bireylerin bu süreçten istifade etmesi sağlanabilir.
2. Türkçe ders kitaplarında ve yardımcı kaynaklarda yaratıcı yazma etkinliklerine dair içerikler zenginleştirilebilir.
3. Ortaokul öğrencilerine yazmayı sevdirecek ve keyifli hâle getirecek etkinlik ve araç gereç ulaştırılabilir.
4. Ülkemizin aydın yazar ve şairlerinin çeşitli toplantı ve söyleşiler aracılığıyla öğrencilerle buluşturulabilir.

5. Millî Eğitim Bakanlığınca bilim okuryazarlığına daha çok değinilebilir ve ortaokullarda yapılan TÜBİTAK⁵ Bilim Fuarlarında yaratıcı yazma konusuna daha ağırlık verilebilir.
6. Kitap yazma donanımına sahip öğrenciler, okul idarelerince ve Türkçe öğretmenlerince daha çok desteklenebilir ve gerekli yardım ve teşvikler sağlanabilir.
7. Her ortaokulda edebiyat köşesi oluşturularak öğrenciler yaratıcı yazmaya özendirilebilir; başarılı yayınlar edebiyat köşelerinde sergilenip yazarı okulca ödüllendirilebilir.

5. Kaynakça / Reference

- Adanalı, K. (2008). *Sosyal bilgiler eğitiminde alternatif değerlendirme: 5. sınıf sosyal bilgiler eğitiminin alternatif değerlendirme etkinlikleri açısından değerlendirilmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Birgin, O ve Gürbüz. R. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının ölçme ve değerlendirme konusundaki bilgi düzeylerinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20 163- 180.
- Çakan, M. (2004). Öğretmenlerin ölçme-değerlendirme uygulamaları ve yeterlik düzeyleri: İlk ve ortaöğretim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 99-114.
- Davashgil, Ü. (1994). "Yüksek gizli güce sahip lise öğrencilerinin yaratıcılıkları üzerine bir deneysel araştırma". *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(6), 53-68.
- Demirel, A. (2022). Türkçe öğretmeni adaylarının gözüyle yaratıcı yazma süreçlerini olumsuz etkileyen etmenler ve çözüm önerileri. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 11(2), 813-829.
- Doğan, Z. ve Demir, S. (2023). Pandemi dönemindeki çevrim içi Türkçe derslerinin yazma eğitimine yansımaları. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 12 (2), 727-760.
- Elma, C. ve Bütün, E. (2015). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin yazılı anlatım becerilerine ilişkin öğretmen görüşleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Volume: 15 Number: 2. 104 – 131.
- Erdemir, Z. A. (2007). *İlköğretim ikinci kademe öğretmenlerinin ölçme değerlendirme tekniklerini etkin kullanabilme yeterliklerinin araştırılması*

⁵ Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

- (Kahramanmaraş Örneği). (Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Eroğlu, E. N. (2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dijital öykülerin yazma becerisinde kullanılabilirliği üzerine: kuramsal bir çalışma. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 5 (2), 108-123
- Gelbal S., ve Kelecioğlu, H. (2007). Öğretmenlerin ölçme ve değerlendirme yöntemleri hakkındaki yeterlik algıları ve karşılaştıkları sorunlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 135-145.
- Göçer, A. (2010). Türkçe öğretiminde yazma eğitimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(12), 178- 195.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegema Yayınları.
- Güven, B. ve Eskiürk, M. (2007). Sınıf öğretmenlerinin ölçme ve değerlendirmede kullandıkları yöntem ve teknikler. 16. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Tokat.
- Herman, J., Aschbacher, P, & Winters, L. (1992). A pratical guide to alternative assessment, association for supervision and curriculum development, California.
https://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_09/25145204_SOSYAL_ETK_YNLYKLER_YON.pdf Erişim:16.09.2023
- https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/28749/mod_resource/content/1/Yarat%C4%B1c%C4%B1%20Yazma.pdf. Erişim: 05.10.2023
- <https://sozluk.gov.tr/>. Erişim: 11.10.2023
- <https://www.makaleler.com/kompozisyon-nasil-yazilir>. Erişim: 08.10.2023
- Maltepe, S. (2007). Yaratıcı yazı yaklaşımı açısından Türkçe derslerinde oluşturulan yazılı anlatım ürünlerinin değerlendirilmesi. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 143-154.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı -etkileşimli bir yaklaşım* (M. Çevikbaş, Çev. Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oral, G. (2003). *Yine yazı yazıyoruz*. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Özer, S. ve Şahan, M. (2011) Yaratıcı yazma ve yaratıcı dramının Türkçe derslerinde kullanımı ve atölye örnekleri. <https://www.academia.edu/3227553/> Erişim:10.09.2023
- Parmaksız, Ş, R. ve Yanpar, T. (2006). Alternatif değerlendirme yaklaşımlarının sosyal bilgiler öğretiminde kullanılabilirliği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, (2), 159-172.
- Sever, S. (2000). *Türkçe öğretimi ve tam öğrenme*.. Anı Yayıncılık, Ankara.

Ortaokul Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Erişim Düzeyinin Yaratıcı Yazma Becerilerine Katkısına Dair Bir İnceleme

17

Silah, M. (2000). *Sosyal psikoloji (davranış bilimi)*, Gazi Kitabevi, Ankara.

Subaşı, M., & Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-426.

Temizkan, M. (2010). Türkçe öğretiminde yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi. *Türklük Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 27, 621-643.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):18/26

Geliş Tarihi / Receive : 19.12. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12. 2023

Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Hikâyesinde Göç

Migration in Kasımalı Bayalınov's Story "Acar"

Oğuzhan YILDIRIM

Söz. Öğr. Gör., Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Öğretimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi

Cont. Lecturer Assist., Bolu Abant İzzet Baysal University, Turkish Teaching
Application and Research Center

E-mail: ogzhn1425@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-1083-3044

Atıf/Cite as: YILDIRIM, O. Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Hikâyesinde Göç. *Trk Dergisi*, 4(2)

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Hikâyesinde Göç¹

Öz

Göç; bireyin ekonomik, siyasi ve savaş gibi sebeplerle bir yerden başka bir yere mesken arayışıyla yola çıkmasıdır. Bu sebeplerin belki de en acımasız ve hazine olanı savaştır. Savaş, insanın canına, malına, milli ve manevi değerlerine zarar gelmesi neticesinde gönlünü kendi topraklarında bırakarak, elden başka çare gelmezcesine başka coğrafyalara yelken açmasına sebebiyet verebilecek, tesiri yüksek bir olaydır. Türkistan'da yeni bir Rusya yaratmayı hedefleyen ve bu hedef doğrultusunda Türkistan'da bölünmüş olan topraklara Rusları yerleştiren Çarlık rejimi, yerel halka ikinci sınıf gözüyle bakmış ve yerel halka ekonomik ve mülk açısından ciddi sıkıntılar yaşatmıştır. Halka uygulanan baskılar, insanların takatının kırılmasına ve göç etmelerine yol açmıştır. Bu bağlamda yurtlarını geride bırakan insanlar, yeni bir dünyaya ulaşmak üzere yola çıkmışlardır. Ancak tasavvur edilen yeni bir dünya, geride bırakılan dünyadan daha iyi olmayacaktır. Kırgızistanlı yazar Kasımalı Bayalınov'un "Acar" adlı öyküsü, göçün insan ve hayat üzerine tesiri açısından önemli bir vesika niteliğindedir. "Acar", Çağdaş Kırgız Edebiyatının sosyalist ve realist açıdan en başarılı nesir örneği kabul edilmektedir. Eser Kırgızca yazılmıştır ve ilk olarak 1928'de yayınlanmıştır. Kırgızlar, diğer Türkistan bölgesindeki Türk boyları gibi, tarih boyunca uzun ve badireli yollardan geçmişlerdir. 19. Yüzyılda Çarlık rejiminin yönetimi altında yaşamaya başlayan Kırgızlar, 1867 tarihinde Çarlık Rusyası'nın Türkistan'ı bölme niyetiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu niyetin ardı, Rusları o bölgelere yerleştirmek ve o topraklarla yeni Rusya oluşturmayı amaçlamaktır. Birinci Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri ile giren Rus Çarlığı, savaşta ciddi kayıplar vermesi sebebiyle Türkistan bölgesindeki Türkler silahaltına çağırılmıştır. Bu çağrıyı reddeden Türkler, 1916 yılında ayaklanmaya başlamışlar ve

¹ 7-10 Haziran 2022 tarihleri arasında Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde gerçekleştirilen XI. Uluslararası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu'nda sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

Türkistan'ın diğer kısımlarına göç etmeye başlamışlardır. Türkler, Rus askerleri tarafından öldürülmeye başlanmıştır. Türklerin Ruslara direnişini ve mücadelesini gösteren bu olaya "Ürkün Olayı" denilmektedir. Bu çalışmada, Ürkün olayından yola çıkılarak ele alınan "Acar" adlı hikâye nezdinde göçün edebiyata yansımaları ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Türkistan, Savaş, Acar, Kasımalı

Abstract

Migration; It is an individual's departure from one place to another in search of a dwelling for economic, political and war reasons. Perhaps the most brutal and sad one of these reasons is war. War is a highly influential event that can cause people to leave their hearts in their own lands as a result of damage to their lives, property, national and spiritual values, and cause them to set sail to other geographies as if there is no other remedy. In this context, people who left their homeland behind have set out to reach a new world. But a new world envisioned will not be better than the world left behind. The story of the Kyrgyz writer Kasımalı Bayalınov named The Kyrgyz, like the other Turkic tribes in the Turkestan region, have passed through long and difficult paths throughout history. Starting to live under the rule of the Tsarist regime in the 19th century, the Kyrgyz faced the intention of the Tsarist Russia to divide Turkestan in 1867. The reason behind this intention is to settle the Russians in those regions and aim to create a new Russia with those lands. The Russian Tsardom, which entered the First World War with the Allied Powers, caused serious losses in the war, so the Turks in the Turkestan region were called into arms. The Turks, who rejected this call, started to revolt in 1916 and started to migrate to other parts of Turkestan. Turks began to be killed by Russian soldiers. This event, which shows the resistance and struggle of the Turks against the Russians, is called the "Urkun Incident". In this

study, the reflections of migration on literature will be discussed.

Keywords: Immigration, Turkistan, War, Adjar, Kasımalı

Giriş

Kasımalı Bayalınov, Sovyet Dönemi Kırgız Edebiyatı'nın nesir türündeki önemli yazarlarından biridir. Onun eserleri, nesir türünün oluşmasına ve gelişmesine önemli katkılar vermiştir. Yazarın pek çok türde eseri mevcuttur. Ancak "Acar" adlı uzun hikâyesi, onun en çok tanınan eseridir. "Acar", Çağdaş Kırgız Edebiyatının sosyalist ve realist açıdan en başarılı nesir örneği kabul edilmektedir. Eser Kırgızca yazılmıştır ve ilk olarak 1928'de yayınlanmıştır (Karkınlı, 2017, s.1-2).

Kırgızlar, diğer Türkistan bölgesindeki Türk boyları gibi, tarih boyunca uzun ve badireli yollardan geçmişlerdir. 19. Yüzyılda Çarlık rejiminin yönetimi altında yaşamaya başlayan Kırgızlar, 1867 tarihinde Çarlık Rusyası'nın Türkistan'ı bölme niyetiyle karşı karşıya kalmışlardır. Bu niyetin ardı, Rusları o bölgelere yerleştirmek ve o topraklarla yeni Rusya oluşturmaya amaçlamaktır. Birinci Dünya Savaşı'na İtilaf Devletleri ile giren Rus Çarlığı, savaşta ciddi kayıplar vermesi sebebiyle Türkistan bölgesindeki Türkler silahaltına çağırılmıştır. Bu çağrıyı reddeden Türkler, 1916 yılında ayaklanmaya başlamışlar ve Türkistan'ın diğer kısımlarına göç etmeye başlamışlardır. Türkler, Rus askerleri tarafından öldürülmeye başlanmıştır. Türklerin Ruslara direnişini ve mücadelesini gösteren bu olaya "Ürkün Olayı" denilmektedir (Köylü, 2016, s.1).

Türkistan'da gerçekleşen işgal hareketleri, Çarlık Rusya'sı ile başlayıp Sovyet Rusya ile devam etmiştir. Bu hareketin temel amacı, bölgeye kalıcı bir kültürel, sosyal, etnik ve dini değişim meydana getirmektir. Çarlık Rusya Dönemi'nde Ruslaştırma ve Hristiyanlaştırma olarak adlandırabileceğimiz bu girişim, Sovyetler Dönemi'nde değişime uğrayarak Ruslaştırma ve Sovyetleştirme olarak

şekillenmiştir. Zaruri olarak gerçekleşen göçlerin temelinde bu hususlar yer almaktadır (Kundakcı, 2019, s.2).

Türkistan diyarında gerçekleşen işgal hareketlerinin yerli halkı göçe sürüklemesi, geri dönülmez bir yolun ilk adımlarıdır. Rus Çarlığının işgal ettiği topraklar üzerine inşa ettiği kaleler ve Rusya içlerinden gelen göçmenler ile verimli araziler ele geçirilmeye çalışılmıştır. Sömürgeci ve kapitalist bir ruhla hareket eden bu işgal, toprakları hızlıca ele geçirmek ve daha az sorun ve direnişle karşılaşmak için halkın öz kimliğini yok etme, diğer bir deyişle Ruslaştırma/Hristiyanlaştırma politikasını beraberinde getirmiştir. Bu sebeple göç, tek çözüm olarak Türkistan halkının zihninde belirmiştir (Kapağan, Bacaklı, 2020, s.4).

Türklerin ata yurtlarını bırakıp Çin'e kaçma istekleri, aslında Kırgızlar için soykırımdan kurtulma anlamına gelmektedir. Çünkü Çarlık Rusya'sı, kaçma girişiminde bulunan Türklerin canlarına kıymaya niyetlidir. Türklerin Çin'e kaşışı, çok da beklendiği gibi olmamıştır. Hem dönemin sonbahar olması hem de halkın erzağının az olması, göçü güçleştiren etkenlerden bazılarıdır. Bir bölgeye yerleşen insanlar, yiyecek ve odun bulamamalarının ardından anne ve babasını kaybeden çocukları satarak para alma ve başka yerlere göçe devam etmeye mecbur kalmışlardır (Mayramgül, 2014, s.8).

Türkistan, bu zorlu dönemden geçerken Rusya'da Şubat Devrimi meydana gelmiştir. Çarlığın yıkılması, Türkistan halkı açısından tüm ülkenin sosyal ve ulusal anlamda bir yenilenme meydana geleceğinin habercisi olmuştur. Bu bağlamda, yerli halkın düşüncelerinde de birtakım değişiklikler meydana gelmeye başlamıştır. Ruslara karşı bağımsızlık fikrini savunan cemiyetler oluşmaya başlamıştır (Yavuz, Topsakal, 2020, s.11-12).

Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Hikâyesinde Göç

Hikâyenin baş karakteri olan Acar adlı kız, bu çocuklardan sadece biridir. Yazar Kasımalı Bayalınov, o dönemde yaşamış ve halkla beraber Çin'e kaçmış bir Kırgız Türkü'dür. Kasımalı'nın sevdiği bir kızın zengin bir aileye satılması ve o dönem Kırgızistan'dan Çin'e gelen ailelerin karınlarını doyurabilmek için çocuklarını satmaları, Kasımalı'nın "Acar" adlı hikâyesinin doğmasına sebep olmuştur bir bakıma. Kısacası "Acar", Kasımalı'nın hayatının anlatıldığı biyografik bir eserdir (Kasımalı, 2014, s.1).

"Acar, milli ayaklanmaya (Ürkün'e) kadar evin biricik çocuğu olarak hiç kötülük görmeden, el üstünde tutularak büyür. Halk ayaklanır. Çüy bölgesinin insanları Konur-Ölün, Ala-Baş gibi yerlere gelip yerleşirler. Manaplar, Çarlık Rusya'sı ile mücadele etmek için her evden birer kişi askere alınsın diye karar çıkarırlar. Bu askerliğe Acar'ın babası Aytkulu da davet edilir." (Kasımalı, s.3)

Aytkulu bu karara itiraz etmek ve askere gitmemek için manabın evinde gelir. Aytkulu, evde tek kızı olduğu için onu bırakamayacağını, daha çok kişiye sahip ailesi olanların askere gönderilmesini ister ancak manaptan şiddetli bir tepki alır. Aytkulu'nun diğer ailelerden kasti zengin olan Alımkul'dur. Alımkul, manabın akrabasıdır ve aynı zamandan zengin olduğu için askere gönderilmediği aşıkardır (Kasımalı, 2014, s.3).

Halkın içinden daha çok mazlum ve fakir olanların askere gönderilmesi, sosyal adaletsizliğin çarpıcı bir örneğidir. Hikâyenin bu kısmında Acar'ın babasının askere gönderilmesi, Acar'ın ve ailesinin karşılaşacağı zorlukların sadece başlangıcıdır.

Aytkulu'nun askere gitmesinin ardından ölüm haberi gelir ve o sırada halk göç etmeye başlamış vaziyettedir. Elinde ne var ne yok sırtlanan insanlar, yeni bir dünyaya yelken açmaya yeltenmişlerdir. Acar ve annesi Batma da bu kervanın içerisinde.

"Halk Turpan'a ulaştı. Sonra her tarafa dağıldılar. Batma Kozubek ile beraber Turpan'da kaldı. İkinin de elinde hiçbir şey yoktu. Batma'nın

elindeki tek öküzü de geçitte ölmüştü. Kozubek'in koyunları, kuzuları vardı, onlar da geçitte telef oldular. Şimdi ne yapacaklar? Kozubek işlerini yapma şartıyla Turpanlı Sabitakun'un at ahırını kiraladı. Ahır, penceresiz ve kapısızdı. Tam tepesinde bir insanın sığabileceği kadar bir deliği vardı. At tezeği kokan, rutubetli bir ahır. Başka çare yok. Kapı olarak bir keçeyi kapattılar altına saman döşediler ve Batma ile beraber orada yaşamaya başladılar.” (Kasımalı, 2014, s.8)

Acar ve annesi Batma'nın hikâyesi, bu kısımda daha çileli bir hal almaya başlamıştır. Mevsimin kış olması, odunların ıslanması ve yiyecek alınamaması, işleri daha da içinden çıkılmaz duruma getirmiştir.

“- Allah'ım benim gibi yetimin duasını kabul et! Annemin iyileşmesini sağla! diye gözyaşları içinde dua ediyordu. Gece gündüz uyumadan annesinin yanından ayrılmadı. Ancak Acar'ın duaları kabul olmadı. Batma lal oldu. Acar ağlayarak annesinin başını kaldırıp “Canım anneciğim, gözlerini aç! Uyan! Ben sensiz ne yapacağım! Bir şey de! diyordu. Batma gözlerini yavaş yavaş açtı, kızına bakıp bir şey demek istedi “A..caa...r” dedi. Fakat sonunu getiremedi. Son nefesini aldı. Öldü.” (Kasımalı, 2014, s.10)

Hastalığının ardından Acar'ın annesinin vefat etmesi, Acar'ı derinden etkilemiştir. Hikâyenin geri kalan kısmında Acar, yetim olması sebebiyle diğer zor durumda olan bir aile tarafından zengin birine satılmıştır. Acar, çok zor şartlar altında yaşadığı yeni evinden kaçmıştır ve Kırgız Türklerinin bulunduğu Kakşaal'a doğru yola çıkmıştır. Ancak yolda beklemediği vaziyetlerle karşılaşmış, açlık ve susuzluğun etkisiyle halsiz düşmüş ve kurtlara yem olarak özgürlük yolunda hayata veda etmiştir.

Sonuç

Kasımalı Bayalınov'un Acar'ı, o dönem yaşamış tüm genç erkek ve kızın kaderiyle eşdeğerdir. Özgürlük için çıkılan yol, sonsuzluğa açılvermiştir ve pek çoğu hayata küçük yaşta veda etmiştir. Acar, sadece Kırgızistan'ın değil tüm Türk coğrafyasının ortak bir kederidir. Yazar Kasımalı, bu hikâye ile Çarlık Rusya'sının baskılarının ne derece zalim olduğunu ve

akıl almaz sonuçlar doğurduğunu gözler önüne serer. Göç, bir milletin türlü baskılara karşı yeni bir hayata yelken açmasının adıdır. Ancak göç edilen mekân, geride bırakılan yurttan ne derece yeğdir, tartışılır. Göç temasının edebiyata yansımalarının Kırgız Çağdaş Nesri üzerinde ne derece olduğunun gösterilmesi bakımından bu çalışma, aynı zamanda "Acar" adlı hikâye ile gerçekçi bir vesika mahiyetine ışık tutmaktadır.

Kaynakça

- Bayalınov, K. (2014). *Acar (Uzun Hikâye)*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt: 0, Sayı: 53, S. 1-16.
- Dıykanbayeva, M. (2014). *1916 Yılındaki Kırgız Millî Mücadelesi: Ürkün*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Cilt: 3, Sayı: 3, S. 112-126.
- Kapağan E., Bacaklı Y. (2020). *Alaş Orda Dönemi Kazak Edebiyatında Aydınlanma ve Millî Bilincin Yeniden İnşası*, Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi, Cilt: 9, Sayı: 2 S. 501-510.
- Karkınlı, R. (2017). *Kasımalı Bayalınov'un "Acar" Adlı Uzun Hikâyesinde Halk Kültürü*. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, Sayı: 2, Cilt: 6, S. 1028-1042.
- Köylü, M. (2016). *Ürkün: Bir Katliam Öyküsü*. Akademik İncelemeler Dergisi (Journal of Academic Inquiries), Cilt: 11, Sayı: 2, S. 117-141.
- Kundakcı, M. (2019). *Kırgız Kültüründe Sovyet Eğitimi Kaynaklı Bir Ötekileşme Sorunu: Aşım Cakıpbekov'un "Sagın" Adlı Hikayesi Örneği*. Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Sciences, Yıl: 6, Sayı: 41, S. 330-340.

Yavuz, F; Topsakal, İ. (2020). *1916 Ayaklanmasında Kırgızlar ve Ürkün*. Türk Dünyası Araştırmaları, Cilt 125, Sayı 247, S.335-346.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):27/52

Geliş Tarihi / Receive : 19.12. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 30.12. 2023

1940-1942 Yılları Arasında Gazetecilik Dilinde Vecize Kullanımı

“Tasvîr-İ Efkâr” Örneği

The Use Of Apos In The Language Of Journalism Between

1940-1942 Example Of “Tasvîr-İ Efkâr”

Zinnur AKKAŞ

Doktora Öğrencisi

Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

e-mail: zinnur.akkas78@outlook.com

Orcid ID: 0009-0008-1066-2290

Atıf/Cite as: AKKAŞ, Z. 1940-1942 Yılları Arasında Gazetecilik Dilinde Vecize Kullanımı “Tasvîr-İ Efkâr” Örneği. *Trk Dergisi*, 4(2).

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVÎR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

Öz

Dil, sadece milletlerin birbiriyle anlaşmasını sağlayan bir araç değil, aynı zamanda duyguların, düşüncelerin ve fikirlerin aktarılmasında kilit bir role sahiptir. Bu özelliği sayesinde toplumlar arasında iletişim birlikteliği oluşmuş ve insanlar, diğer toplumlardaki bağlarını güçlendirmişlerdir. Duygu ve düşüncelerin ifadesinde dilin yanı sıra iletişim organları da kullanılarak bağlantı kurulmuş; bu süreçte gazeteler, insanların duygu ve düşüncelerini aktarmak için önemli bir araç haline gelmiştir.

Gazetecilik dilinde geçmişten bugüne kadar pek çok konu ve duygu yer almış, bu konular dönemlerle, yöneticilerle, kişilerle ve toplumla bağlantılık göstermiştir. Gazetelerin toplum olaylarına paralel gitmesi, halkın gazeteyi benimsemesi ve okuması için yönlendirici, düşündürücü ve yol gösterici bir konumda olmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda, Tasvîr-i Efkâr gazetesi özellikle 2. Meşrutiyet döneminde, Ebuzziya Tevfik'in yönetimiyle toplumu etkilemeyi başarmış ve statüsünü korumuştur.

Gazetelerin, toplumun ihtiyaçlarına yönelik olarak yazılar kaleme alması önemlidir. Örneğin, 1940-1942 yılları arasında Tasvîr-i Efkâr gazetesinde 2. Dünya Savaşı'nın etkilerine odaklanan yazılar, toplumu yönlendirici ve düşündürücü bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde “Vecizeler” başlığı altında sunulan özlü sözler, sadece hikmetli ifadeler değil, aynı zamanda dönemin ihtiyaçlarına uygun olarak toplumu yönlendirici bir işlev görmüştür. Bu köşede toplumsal-sosyal, siyasi-askeri, bireysel, dil ve din konularına odaklanılması, gazetenin çeşitli perspektifleri ele almasını sağlamıştır.—

Anahtar Kelimeler: gazete, dil, 1940-1942, Tasvîr-i Efkâr, vecize.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE
VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

29

THE USE OF APOS IN THE LANGUAGE OF JOURNALISM
BETWEEN 1940-1942 EXAMPLE OF “TASVİR-İ EFKÂR”

Abstract

Language is not only a tool that enables nations to communicate with each other, but also has a key role in transferring emotions, thoughts and ideas. Thanks to this feature, communication unity has been formed between societies and people have strengthened their ties in other societies. In addition to language, communication organs have also been used in the expression of feelings and thoughts, and in this process, newspapers have become an important tool for conveying people's feelings and thoughts.

From the past to the present, many topics and emotions have been included in the language of journalism, and these topics have been linked to periods, administrators, individuals and society. The parallelism of newspapers with social events requires them to be in a guiding, thought-provoking and guiding position for the public to adopt and read the newspaper. In this context, the newspaper Tasvir-i Efkâr succeeded in influencing the society and maintained its status, especially during the 2nd Constitutional Monarchy period, under the management of Ebuzziya Tevfik.

It is important for newspapers to write articles in line with the needs of the society. For example, between 1940 and 1942, articles focusing on the effects of World War II in Tasvir-i Efkâr played a guiding and thought-provoking role in the society. The pithy sayings presented under the title "Vecizeler" in this period were not only wise expressions, but also served a guiding function for the society in accordance with the needs of the period. The focus on social-social, political-military, individual, language and religious issues in this column enabled the newspaper to address a variety of perspectives.

Keywords: Newspaper, language, 1940-1942, Tasvir-i Efkâr, aphorism.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Giriş

Bir milletin kimliği, varlığı ve yaşamının aynası dil tarafından belirlenir. Dil, bir millete özgü nitelikleri kazandırarak onun varlığını sürdüren ve birleştiren temel unsurdur. Kültürünü yaşatan, aktaran ve devam ettiren de yine dilin zengin dünyasıdır. Bu nedenle bir milletin kültürünün, kimliğinin ve özünün oluşumunda, sürdürülmesinde dilin merkezi bir rolü vardır. Dil, adeta bir milletin inşa edilen yapısının temel taşıdır.

Dil, insanlar gibi doğar, büyür ve zaman içinde kullanılmadığı takdirde ölür. Dilin benzersiz nitelikleri aracılığıyla insanın özgün özelliklerini görmek mümkündür. Dil, kızabilir, nefes alabilir, sevinip ağlayabilir. Dilin insan özelliğine bu denli yakın olması, onu bir milletin kültürel varlığını ifade eden önemli bir manevi güç haline getirir (İpek, 2015). Dilin nasıl doğduğu, büyüdüğü, gelişip zenginleştiği bilinmelidir. Dolayısıyla dil, sözlü, yazılı veya elektronik kültür ortamlarında olsun, bir milletin görünürdeki ve görünmeyen yüzünü ifade eden güçlü manevi araçtır.

Dil, insanlar arasında iletişimi sağlayan -ki bu iletişime Doğan Aksan “aktarışım” olarak ifade ediyor- (Aksan, 2011) bir organ olmasının yanı sıra bir milleti diğer milletlerden ayıran ve üstün tutan yine o milletin dilidir. Dil bir milletin inşası demektir. Bireyden başlayıp tüm milleti etkileyen bir kültür vasıtasıdır. Milletin yaşam kaynağı olduğu için de o dile ait bazı dil birlikleri vardır ki onlar dilin inceliğini, zarafetini, estetiğini ve genişliğini ifade etmektedir. Bunlar yüzyıllar boyunca içinde kullanılmış, dilin estetik gücü ve zenginlik göstergesi olmuştur (Bacaklı, Kapağan ve Kundakçı, 2016).

İnsanın dünya hayatına tutunmasında önemli bir rol oynayan tecrübe, varlık anlamını kazandırarak kültürü oluşturmaktadır. Kültür, uzun zamanlar alan bir tecrübe ve anlamlandırma sürecinin ürünü olarak ortaya çıkmakta ve bireyden milletlere, nihayetinde ise insanlığa kadar farklı seviyelerde

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

31

birikimler oluşturmaktadır. Bu kültürel birikimler, insanın gelişimini sürdürebilmesi ve koruyabilmesi için ortak veya özgün kültür unsurlarını taşıma, yorumlama ve yaşatma çabasıyla şekillenmektedir. Dil, kültürün oluşmasında ve geleceğe aktarılmasında önemli bir araç olarak işlev görmektedir; bu nedenle dilin doğru analizi, kültürün varlığını devam ettirmesi açısından kritiktir. Özellikle milli kültür, ortaklıklar taşıyan milletlerin özgün kültür özelliklerini içermektedir (Kapağan, 2021).

Dil ve kültür arasında sıkı bir ilişki vardır; dil, insanlığın ortak ideallerini, geçmiş yaşam tecrübelerini, milletlere has gelenekleri ve coğrafyasını içermektedir. Bu ilişki, birbirini tamamlayan ve değiştiren unsurlar arasında geçer, dilin kültürü taşıyan ve etkileyen bir rolü bulunmaktadır. Kültürün varlığını sürdürebilmesi ve geleceğe aktarılabilmesi için dil, önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Bir milletin yüzyıllar boyunca dayandığı kültürü, birikimi, tecrübeleri toplayan, koruyan ve yaşatan dil olduğu için milletler nezdinde kutsal bir hazine olmuştur (Üstüner, 2003). Sadece bir iletişim aracı değildir. Aynı zamanda milletin iç dünyasının, ruhunun, kültürünün bir aynası, millete ve geleneğe bağlılığın bir ifadesidir.

Dilin güçlü taraflarını ve anlatım ve anlam yoğunluğunu bildiren bazı noktalar vardır;

- Dilin tarihsel derinliği,
- Coğrafi yayılımı,
- İlişki ve nezaket yoğunluğu,
- Akraba adlarının çeşitliliği,
- Söz varlığının gerçek ve mecaz anlamdaki genişliği,
- Atasözlerin çokluğu,
- Deyimlerin ve vecizelerin anlatım gücü,
- Somut ve soyut sözcüklerin var olması,
- Kelimelerin çok farklı ekler alabilmesi,

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

tüm bu özelliklere bakıldığında dil, sadece bir bağlantı aracı değil zengin bir kültürel geçmişin de göstergesidir. Yukarıda verilen özellikler sadece manevi bir yelpaze değil maddi imkanların tamamını da kapsamaktadır. Kadim bir geçmişe sahip olan bu toplumların temelinde de atasözleri, deyimler ve özdeyişler önemli bir yer tutmaktadır. Bu dil birlikleri edebiyat, sanat, toplum ve kültür içerisine yerleşmiş ve dile nakış nakış işlenmiştir (Akalin, 2016).

Edebi eserlerin temeline bakıldığı zaman dil ortaya çıkmaktadır. Dil, bir toplumun ürünüdür. Hangi toplum irdelenirse irdelensin bireysel ve en içe dönük yazarlar ve şairlerde bile o topluma ait izler bulunur. Bunun sebebi dildir. Dil, toplumu yansıtmada önemli bir organdır.

Toplumları yönlendirmede dil statüsünü kullanan ve bu statü vasıtasıyla millete ulaşan ulaşım aracı gazetedir. Gazetelerin amacı ve yapısı sadece bilgi aktarmak değildir. Hem kulağa hem de göze hitap eden aynı zamanda bir iletişim-aktarışım organı olan gazeteler, bilgi vermenin yanında “eğitmek, milli kültürü tanıtmak, benimsetmek, aşlamak ve sevdirmek, korumak, eğlendirmek ve dinlendirmek” (Cunbur, 1998) gibi özellikleri olduğu düşünüldüğünde bir özelliği ile öne çıktığının yanlış olduğu görülmektedir.

Gazete-gazetecilik ve Tasvî-i Efkâr mecmuası

İnsanlar ilk çağlardan beri çevrelerine verdiği mesajlar tabiatın ve dönemin insanoğluna sunduğu şartlar neticesinde şekillenmiştir. İlk dönemlerden itibaren ortaya çıkan duvar yazıları, parşömenler, yazıtlar, lahitler, papirüsler ve daha birçok yazıt dönemin şartları içerisinde bir iletişim aracı olmuştur. Daha sonralarında ise dönem ve şartlar değiştikçe insanlığın

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

33

ihtiyaç duyduğu iletişim aygıtları ve iletişim şekilleri de değişmiştir (Özçağlayan, 2008). Orta Çağ'da, toplumların merkezinde bilgi ve haberleri duyuran “tellal” adı verilen kişiler bulunmaktadır. Gazeteler ise iletişim aracı olmanın ötesinde bir amaca hizmet ederek dünya genelinde etkisini derinden hissettirmiştir. Gazeteler, bir düşünceyi, fikri, ideolojiyi veya karşı görüşü yaymak, anlatmak ve dayatmak amacıyla kurulmuş, baskı ürünleri olarak ortaya çıkmıştır.

18.yy'da başlayan ve 19. yüzyılın başında hızla ilerleyen Endüstri Devrimi, teknolojik yeniliklerin üretim süreçlerine entegrasyonu ile birlikte ekonomik, toplumsal, siyasi ve kültürel alanlarda önemli değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde insanlar, daha uzak coğrafyalara hızlı bir şekilde ulaşmaya başlamış, posta ile dağıtım sistemleri gelişmiştir. Kapalı ekonomiler daha dinamik bir yapıya kavuşurken, şehirleşme ve yeni bir yaşam tarzı gelişmeye başlamıştır (Atbaşı, 2017). Matbaanın kullanımının yaygınlaşması ve makine ile seri üretime geçilmesi, geçmişte sınırlı imkânlarda basılan gazetelerin daha geniş kitlelere ulaşabilen bir iletişim aracına dönüşmesini sağlamıştır. Bu sayede hem ekonomik anlamda hem kültürel hem de politik anlamda makineleşmeyle birlikte bir hayli önem kazanmıştır.

Türkçe sözlükte; “Politika, ekonomi, kültür ve daha başka konularda haber ve bilgi vermeyi amaçlayan, başlarda belirli zaman aralıklarında ve sonralarda ise her gün basılan süreli yayınlar.” (TDK, 2023) şeklindeki ifade edilmektedir.

Avrupa’da gazetenin ilk hâlinin 17.yy’da ortaya çıkması, hemen akabinde 18.yy’da artık yaygın bir yayın organı olarak kullanılan gazetenin Osmanlı’ya gelişi ve kullanılışı (Fransa’da 1631 yılında kullanılmaya başlandığı temel alındığında ve ilk gazeteden önceki Mısır’da Mehmet Ali Paşa’nın 1828 yılında çıkardığı “Vekâyi-i Mısır” gazete bu düşünceye dâhil

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

edilmediği takdirde) Avrupa'dan 200 yıl sonraya tekabül etmektedir (Çıkla, 2009; Alan, 2019).

Osmanlı'da çeşitli basın yayın organlarının -başta gazete ve dergi- kurulması, kullanılması ve yaygınlaşması, safhalı olarak gerçekleşmiş ve bu safhada önce takip sonrasında taklit oluşmuştur. Basın yayın organlarının Batılı gayr-i Müslimlerde yaygın olmasında gazeteye daha önce başlamaları, Osmanlı'ya geç gelmesinde ise çeşitli algıların olması ve mesafeli davranmaları olmuştur. Her ne kadar başta olumsuz düşünceler olsa da gazetenin iletişim ağındaki gücü zamanla Osmanlı'da da fark edilmiş ve 2.Mahmut'un isteği üzerine Osmanlı'da gazete basımına başlanmıştır.

Matbaanın Osmanlı'ya dâhil edilmesinden (1727) ilk gazetenin çıkarılmasına (1831) kadar ki süreç uzun bir zamanı temsil etmekle beraber aradan geçen onca zamanın akabinde 11 Kasım 1831 yılında Takvîm-i Vekâyi gazetesi çıkarılmaya karar verilmiştir (Öztay, 2020).

Gazetenin önsözünde gazetenin çıkarılış amacının halkın edindiği gerçekliği tartışılır bilgileri önlemek ve bu bilgilerin yanlış yorumlanması önlemek, iç-dış haberler, bilimler, atamalar ve fiyatlar gibi bir dizi bilgiyi içermektedir. Bunları devletin bütün örgütlerine, memurlara, subaylara ve elçiliklere gönderilmek ve başta Arapça, Farsça olmak üzere Rumca, Ermenice gibi azınlık dillerine de çevrilmesi istenmiştir. Bu sayede Osmanlı'da olup bitenler halka aktarılması amaçlanmıştır ancak gazete düşünülen niyetten ziyade devletin resmi haber organı olmuş, bazı devlet harici konular olsa da daha çok bugünkü resmî gazetenin vazifesini üstlenmiştir (Çıkla, 2009).

Takvîm-i Vekâyi, Osmanlı'da bir değişimin ve dönüşümün başlangıcı olmuştur. Tanzimat ile başlayan değişim süreci neticesinde gazetenin Osmanlı hayatına girmesiyle (öncesinde İzmir'de çıkarılan gayr-i müslim azınlıkların ve Vakayi Mısırî hariç tutulmuştur) Osmanlı Devleti'nde basın hayatının ve gazetecilik tarihinin başlangıcını oluşturmaktadır (Demir,

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

35

2014). Sonrasında devam eden Ceride-i Havadis ve ilk özel gazete olan ve bunun yanında edebi ürünlerinde ortaya çıktığı gazeten olan Tercümân-ı Ahval, Türk siyasal ve kültürel hayatına yeni bir soluk getirmiştir. Gazetede dâhili ve harici bazı konular, sanayi, eğitim, kültür, ticaret, fen gibi hemen her alanda ve özellikle edebiyat sahasında büyük bir adım olmuştur (Akbulut, 2013).

Türk edebiyatı tarihinde özel teşebbüsle ortaya çıkarılan ve ilk özel gazete olan Tercümân-ı Ahval'in başmuharriri ve yayımcısı İbrahim Şinasi, daha sonra kendi çabalarıyla 1862 yılında Tasvîr-i Efkâr gazetesini kurmuştur. Tercüman-ı Ahval ilk özel gazete olarak gösterilse bile devlet tarafından desteklendiği ve yardım edildiği için bir nevi özel gazete hükmünde sayılamamıştır (Kızılca, 2022). Bu nedenle gazetecilik ve edebiyat tarihinde aslında ilk özel ve şahsi teşebbüs ve girişimlerle çıkarılmış gazete Tasvir-i Efkâr gazetesidir.

Haftada iki gün olarak çıkarılan gazete ilim, bilim, fen ve irfan üzerine yönelmiş ve gazete yazılan yazılara dikkatli seçilmiş, tertip, düzen ve özeni bakımından titizlikle yaklaşmıştır (Ahmadlı, 2019). Millet ve memlekete dair konular, dil meseleleri, medenileşme ve 'efkâr-u umumi' adı altında birleştirilebilecek konular, alanın dışına çıkmadan münakaşalar gerçekleştirilmiştir. Gazetede İstanbul başta olmak üzere Osmanlı şehirlerindeki sosyal yaşama, ekonomik duruma, dine, kültüre, eğitim gelişmelerine dair birçok habere yer verilmiştir. Bu tür haberlerin başında yangınlar, vakıflar, asayiş, belediye hizmetleri, okullar, iktisadi kurumlar, posta ve telgraf hizmetleri, salgın hastalıklar gibi konularda haberler bulunmaktadır. Bu türden haberleri verirken, sadece başkentin durumu ile ilgili gelişmelerle sınırlı kalınmamış, memleketin birçok bölgesini, şehrini ilgilendiren olaylara yer verilmiştir. (Erol, 2019).

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Şinasi'nin titizliği ve inceliğine rağmen 'Batılılaşmayı savunmayı' düşüncesi dönemin paşası tarafından beğenilmediği için dikkatleri üzerine çekmiştir. Şinasi'ye yönelik bu tutum neticesinde Şinasi tekrardan Fransa'ya gitmiştir. Şinasi'den sonra koltuğu Namık Kemal devralmıştır (Sezer, 1997). Namık Kemal'de Şinasi'nin sürdürdüğü yolu devam ettirmiştir. 1865 yılında Şinasi'nin Fransa'ya gitmesinden sonra Namık Kemal bu görevi üstlenmiş ve gazetenin yayın yapmasını devam ettirmiştir. 1867 yılına kadar Namık Kemal gözetiminde devam eden gazetede konular giderek zenginleşmiştir. Diğer gazete konularına ilave olarak Tıp meseleleri, İstanbul'da çıkan yangınlar, dil meseleleri, eğitim ve öğretimde kadınların da okutulması meselesi gibi birçok dalda çeşitli konular gazetenin konusu olmuştur. Tasvir-i Efkâr gazetesi dönemi itibariyle Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin toplandığı yer olmaya başlamıştır. Yapılan bu toplanmalar ve Namık Kemal'in hürriyet düşüncesini burada dile getirmesi hükümeti rahatsız etmektedir (Hayta, 1990).

Tasvir-i Efkâr'ın hükümete karşı gizli bir politik muhalefet organına dönüştüğü, 1867 yılı başlarında daha da belirgin hale gelmiştir. 23 Şubat'ta gazetede Mısır Valisi Mustafa Fazıl Paşa'nın mektubu yayımlanır. Mustafa Fazıl Paşa, bu mektubunda; *"fikir, tecrübe ve ıstıraptan doğan reform tasarısının uygulanmasına hiçbir şey engel olamaz"* tarzında söylemiyle Yeni Osmanlıların düşünce tarzını dışa vurmuştur. Bu mektubu yayınlatan Namık Kemal, kendi yorumunu da burada belirterek Yeni Osmanlıları, Osmanlı İmparatorluğu'nu kurtaracak olan yeni kamuoyu fikrinin taşıyıcıları olarak nitelendirmiştir. Bütün bunlar Babıali'ye Tasvîr-i Efkâr'ı kapatma gerekçesi sunmaktadır. Babıali ise bu makaleyi hedef gösterip gazetenin bir tehdit olduğu düşüncesiyle Tasvir-i Efkâr'ı bir ay süre ile kapatır. Belli bir süre sonra 1867 yılında Namık Kemal'de Fransa'ya kaçır. Namık Kemal'in Fransa'ya gitmesinden sonra gazeteyi Recaizade Mahmut Ekrem devralır. 830.sayısından sonra kapanır (Çepni, 2010).

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

37

İkinci Meşrutiyetin ve 31 Mart ayaklanmasından yaklaşık 40 yıl sonra Ebuzziya Tevfik, gazetenin geçmişteki başarısını, mazisini, amaçlarını ve Şinasi'ye olan hürmet ve sadakatini düşünerek bu gazeteyi canlandırmaya çalışmıştır. Bu uğurda Yeni Tasvîr-i Efkâr adıyla (bu isim sadece gazetenin birinci baskısında kullanılmış, sonrasında eski ismiyle basım hayatına devam etmiştir.) 31 Mayıs 1909 tarihinde çıkarılmaya başlanmıştır. Ebuzziya Tevfik Bey gazetenin çıkarılmasını geçmişteki şu sözlerinden anlaşılmaktadır: *“memleketimizde neşrolunan Türk gazeteleri içinde zuhurundan nihayetine kadar Tasvir-i Efkâr'dan başka mesleğini muhafaza eylemiş bir gazete görülmemiştir.”* diyerek bu gazetenin ehemmiyetini dile getirmiştir. Daha sonrasında ise: *“....ben her zaman bir gazete çıkarmağa azm eyledim ise çıkaracağım gazete mutlaka Tasvir-i Efkâr isminde olacak idi.”* diyerek yine bu gazetede ki niyetini ortaya koymuştur (Sezer, 1997). Bu gazete Ebuzziya'nın 1913 yılındaki ölümüne kadar ara ara kapanmalar yaşasa da basılmaya devam etmiş ve yayın hayatını sürdürmüştür. Ebuzziya'dan gazeteyi devralan çocukları Talha ve Velid Ebuzziya, uzun yıllar gazeteyi devam ettirmişlerdir. *“Tasvîr-i Efkâr, Hak, İntihâb-ı Efkâr, Tefsîr-i Efkâr, Tasvîr”* gibi isimlerle her kapatılışından sonra farklı bir isimle yayın hayatını sürdürmeye çalışmış ve toplamda 17 defa kapatılmıştır.

1. Dünya Savaşı ve Mütareke döneminde de sık sık zorluklar yaşayan ve kısa dönemli kapanmalara maruz kalan gazete 1940-1942 yılları arasında basın hayatına devam etmiştir. 1942 yılı sonunda tekrar bir kapanma yaşamış ve sonrasında 1943 yılında devam etmiş ve 1945 yılına kadar bu şekilde sürdürmüştür. 1945 yılında isim değiştirerek *“Tasvir”* gazetesi adında 4 yıl daha basın hayatını sürdürmüş ve bu sayede edebiyat tarihinde duraksamalar dahilinde yayın hayatına devam eden uzun süreli çıkan gazeteler arasında yerini almıştır (Oral, 1968).

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

1940 yılından itibaren Almanya'nın ve İtalya'nın tüm dünyaya kafa tutma çabaları ve tehlikeli tutumları, yeni kurulan devletler, daha önce kurulmuş olup düzenini sağlamaya çalışan devletler bu dönemde yer almaktadır. Almanya'nın kışkırtıcı tavırları ve Sovyet Rusya'nın karşı politikası ülkeler arasındaki siyasi güç gösterisine dönüşmüştür. Türkiye'nin bu siyasi gösteri içerisinde hem bir toparlanma ve olası tehlikelere karşı ayık olmak maksadıyla gazetelerdeki yazılar önem arz etmektedir.

2. Dünya Savaşı'nın olması dahilinde savaşın galibinin Almanya olacağına inanan Tasvir-i Efkâr, Vatan, Tan, Akşam gibi gazeteler desteklemişlerdir. Türkiye-Almanya arasındaki saldırmazlık antlaşması ve İsmet İnönü'nün 26 Haziran'da savaş dışında olduğunu bildirmesi ve ayrıca 1 Kasım 1940 yılında Türk kara ve deniz sınırlarının savaş için kullanmaması gerektiğini ve kullanılmasına izin verilmeyeceğine dair bir bildiri açıklamıştır (Yıldırım, 2016). Dünyada yaşanan tüm bu siyasi olaylar edebi eserlerde, sinemada ve diğer başka ürünlerde gösterdiği gibi gazetede de kendisini göstermiştir. Bu sebeple de Ebuzziya'nın başyazar olarak ele aldığı konular ve öğüt-tavsiye niteliği taşıyan yazılar da buna dönük olmuştur.

Tasvir-i Efkâr Gazetesinde Vecize

Kadim bir geçmişe ve güçlü bir edebi geleneğe sahip olan Türk milletinin dilinde köşe taşları bulunmaktadır. Bu köşe taşları dilin en sade, en anlamlı ve en çarpıcı sözlerini ortaya koymaktadır. Bu sözler kimileri için darb-ı mesel, kimileri için deyim, kimileri için kelam-ı kibar ya da hikmetli sözdür. Farklı isimlerle zikredilen vecizeler ya da diğer bir adıyla özdeyişler, insanlığın kalp havuzlarına akan sözcük pınarları olmuştur.

Türkçe sözlükte vecize sözcüğü en yalın tanımıyla; *"Bir konu üzerine en çok bilinmesi gereken şeyi birkaç sözcükle ve çarpıcı bir biçimde anlatan, kimin söylediği genellikle bilinen özlü söz."* ifade edilmiştir (TDK, 2023).

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVÎR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

39

Vecizeler, ilke söz, aforizma, cümle-i hikemîye gibi anlamlara da eş değer olduğu görülmüştür. İslâmi anane içerisinde vecizeler, emsal teşkil etmekle birlikte emsalin Türkçe karşılığı olan atalar sözünden farklı olarak, söyleyeni belli, özünde bir hikmet yahut dini veya tasavvufî hakikat yatan, insanları dinî, ahlaki ve sosyal güzelliklere ve doğrulara teşvik ve sevk etmeyi hedefleyen etkileyici cümlelerdir (İspirli, 2019).

Vecizeler, dünya literatüründe kutsal kitaplardan, ilahi vahiylerden ve kutsal dinlerin öğretilerinden ve ayetlerinden özümşenerek çıkış yolu bulunduğu düşünülmektedir. Çünkü kutsal öğretiler ve ayetler özü itibarıyla ilahi bir gücü ve kudreti temsil ettiği ve aynı zamanda kısa elfazla çok manalar ifade ettiği için de özdeyişlerin bu kanaldan beslenerek yoluna devam ettiği bilinmektedir. Sonrasında kutsal kitapların sahibi resuller, insanlığı hakka ve hakikate davet eden nebiler (davet elçileri), hadisler, onları takip eden ashaplar, tasavvuf erenleri ve daha birçok davetçiler ve onların hikmetli sözleri ilahi bir emir olmasının yanı sıra vecize olarak kabul edilmektedir (İspirli, 2019; Demir, 2013). Bu sebeple vecizeler geçmişten günümüze kadar insanoğlunun temel yapı taşlarından biri olmuştur.

Cenap Şehabettin, ortaya koymuş olduğu eseri şu şekilde tanıtmıştır: *“Alelhusus eserin nihayetine ilave edilen ve geçen Ramazan’da Tasvîr-i Efkâr’ı tezyin eylemiş olan ‘Tiryaki Sözleri’ edebiyatımızda yeni bir yer cereyan teşkil eder. Ziya Paşa’nın vaktiyle manzum olarak kaleme aldığı Hikemiyat’ı Tiryaki Sözleri daha yeni ve daha başka ve mütekemmil şekillerde takip eylemektedir. Cenap Şehabeddin Bey’in bu yeni eserini Müştak-ı edeb olan herkese tavsiye eyleriz.”* (Özalp, 2019).

Türk edebiyatı tarihinde ve kültüründe vecizeler sözlü kültür ürünleri olarak halk arasında yaşamıştır. Sözlü kültür dairesinde kuşaktan kuşağa aktarılan hikmetli sözler, düstur, rehber ve yol gösterici olmuştur. Sözlü kültür yelpazesinden etkilenecek geleceğe aktarma gayesiyle vücuda gelen

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

Orhun Yazıtları da bunun açıkça bir ifadesidir. Sonrasında ise Kutadgu Bilig başta olmak üzere Atabetü'l-Hakayık ve Divan-ı Hikmet gibi eserler, derinliğin ve yoğunluğun devamı olmuşlardır. Sonrasında müstakil eser olarak temsil edilebilecek eserler yazılmıştır. Ataullah İskenderi'nin "*El-Hikemü'l-Ataiyyesi*", Şemseddin Sami'nin "*Emsali*", Mehmed Receb'in "*Emsal-i Hakikat*" bu alanda örnek teşkil edecek eserlerdir. Modern hayatın ilk basamağı olarak kabul edilen ve birçok yenileşmenin ve gelişmenin birleşme noktası kabul edilen Tanzimat sürecinde Türk edebiyatında bir tür olarak karşılaşılmıştır (Erol, 2011). Aslında kültürel bellekte ve milli ruhta ezelden beri yaşayan bu tür Batılılaşmanın Osmanlı'da uyandırdığı yenilikçilik! düşüncesiyle peyda olmuştur

Cenap Şahabettin'in Servet-i Fünun'da başlatmış olduğu "Vecize Edebiyatı" düşüncesi bir bakıma darb-ı mesellerin ve evsafın devamı niteliğindedir. Servet-i Fünun dergisinin 7 Nisan 1924 yılındaki yazısında şunları dile getirir:

"Bütün darb-ı mesellerde şâyân dikkat ve saf müşteriki vardır ki ma'naca katiyyet ve mutlakıyyetdir; hiçbir kuvvetin hiçbir darb-ı meselinde "bazen" "ale'l-ekser", "az çok" filan gibi ta'birat-ı ta'diliyyeye tesadüf edilmez. Ta'dad ettiğim bu durub-u emsal ve evsafın vecizelerde hilafını buluruz." diyerek bugün atasözü olarak zikredilen sözlerin aslında vecizeleri oluşturduğu düşüncesi vardır. Hemen devamında ise vecizelerin ehemmiyetine dikkat çeker ve vecize söylemenin gerek ve lüzumunu aktarır: *"Vecize muharriri irticalden müctenibdir; her yazdığı bir kalb ve ruh mütehassısı ki gerek nefsinin ve gerek etrafındaki beşer-i numunelerini kemal-i dikkatle istiksadan sonra kerre ibda' eder; muhitindeki seciye ve ahlak manzaralarını layikiyle tahlil ve muayene etmedikçe fikrini kağıd üstüne yatıramaz..... vecize bi'l-hassa göregen bir zekanın intibaatını ifade edecektir; vecizelerde her şeyden ziyade hassa-i müşahede buluruz."* (Cenap, 1927).

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVÎR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

41

Cenap Şehabettin'in dikkat çektiği bu ürünler, sadece söz söylemekten ibaret bir ifade tarzı değildir. Toplumun ve yaşanan muhitin dikkatli bir şekilde incelenmesi ve irdelenmesinden sonra ortaya çıkan bu ürünler atasözleri gibi toplumu yansıtan bir ayna vazifesi görmüş ve vecizeler o toplumun aktarıcısı olmuştur. Vecizeler bir dolaylı söylemeden ziyade ruh ve akıl birlikteliğinin kalp süzgecinden geçirilerek meydana getirilmesi hadisesidir. Bu nedenle alelade bir cümleden çok farklı ve derin anlamlar içermektedir (Yıldız, 1998).

Gazeteler, haberleri ve röportajları yorum, eleştiri gibi fikir ağırlıklı yazıları, yönlendirici metinleri, okuyucunun dikkatini çekmeye yönelik yazıları ve talimat, nasihat ve tavsiye veren metinleri bulunmaktadır. Bu bağlamda 1940-1942 yılları arasında Tasvîr-i Efkâr gazetesinde bilgiden ziyade nasihat, öğüt, tavsiye verici yazılar olan vecizlerin kullanımı bir hayli fazladır. Yaklaşık iki yıl boyunca her gün çıkarılan bu yazılar -ki her ne kadar gazeteler objektif olmayı gerektirse de belli bir fikri aşıl原因 yazılara yer vermiştir- belli bir zihin dünyasını yansıtan, bazı görüş ve düşünceleri yansıtmaya niyetlenmiş yazılardır.

2 Mayıs 1940 tarihinde belirli soluklarla yazı hayatına devam eden Tasvîr-i Efkâr, altı-sekiz sayfa aralıklarında her gün çıkarılmıştır. Başladığı günden itibaren çoğunlukla gazetenin beşinci sayfasında yer alan vecizeler daha sonra gazetenin ilk sayfasının sağ üst köşesinde küçük bir demeci ve ikinci sayfanın sağ alt kısmında (ekseriyette) “vecizeler ve anlamları/izahı” başlığıyla okura sunulmuştur.

Vecizelerin Konulara Göre Dağılımı

Tasvîr-i Efkâr ve diğer gazetelerin özellikleri, bulundukları dönem bağlamında değerlendirildiğinde verilen vecizelerin de sosyal hayata dair

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

mesajlar verdiği görülmektedir. Gazetede verilen vecizeler aşağıda şu şekilde ele alınmıştır:

1. Siyasi-Askeri

Vecizeler her konuda ve her düşüncede söylenen sözler oldukları için de gazetede döneme, gündeme ya da topluma ait birçok özdeyiş ve bu özdeyişlerin anlamları paylaşılmıştır. 31 Mayıs 1940 yılında çıkarılan gazetede *“Türk milletin varlığı ordular, ordunun varlığı da Türk milletidir.”* vecizesine yer verilmiştir. Bu vecizenin hemen alt kısmında *“Büyük Millet Meclisi’nin evvelki günkü müzakerelerinden”* yazısı bulunmaktadır. Denizli Milletvekili Deniz Arslan’a ait olan bu söz dönemi itibariyle de dikkat çekicidir. Çünkü 1940 yılları 2. Dünya Savaşı için hazırlıkların ortaya çıktığı 1. Dünya Savaşı’nda haksızlığa uğradığını düşünen devletlerin tekrardan toparlanıp gövde gösterisi yapmaya başladığı bir dönemdir. Türkiye’de Atatürk’ün üzerinden iki yıl geçmiş ve İsmet İnönü baştedir. Türkiye 1. Dünya Savaşı’ndan kalan yüklerinden kurtulurken bir yandan da toparlanmaya çalışan bir ülke konumundadır. Bu toparlanma ve kurtuluş mücadelesinin yegâne kaynağı Türk milleti ve Türk milletinin özündeki askerlik şuurudur. Bu sebeple de bu asil milletin içindeki cevheri açığa vurmak için böyle bir söz dile getirilmiştir. “Vecizenin izahı” kısmında *“Türk milleti yaşama hakkını, kuvvete, azmle, iradesiyle ihkak etmek ister ve onun kuvveti, azmi ve iradesi, Türk ordusunda tecelli eder. Türk milleti hürriyet ve istikbalini daima korumak ister. Ve Türk hürriyet ve istikbalinin en şerefli koruyucusu Türk ordusudur.”* diyerek yukarıdaki sözünü perçinlemiştir.

Gazetenin 2 Mayıs 1940 yılı yazısının beşinci sayfasında Namık Kemal’in;

“Kimsenin lütfuna olma tâlip

Bedeli cevheri hürriyettir!”

vecizesine yer verilmiştir. Namık Kemal’in vatan ve millet sevdalı bir kişi olduğunu dile getirmiş ve aynı zamanda Türk devletinin ve milletinin de

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

43

hürriyet sevdalısı olduğuna dikkat çekmeye çalışılmıştır. Vecizenin şerhi/izahı kısmında ise; “... Türk fıtraten onurlu, civanmerd, izzet-i nefis sahibi bir insandır. Bu hasletler Türkün ezeli ve ebedi ziynetleridir. Türk zamanına göre dehre karşı göğsünü gerer, feleğe baş eğmez ve yoluna dosdoğru gider. O sayede değil midir ki Asya’nın göbeğinden ok yaydan fırlar gibi fırladığı günden beri şuun tarihi ve şuun alemi çiğneyerek ve önüne katarak garbe yürümüş ve işte bugün Şark ve Garb arasında ihraz eylemiştir.” diyerek Türk toplumunun siyasi tarihini resmetmeye çalışmış ve okuyanların ne denli bir geçmişe sahip olduğunu anlatmak ve aşlamak istemiştir.

30 Birinci Teşrin 1941 tarihli gazetenin ikinci sayfasında: “Hürriyetin doğup yerleşmesi ve gelişmesi için iki şart gerektir: İyi bir toprak ve sürekli bir uyanıklık!” Havert’a ait bu söze yer verilmiştir. Hürriyet fikrinin bir toplum için ne kadar değerli ve paha biçilemez olduğu aktarılmaya çalışılmıştır.

9 Eylül 1942 tarihli gazetede Napolyon’un “Devlet adamının kalbi kafasında olmalıdır.” sözüne yer verilmiştir. Bir devlet adamının duygudan ziyade akla önem vermesi ve akılla hareket etmesi gerektiğini söylemiştir. 1 Temmuz 1940 yazısında Ziya Paşa’nın beytine yer verilmiştir:

“Anlar ki verir laf ile dünyaya nizamet
Bin türlü teseyyüp bulunur hanelerinde”

Beytin şerhi kısmında ise “Yeni Nizam’ın milletlere ve hürriyet ve refah getireceğini, dünyaya hakkaniyete kavuşturacağını söylüyorlar. Kimsenin de hakiki bir yeni nizam peşinden koştuğu yoktur. Her taraf kendi kuvvetinin galebesini temin etmek ve kendi menfaatini her menfaatte üstün getirmek istiyor.” (Tasvir-i Efkâr, 1940) şeklinde yorumlanmıştır.

2. Toplumsal-Sosyal

Gazeteler belli bir görüş ve ideoloji temsil etmesinin yanı sıra, toplumu eğitmeyi, toplumsal konulara değinmeyi ve toplumu yönlendirmeyi de amaçlayan yönlendiricilerdir. Bu sebeple de gazetelerde ele alınan

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

konularda toplumsal meseleler ya da toplumu anlatan konular ele alınmıştır. Vecizelerde de toplumu yönlendiren toplumu eğiten ya da toplumsal sorunlara değinen sözler de bulunmaktadır.

29 Haziran 1940 tarihli gazetenin vecize köşesine bakıldığında: “*Hilekâr adam iğrençtir, lakin hilekâr mütefekkir iki kat iğrençtir.*” sözü görülmektedir. Fikir adamı, yol gösterici ve istikamet tayin eden ve toplumları yönlendiren bilge mütefekkirlerin aslında toplumu aldatmaya yönelik tavrı olduğu zaman iğrenç insandan daha iğrenç bir durumdadır. Bu kişiler şeref ve hayalarını göz göre göre milletin önüne seren kişilerdir.

Topluma yönelik bir eleştiri ve serzeniş olabildiği gibi bireylerin şahsiyetlerine dönük yorumlar da vecizelerde bulunur. Toplumsal eğitimin yanı sıra bireysel olarak eğitim ve yönlendirme de vecizelerin alanını kapsamaktadır. 16 Birinci Kanun 1941 yılındaki vecizede: “*Her insanın kendine mahsus bir serveti ve bir kuvveti vardır. Her insanın en mühim vazifesi bu serveti ve kuvveti tanımadır!*” Bacon’un sözü paylaşılmıştır. İnsanın kendisine daha fazla güvenmesi ve içindeki gücü keşfetmesi ve bu ülkü doğrultusunda hareket ettiği takdirde öz benliğine yani halis cevhere ulaşacağını kaydetmektedir. Zira vecizenin şerhi kısmında: “*Her insanın kendine mahsus bir serveti ve kuvveti vardır. Bundan maksat her insanın haiz olduğu maddi servet ve kudreti değildir. Maskat daha fazla kendine güvenmek, feragat göstermek gibi büyük hasletler ve manevi servetlerdir.*” (Tasvir-i Efkâr,1941) yukarıda verilenleri açıklamaktadır.

9 Haziran 1941 vecizesinde: “*İnsan muvaffakiyete doğru kulaç kulaç yüzebilir. Yalnız suların temiz olduğuna dikkat etmelidir.*” 10 Haziran vecizesinde Emerson’a ait olan: “*Neş’eyi iradesine ram eden bir insanın ruhu, tam bahtiyarlığa kavuşmuş olur.*” 11 Haziran vecizesinde: “*Hoşnutsuzluk; kendine güvenme eksikliği, irade sarsaklığıdır.*” 12 Haziran vecize köşesinde: Fredrik Saundris’in: “*Hayat hâkim olan unsur seciyedir; seciye zekâyâ üstündür.*”

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVÎR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

45

Sözüne, 5 Ağustos 1941 vecize köşesinde *“İnsanları hayat yolunda doğru ve ünlü yürüten kudret, zekâ ve irfandan ziyade seciye ve iradedir.”* yer verilmiştir. Görüldüğü üzere seciyeni yani orta halli olmanın, muvaffak olmanın ve mutlu olmanın anahtarları verilmeye çalışılmıştır. Aslında derlenip toplu halde vecizelere bakıldığı zaman savaşın milletlere bir şey kazandırmadığı görüşü savunulmaya çalışılmıştır. *“Her hükümet şeklinde kanunları yapan asıl kuvvet halktır!”* diyerek aslında halk haricinde hiçbir kuvvetin olmadığı dile getirilmeye çalışılmıştır.

15 Eylül 1941 vecize köşesinde: *“Her yurttaş, milli hâkimiyetin bir parçasıdır. Her yurttaşın en mühim vazifesi bu büyük mesuliyete layık olmaktır!”* yine diğerlerine benzer bir vecize paylaşılmıştır.

31 Mayıs 1942 tarihli gazetede: *“Sizden daha az mesut olan bir kimseye saadetinizden bahsetmeyiniz.”* Pythagore’ye ait bu söz verilmiştir. Toplumsal hayatı düzenleyen ve insana farkındalık oluşturacak olan bu vecize, aynı zamanda halkın nasıl olmasını gerektiğine dair bir yol çizer. Çünkü daha az mesut ve mutluluk seviyesi daha düşük olan kişilere mutluluk hali paylaşıldığı vakit karşı tarafın üzüntüsü artacaktır.

8 Temmuz 1942 yıllı gazetede Cenap Şahabettin’e ait *“Çok kere dimağımızın sebebi iflâsı, dilimizin ifrat sarfiyatıdır; geveze zeki görünmez.”* Bu söz paylaşılmıştır. Frensiz, başboş ve gereksiz bir dille konuşmak insanın dimağını mahveden bir durumdur. Aynı zamanda karşı tarafı sıkan ve yoran bir hale sokmamak için atalarımızın da dediği gibi *“sözü üç tart bir söyle”,* ya da *“söz gümüşe sükût altındır.”* Atasözlerini hatıra getirmektedir.

30 Temmuz 1942 tarihli vecize La Cordaire’e ait bir sözdür. O: *“İnsan şahsiyetini elde etmeğe çalışmalı, öyle ki tekamülü bizzat kendi eseri olsun.”* der. İnsanın kemale ulaşmasında kendine ait bir şeyler bulunmayan kimseler

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

başkalarının özelliklerine mahkumdurlar. Bu sebeple bireyi kendi yapan şey özündeki cevheri ortaya koymasıdır.

3. Kültür

01 Birinci Teşrin 1940 sayısında: *“Seviyeyi geriletecek, düşürecek her amil ile mücadele etmek ve seviyeyi yükseltecek amilleri kuvvetlendirmek gerekir.”* (Tasvir-i Efkâr, 1941) sözüne yer verilmiştir. Vecizede cehaletle mücadele edilmesi gerektiği vurgulanmış ve kültür seviyesinin yükseltilmesi gerektiği ve halkın seviyesini düşürecek türlü “kafa körlüğü” ile savaşılmaya dikkat çekmiştir. 18 Birinci Teşrin 1941’de Darwin’e ait: *“Şiir ve musiki zevkini kaybedenler dimağlarını körelterek bahtiyarlıklarını zayi ederler.”* söz okuyucuya aktarılmıştır. Şiir ve musikinin toplum için ne kadar ehemmiyetli olduğu vurgusuna yer verilmeye çalışılmıştır.

4. Din

4 Eylül 1941 tarihinde Ruskin’in söylediği: *“İman insanı uyutan, çürüten bir kuvvet değil, çalıştıran, dinçleştiren bir kudrettir.”* sözü paylaşılmıştır. Dinin insanlar için yaftalanan, hor ve hakir görülen bir kurum değil aksine insanı canlandıran yegâne güç olduğu vurgusu yapılamaya çalışılmıştır. Türk milletinin içindeki halis gücün ve sönmez cesaretin aslında dinin ve ilahi bir gücün etkisi olduğu ve bu milletin muhtaç olduğu o kudretin aslın damarlarındaki kanda mevcut olduğunu anlatmaya ve hissettirmeye çalışılmıştır. 3 Ağustos 1942 yılındaki vecizede kime ait olduğu bilinmeyen bir vecize paylaşılmıştır: *“İnsanlar felaket ve musibetlerde kendilerini Allah’a daha yakın görür.”* İnsanlar her ne kadar kendilerini güçlü ve önüne geçilemeyen bir güç olarak görse de bir felaket ve musibet başına geldiği zaman insanların yaratıcısı ve hamisi olan Allah’a yönelir ve ona döner. O durum insanlardan gidene kadar bu yöneliş devam eder.

5. Dil

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

47

Bu bölümde ise dile dair nadir vecizeler görülmektedir. 1 Birinci teşrin 1941 tarihli vecize köşesinde Confucius'un: *“Dil, küçüktür fakat aileleri yıkar, devletleri çökertir.”* sözü okuyucuya sunulmuştur. Dilin küçük bir yapısı olmasına karşılık verdiği zararı göstermek amacıyla bu vecize verilmiştir.

Sonuç

Gazeteler bir iletişim aracı, bir aktarım organıdır. Bu sayede gazete sayesinde bilinçlenen, bilgilenen halk gazete ile bağı sayesinde bazı olaylara vâkıf olmuştur. İşte gazetenin bir taşıyıcı olması durumu sadece haber vermek değil aynı zamanda reyting olmanın, kamuoyu oluşturmamanın, belli bir ideolojiyi ve ideolojik düşüncüyü yansıtmayı ve düşündüğü veya benimsediği fikri yayma ve benimsetme fikri de ortaya çıkmaktadır.

Vecizeler günlük hayattan sözler, kelimeler, bir ayet, ünlü bir kişiye ait bir söz ya da atasözü olabilen ve insanı düşündürürken ders vermeyi, eğitmeyi, bilinçlendirmeyi amaçlayan sözler olarak çıkar. Gazetelerde belli bir ideolojiyi aktarmak ve benimsetmek düşüncesinde yazılar bulunduğundan sadece günlük hayata dair haberler, yurtta ve yurt dışından haberler değil aynı zamanda bu güzel sözler de yer almaktadır.

Tasvir-i Efkâr gazetesi uzun soluklu bir gazete olmuş, belli zamanlarda tökezlemiş, tökezledikten sonra tekrar yayım hayatına devam etmek için bazı usuller benimsemiş ve bu sayede uzun soluklu gazete statüsünde olmuştur. Çeşitli isimlerde ve ara ara kapanmalar neticesinde 1862 yılında Şinasi'nin adımıyla yayım hayatına başlayan gazete, 1909 yılında Ebuzziya Tevfik'in tekrardan canlandırması ve onun mirasçıları olan oğulları tarafından 1945 yılında kadar devam edebilmiştir.

Osmanlı Devleti'nin en karışık ve sıkıntılı dönemlerinde yayın hayatına giren Tasvir-i Efkâr gazetesi Cumhuriyet'in ilanından 2. Dünya Savaşı'nın sonuna kadar devam etmiştir. Elbette bir toplumun ürünü o toplumdan

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

beslenerek devam eder. Basın da toplumdan ve yaşadığı çevreden uzak değil bilhassa toplumun içerisinde yer alır. Gazetenin halkın ilgisini çekmesi ve tiraj oluşturmaları için okunması gerekir. Talep edilmesi de okumayla doğru orantılı olduğu için toplumu ilgilendiren ve yön gösteren yazıların gazete içerisinde olması gerekmektedir.

Bazı tökezlemelere maruz kalan Tasvîr-i Efkâr gazetesi, 1940-1942 yılları arasında da aralıksız bir yayın hayatı olmuştur. Bu dönem 2. Dünya Savaşı'nın başladığı, küresel bir savaşın yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nin etrafında kol gezdiği ve Cumhuriyet'in kurucusu Mustafa Kemal'in ölümü ve ondan sonra Milli Şef, İsmet İnönü'nün geminin kaptanlığına geçmesi gazetelere de yansımıştır. Bu olaylar neticesinde bilgi akışını halka aktarmak ve bazı fikirleri halka aşılama amacıyla da 1940-1942 yılları arasında vecizeler bölümü bulunmaktadır. Bu vecizeler siyasi, askeri, toplumsal, sosyal konulara sıkça değinilen sözlerden vücuda gelmektedir.

1940 yılından 1942 yılına kadar ki gazetenin büyük bir kısmını tüm dünyayı etkisi altına alan ve Mısır'dan İngiltere'ye Japonya'dan Rusya'ya Almanya'dan Fransa'ya kadar dünyanın çoğu yerinde yangın yeri olan 2. Dünya Savaşı'nın izleri görülmektedir. Gazetede İnönü Erzincan'da bir yerin açılışında "Türk milletin her neferi savaşmak için gerekirse asker olur." şeklinde bir mesaj vermiştir. 1941 yılında yine üniversite öğrencilerinin askeri birlik önünde çekinmiş oldukları fotoğraflar ve resmin başlığında ise "okullarını bitirip askeri görev için askerlik bürolarına başvuru yaptılar." şeklinde bir yazı kaleme alınmıştır. Görüldüğü üzere kurulalı daha çeyrek asrı bile tamamlamamış olan ve büyük bir yükün altından çıkmış ve kendine gelen bir insan statüsünde olan Türkiye'nin hem etrafındakilere göz-dağı vermek hem de halkı savaşa karşı cesaretlendirip bilinçlendirmek amaçlanmıştır. Bu doğrultuda hizmet eden bölümlerden olan vecizelerde aynı şekilde 1940 yılında daha çok siyasi ve askeri tarzda

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

49

vecizelere yer vermiş, 1941 yılında toplumsal tarzda ve sosyal hayatı baz alan vecizelere yer vermiş, 1942 yılında ise birey nezdinde topluma dönük hitaplar ve bireysel temalar işlenmiştir.

Gazetenin başlangıçta beşinci sayfasından ikinci sayfasına ilerleyen vecize köşesinin sadece edebi bir metin değil aynı zamanda düşüncelerin ifade ediliş tarzı bakımından ne kadar ehemmiyetli olduğu anlaşılmaktadır. Herhangi bir kişiye ait özlü söz söylemekten ziyade toplumu sarıp kuşatan sözler paylaşılmasına dikkat edildiği görülmektedir. Ayrıca hem dönem itibarıyla ve hem de devam eden savaş nedeniyle daha çok toplumsal dimağı harekete geçirmeye ve havsalayı yoklamaya yönelik özdeyişlerin aktarılması dikkatten kaçmamaktadır.

KAYNAKÇA

Ahmadlı, Vugar (2019). Tasvir-i Efkâr gazetesi Üzerine Bir İnceleme (Yıl: 1915-1916 / Sayı: 1505-1824)., Niğde Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Akbulut, Uğur (2013). Osmanlı Basın Tarihine Bir Katkı: Gazetelerin Yayınlanma Amaçları Üzerine (1831-1876) *Turkish Studies Dergisi*, Yıl-Sayı:2013-Volume 8 Issue 5, Ankara.

Alan, Salim (2019). Tanzimat Dönemi (1831-1876) Osmanlı Basını ve Vakayii-i Mısıriyye, *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi*, s.47-56.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Zinnur AKKAŞ

Aksan, Doğan (2020). Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bacaklı, Yılmaz, Kapağan Enver ve Kundakçı, Mustafa (2016). Divanü Lügati't-Türk'ün Yazılma Amacı Üzerine Bir Değerlendirme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 8, 2016 Sayfa: 3259-3267.

Benek, Kazım (2016). *Osmanlı'da Basının Doğuşu ve II. Meşrutiyete Kadarki Gelişimi. Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi*, 27-39. Siirt Üniversitesi.

Cunbur, Müjgan (1998). Basın, Yayın ve Kitap, *Erdem Dergisi*, C.:5, S.:11, s.405-436.

Çıkla, Selçuk (2009). Tanzimat'tan Günümüze Gazete-Edebiyat İlişkisi. *Türkbilig Dergisi*, s. 34-63.

Demir, Ekrem (2013). Atebetü'l-Hakâyık'ta Geçen Deyimler, Atasözleri ve Özdeyişler. *Journal Of Turkology*, 23 (2) , 37-52.

Demir, Kenan (2014). Osmanlı'da Basının Doğuşu ve Gazeteler, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, s.57-88.

Derman, Emrah. Tasvîr-i Efkâr Üzerine Bir İnceleme. Yüksek Lisans Tezi. Niğde Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Niğde.

Erol, Kemal (2017). Vecize Edebiyatı ve Sosyal Öğreti Örneği Olarak Raif Necdet Kestelli'nin Süzme Sözler'i, *Şarkiyat Dergisi*, C.:9, S.:2, s.624-643.

Gazete Arşivi. "Tasvir-i Efkâr gazetesi." Erişim Adresi:

https://www.gastearsivi.com/gazete/tasviri_efkar/1940-05-09/7. Erişim

Tarihi: 15-22.12.2022.

İspirli, Serhan Alkan (2019). Vecize Edebiyatı ve Mehmed Receb'in Emsâl-i Hakikat İsimli Eseri, *Teke Dergisi*. s.230-261.

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

1940-1942 YILLARI ARASINDA GAZETECİLİK DİLİNDE VECİZE KULLANIMI “TASVİR-İ EFKÂR” ÖRNEĞİ

51

İstanbul Üniversitesi Gazeteden Tarih Bakış Projesi. “*Tasvir-i Efkar gazetesi*”
[http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/gazete.php?gazete=tasviriefka](http://nek.istanbul.edu.tr:4444/ekos/GAZETE/gazete.php?gazete=tasviriefkar)
r. Erişim Tarihi: 01-30.12.2022.

Kapağan, Enver (2021). Kültür, Tarih ve Kimlik Açısından Dilin Önemi. *Karabük Türkoloji Dergisi*. Cilt/Sayı: IV (2021)ç s.: 49-58.

Kızılca, Gül Karagöz. (2023). Osmanlı Gazeteciliği ve Ahaliye Ulaşmak, Ahaliyi Görünür Kılmak: Tasvir-i Efkâr Örneği. *Ankara Üniversitesi SBS Dergisi*. Cilt: 78, Sayı:167-190.

Koloğlu, Orhan (2018). *Osmanlı’dan 21.yy’a Basın Tarihi*. İstanbul: Pozitif Yayınları.

Oral, Fuat Süreyya. (1968). *Türk Basın Tarihi*, 2.Cilt, Ankara.

Özalp, Eda. (2019). *Tasvir-i Efkâr Gazetesi Üzerine Bir İnceleme*. Niğde Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztay, Oğuz Han. (2020). Osmanlı’nın Siyasal Hayatında Basının Rolü: 19. Yy. Örneği, *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 235-246. Van.

Sezer, Mehmet Abdülbasit (1997). Yeni Tasvir-i Efkâr Gazetesi Üzerine Bir Araştırma. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır.

TDK (2022). “Gazete ve Vecize” terimleri. *Genel Açıklamalı Sözlük*. Ankara: Tdk Yayınları.

Törenek, Mehmet (2016). Yazar Eser İlişkisi Bağlamında Cenap Şahabettin ve Tiryaki Sözleri, *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, S.24, s.1-13. Erzurum.

Yıldırım, Özlem (2016). *İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türk Basınında Mihver Taraftarlığı ve Hükümetin Bakışı*. Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Elazığ, Türk Basın Tarihi Uluslararası Sempozyumu, 3.Cilt.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2022]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:1

Yıldız, Cemal (1998). Yazılı Basında Kullanılan Metin Türleri ve Konu Dağılımları. Marmara Üniversitesi, *İletişim Fakültesi Dergisi*, S.8, s.19-53.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):53/70

Geliş Tarihi / Receive : 07.12. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12. 2023

**Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki
Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses
Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi**

**Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level
Students Learning Turkish As A Foreign Language In The
Context Of Software And Audio**

Melike KALEMCI

**Öğr. Gör. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Öğretimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi**

**Cont. Lecturer Assist., Bolu Abant İzzet Baysal University, Turkish
Teaching Application and Research Center**

E-mail: melikekalemcii@gmail.com - Orcid ID: 0000-0001-9417-7568

Havva Gül DURAN

**Öğr. Gör. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Öğretimi
Uygulama ve Araştırma Merkezi**

**Cont. Lecturer Assist., Bolu Abant İzzet Baysal University, Turkish
Teaching Application and Research Center**

E-mail: havvagulduran57@gmail.com - Orcid ID: 0009-0008-6590-3688

Atıf/Cite as: KALEMCI, M., & DURAN, H. G. Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 Ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım Ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Trk Dergisi*, 4(2)

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi

Öz

Dil eğitimi, duygusal ve bilişsel yönünün yanında çok boyutlu yapısı ile araştırmacıların dikkatini çeken konulardan biri olmuştur. Dil eğitimi ile bireyler çeşitli gruplar içinde kendilerini ifade etme ve iletişim kurma imkânına sahip olabilmektedirler. Bu eğitim ise ana dil eğitimi ve yabancı dil eğitimi olarak ikiye ayrılmaktadır. Yabancı dil eğitimi, bireylerin ana dillerini etkili ve aktif bir şekilde kullanma becerileri ile direkt bağlantılıdır. Yabancı dil öğrenimi sırasında bireyler ana dili öğrenme sürecini hatırlamakta ve bu süreçteki teknikleri kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bu durum, Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretiminde detaylı bir planlama ve analiz yapılmasına ihtiyaç olduğunu göstermiştir. Dil öğreniminde faydalanılan yazma etkinlikleri, öğrencilerin öz iletişimlerinin geliştirilmesinde önemli bir uygulamadır. Öğrencilerin bu beceride yazdıkları metinler aynı zamanda bilinen kelime bilgisinin hacmini de göstermektedir. Dil öğretimi aşamasında yazma etkinliklerindeki bulgular, araştırmacılara ve araştırmamanın nitel boyutuna önemli bir katkı sağlamaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenciler üzerinde uygulanan yazma etkinliklerinin değerlendirilmesi, yanlış kullanımlarının analiz edilmesi ve bu alanda çalışma yapan ya da yapacak olan araştırmacılara alternatif sağlayacaktır.

Bu araştırmada Türkçe'nin yabancı dil olarak öğretilmesi sürecinde öğrencilerin yazılı anlatım derslerinde yaptıkları yazma metinlerinden hareketle yazım ve ses bilgisi hatalarının tespiti amaçlanmıştır. Araştırmada Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER)'nde yabancı dil olarak Türkçe öğrenen kırk (40) adet yabancı uyruklu öğrenci esas alınmıştır. Bu öğrenciler kendi seviyeleri içinde random yöntemiyle seçilmiştir. Veri grubunda yer alan öğrencilerin ana dilleri; Arapça, Rusça, Kazakça, Türkmence ve Fransızca' dır. Araştırma verilerinin toplanma aşamasında yazma etkinliklerinde öğreticinin öğrenciye yönelttiği sorulara verdiği yazılı metin cevaplarından yararlanılmıştır. Bu metinler araştırmacı tarafından derlenmiştir. B2 ve C1 düzeylerinde belirlenen öğrencilerin yazdığı Türkçe metinler, yazım ve ses bilgisine dair yapılan hatalar açısından yanlış çözümlemesi yaklaşımına göre değerlendirilmiş

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

ve analiz edilmiştir. Araştırmanın amacı; B2 ve C1 düzeylerindeki yabancı öğrencilerin yazılı anlatım örneklerinden yola çıkarak daha çok hangi yazım ve ses bilgisi yanlışlarını yaptıklarını belirlemek ve elde edilen bulgulardan hareketle önerilerde bulunularak alana katkı sağlamaktır.

Anahtar Kelimeler: Dil Öğretimi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi, Ses Bilgisi, Yazım Hataları, Yazma Becerisi

Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio

Abstract

Language education, with its multidimensional structure as well as emotional and cognitive aspects It has been one of the issues that attracted the attention of researchers. Through language education, individuals can have the opportunity to express themselves and communicate within groups. This Education is divided into as native language education and foreign language education. Foreign language education is directly related to individuals' ability to use their native language effectively and actively. While learning a foreign language, individuals remember the learning process of their mother tongue and they use the techniques in this process. Therefore, this situation shows that there is a need for detailed planning and analysis in teaching Turkish as a foreign language. Writing activities used in language teaching are an important practice in improving students' self-communication. The texts written by students in this skill also show the capacity of known vocabulary. In making progress in language learning skills, findings in writing activities make a significant contribution to researchers and the qualitative dimension of research. The evaluation of writing activities applied to students in teaching Turkish as a foreign language and the analysis of their misuse will provide an alternative to the researchers who are working or will do work in this field. In this research, in the

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:3

Melike KALEMCİ, Havva Gül DURAN

process of teaching Turkish as a foreign language, it is aimed to identify spelling and sound information errors based on the writing texts of the students in the written expression courses. In the research, Bolu Abant İzzet Baysal University Turkish Teaching Application and Research Center (TOMER), forty (40) foreign students who are learning Turkish as a foreign language were taken into consideration. These students were selected by random method within their level. The main languages of the students in the data group are; Arabic, Russian, Kazakh, Turkmen and French. At the stage of collection of research data, written text answers provided by the teacher to questions directed to the student were used in writing activities. These texts were compiled by the researcher. The Turkish texts written by the students determined at B2 and C1 levels were evaluated and analyzed according to the wrong analysis approach in terms of errors in spelling and sound information. The aim of the research is to determine what spelling and sound information mistakes foreign students at B2 and C1 levels make based on written expression examples and to contribute to the field by making suggestions based on the findings obtained

Keywords: Language Teaching, Teaching Turkish as a Foreign Language, Phonics, Spelling Errors, Writing Skills.

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Giriş

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, dünyadaki değişimlerle paralellik göstererek Türkiye'nin siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda gelişmekte ve yükselişte olması ile son yıllarda gittikçe büyüyen bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkçe aynı zamanda dünya üzerinde en çok konuşulan diller arasında yer almaktadır (Bölükbaş, 2011). Türkiye uluslararası öğrenci kapasitesine sahip ülkeler arasında 10'uncu sıradadır. 2010 yılından sonra ise eğitim kurumlarının sağladığı imkanlar dahilinde uluslararası öğrenci sayısında ciddi bir artış olmuştur (Bacaklı vs., 2021). Dolayısıyla bu durumdan hareketle hem özel hem devlet üniversitelerinde Türkçe öğretimine yönelik Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezleri (TÖMER), enstitüler ve kursların sayıları gün geçtikçe artmaktadır. Bu kurum ve kuruluşlarda Türkçe öğretiminin olması gereken çerçeve dâhilinde yapılması için yeni uygulamalar ve yöntemlerin kullanımı ve gerekli eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik araştırmalar önem kazanmıştır.

Yabancı dil öğreniminde, öğrencilerin yaptığı birtakım yanlışların olduğu bilinmektedir. Bu yanlışlarla ilgili farkındalıkların tespit edilmesi için öğrenci durumlarının değerlendirilmesi ve incelenmesi gerekmektedir. Özellikle yanlışlar ne sıklıkla tekrarlanıyor, doğru ve yanlış yapma sayıları, bilgi eksikliğinden kaynaklı yapılan yanlışlar gibi durumlardan ötürü öğrencilerin yanlışları değerlendirilmektedir (Çerçi vd., 2016: 695- 711). Bu yanlışlar ise hata olarak kabul edilmektedir. Türkçede “yanlış” kelimesi “bir kurala, bir ilkeye, bir gerçeğe uymama durumu, yanlış, hata” (www.tdk.gov.tr) şeklinde açıklanmaktadır. Bir başka kaynaktan yanlış kavramı; “Doğru olmayan, biçimsel düşünme yasalarına uymayan. 2. Düşünülen şeyle uyuşmayan.” (www.tdk.gov.tr) olarak tanımlanmaktadır. İngilizcede ise yanlış kavramı için “error”, hata için ise “mistake” sözcüğü kullanılmaktadır.

Bireyin ana dilindeki tutumlar (gramer kuralları vs.) yabancı dil kazanım süresince hedef dili öğrenirken bireye mani olmaktadır veya kuralları karıştırmasına sebep olmaktadır. Bu durum ana dil kazanım beceresi ile yabancı dil kazanım becerisinin bazı ana temeller ekseninde kesişmesine de neden olmaktadır. Dil kazanımı ile dil

öğrenimi farklı iki kavram alanlarını içermektedir. Kazanım temelde deneyimlerle elde edilmektedir. Öğrenme ise birtakım eğitim sürecini tamamladıktan sonra zamanla gerçekleşmektedir. Duygu, düşünce ve fikirlerin ifade dili bireyin kazandığı ana dili ile gerçekleşmektedir. Bireyin öğrendiği hedef dile ait kavramları kullanma ve çevresel dil kullanımlarına maruz kalma süresine göre ana dil ile hedef dildeki kavramlar yer değiştirmektedir. Uzun süre hedef dilin kullanılması bir süre sonra ana dilin kullanılmadığı için unutulmasına ortam hazırlamaktadır. Hedef dili, öğrenilen ülkede yaşamak ve iletişim kurmak dil becerilerinin geliştirilmesinde oldukça önem taşımaktadır. Nitekim iletişim becerileri günlük yaşamda gerek hedef dili kullanan kişilerle etkileşim kurarak gerek ise günlük yaşam aktivitelerini yaparak veya yerel kültürel etkinliklere katılarak uygulama yapılabilir (Yağmur, 2018). Dolayısıyla hedef dili öğrenilen ülkede yaşamak kültürel aksanı, deyimleri ve dilin kullanım alanlarını bireyin daha iyi anlamasına ve kullanmasına yardımcı olmaktadır.

Dil öğrenimi dört temel beceri ile gerçekleşmektedir. Bu beceriler; dinleme, okuma, konuşma ve yazma şeklinde sınıflandırılır. Dil öğreniminde hem sözlü hem de yazılı metin etkinlikleri, dil kurallarının somut bir şekilde uygulanmasını ve daha az soyut hale getirilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla yazma etkinlikleri, öğrencilerin teorik bilginin ötesine geçebilmesini ve dil kurallarını etkili bir şekilde anlayıp uygulamalarına yardımcı olmaktadır (Kundakçı ve Kapağan, 2015).

Yazma becerisi bilgileri değerlendirme, sıralama, düzenleme ve düşünceleri yazılı biçimde aktarma sürecini kapsamaktadır. Öğrencilerin kaleme aldıkları metinler yazım ve ses bilgisi kurallarının kullanımı ile bütünleşerek doğru bir şekilde yazılmasıyla tamamlanır. Yazım ve ses bilgisi kurallarının doğru ve etkin bir şekilde kullanımı yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında yazma becerisinde oldukça önemli bir etkidir (Genç, 2017).

Dil bilgisinin temel konularının başında yer alan ses bilgisi, yazma becerisinin temelini oluşturmaktadır. Bu dört beceri birbiriyle etkileşim halinde ilerlemektedir. Dili öğrenen bireyin bu dört temel beceriyi de birlikte ilerletmesi önem taşımaktadır. Yazma becerisi, dilin fonetik yapısını anlama ve kullanma becerisine dayanmaktadır. Hedef dil öğreniminde dilin fonetik yapısını kavramak, öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Fonetik, dilin ses bilgisi özelliklerini ve kurallarını kapsamaktadır.

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Bu kurallar kelime içindeki ses uyumunu(büyük ünlü uyumu ve küçük ünlü uyumu) ve kelimenin yazım kurallarını içermektedir. Bu durum hedef dilin ses bilgisi kurallarını anlamayı ve doğru kullanımını sağlamaktadır. Dil bilgisi, yazma becerisini doğru ve anlaşılır kılmaktadır. Bireyin doğru gramer kullanımı yazma becerisinde metnin daha akıcı, anlaşılır ve etkileyici olmasını sağlamaktadır. Yazma becerisinin gelişmesinde öğrenciye verilen yazma ödevleri ve etkinlikleri uygulama sürecinde önemlidir. Bu değerlendirme aşaması öğrencilerin yazılı iletişim yeteneğini ilerletmesi için doğru geri bildirim sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmada; B2 ve C1 seviyesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinin yazım ve ses bilgisi kuralları bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Yöntemi ve Örneklemi

Nitel araştırma, bir konuyu anlama ve açıklama noktasında ayrıntılı bir analiz yapmayı hedefleyen bir araştırma metodudur. İçerik analizinde ise elde edilen verileri açıklayabilecek kavramlara ulaşmak hedeflenmektedir. Dolayısıyla bu amaçla toplanan veriler düzenlenip okuyucunun anlayacağı bir şekilde yorumlanarak aktarılır (Şimşek ve Yıldırım, 2008: 227). Bu nitel çalışmada içerik analiz metodu kullanılmıştır.

Araştırmanın kapsamı, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnek verisi ise Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi'nde eğitim gören B2 ve C1 seviyesinde yer alan öğrencilerden oluşmaktadır. Bu veri grubunda yer alan öğrencilerin ana dilleri; Arapça, Rusça, Kazakça, Türkmençe ve Fransızca'dır. Araştırmaya kırk (40) öğrenci dahil edilmiştir. Bu öğrenciler kendi seviyeleri içinde random yöntemiyle seçilmiştir.

Veri Toplanması ve Analizi

Araştırmanın veri toplanma aşamasında yazma etkinliklerinde öğreticinin öğrenciye yönelttiği sorulara verdiği yazılı metin cevaplarından yararlanılmıştır. Bu metinler araştırmacı tarafından derlenmiştir.

Nitel veri analizinde öğrencilerin yazdığı dokümanlardan yararlanılmıştır. Öğrencilerin yazdığı metinler yazım ve ses bilgisi bağlamında incelenmiştir. Analiz sürecinde yazım ve ses bilgisi kurallarında yapılan hatalar tek bir değerlendirme başlığı altında toplanmıştır. Bu hatalar alt başlıklar şeklinde sıralanmıştır. Elde edilen veri ve bulgular dahilinde araştırma sonucunda öneri ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Araştırma aşamasında çalışmanın hareket noktasına dair elde edilen bulgular şu şekilde sıralanmıştır:

Yazım Ve Ses Bilgisi Yanlışları

‘De’ Bağlacının Ve –De Hâl Ekinin Yazımında Yapılan Hatalar

Öğrencilerin yazdığı metinlerde konuya ilişkin hatalar incelendiğinde bağlaç olan “de, da” ile hâl eki olan –de/-da ekinin hatalı yazımı dikkat çeken yanlış kullanımlardan biri olmuştur. Bu hususta öğrencilerin yaptığı hatalar şu şekilde sıralanmıştır:

Ö.1. Kazakistanda insanlar batıl inançlara inanmıyor. (Hal ekinin hatalı kullanımı, özel isim ayrımının yapılmamasından kaynaklanan hata)

Ö.2. Benim ailemde aynu tabak ta yemek yiyoruz. (Hal ekinin hatalı kullanımı)

Ö.3. Tanzanya hindistan cevizimiz çok var. (Hal ekinin kullanılmaması)

Ö.4. Onun sınavı hem zor hemde çok uzun sürce hazırlanmak zorunda. (Bağlacın hatalı kullanımı)

Ö.5. O zaman bende stres (stres) hissetiyordum. (Bağlacın hatalı kullanımı)

Ö.6. Endonezyada ve Türkiyede yemek kültürü lezetli. (Hal ekinin hatalı kullanımı, özel isim ayrımının yapılmamasından kaynaklanan hata)

Yukarıda verilen örneklerden anlaşıldığı üzere öğrencilerin hâl ekini ve bağlaç kullanırken bazı yazım hataları yaptıkları anlaşılmaktadır. Bazı öğrencilerin özel isimleri cins isim gibi düşünerek kesme işareti kullanımına yer vermedikleri ve bazı örneklerde de bulunma ekini hiç kullanmadıkları tespit edilmiştir. Dolayısıyla bu yanlışın temel nedeni ise öğrencinin özel ve cins isim ayrımı yapamamasından

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

kaynaklı olduğu düşünülmektedir. Bu hususta hal eki ve bağlacın işlevselliğinin kavratılması öğrencilerde farkındalık oluşturulmasına yardımcı olacaktır.

Özel İsimlerin Yazımında Yapılan Hatalar

Öğrencilerin yazdığı metinlerde konuya ilişkin hatalar incelendiğinde özel isimlerin yazımında yanlış kullanımların olduğu görülmüştür. Bu hususta öğrencilerin yaptığı hatalar genellikle büyük-küçük harf yazımından kaynaklıdır.

Ö.10. *türk yemekleri güzel ve farklı şekilde pişiriyor.* (Özel isim yazımından kaynaklı hata)

Ö.12. ... *şimdi türk dil hasırlık (hazırlık) yapıyorum ve başarılı olmak istiyorum.* (Özel isim yazımından kaynaklı hata)

Öğrencilerin yazdığı örnekler incelendiğinde özel isimlerin ilk harfinin küçük harflerle yazıldığı tespit edilmiştir. Bu fenomen, genellikle ana dili Arap alfabesiyle öğrenen öğrencilerde görülmektedir. Arap alfabesindeki harfler, kelime içindeki konumuna bağlı olarak farklı şekillerde yazılabilmektedir. Fakat cümlelerin ilk harfinin büyük yazımı hakkında ayrıca bir kural bulunmamaktadır. Bazı öğrencilerin, dil öğrenirken kendi alfabe ve yazım kurallarını göz önünde bulundurup hedef dilin yazma etkinliklerinde bunu harmanlayarak uygulamaya çalıştıkları düşünülmektedir. Nitekim küçük harf başlangıcı ile özel isimleri yazmaya devam etmeleri bunun nedeni olarak gösterilmektedir. Latin harfler ile yapılacak olan yazma pratikleri öğrencilerin bu noktada yapacakları hataları en aza indirmeye yardımcı olacaktır.

İyelik Ekinin (-(i)m, -(i)n, -(s)i, -(i)miz, -(i)niz ve -leri) Yazımında Yapılan Hatalar

Türkçede iyelik ekleri oldukça çeşitli ve yaygın bir kullanıma sahiptir. Türkçede iyelik, sonekleri ifade etmektedir. Bu sonekler, mülkiyet aidiyetini belirtmek ya da mülkiyeti ifade etmek için kullanılmaktadır (Ergin, 2000: 129-130). Türkçe tarih boyunca birçok dille etkileşim içinde olmuştur. Karademir, "Türkçe ile Yoğun İlişkisi Olan Başlıca Dillerde İyeliğin Karşılığı" başlıklı yazısında; Türkçe'nin Batı dilleri de dâhil olmak üzere Arapça, Farsça ve İngilizce ile oldukça etkileşim içinde olduğunu ifade etmiştir (Karademir, 2013: 5-44). Nitekim farklı dillerle olan bu etkileşim,

Melike KALEMCİ, Havva Gül DURAN

Türkçeyi kozmopolit bir konumda düşündürmektedir. Dolayısıyla bu durum, yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrenciler için bir handikap oluşturmaktadır.

Öğrencilerin yazdığı metinler bu bağlamda incelendiğinde iyelik ekinin yazımında bazı hatalar yaptıkları görülmüştür. Bu hatalar şu şekilde sıralanmıştır:

Ö.11. *Bir kız masanın köşesinde oturursa, yedi yıl evlenmez.* (İyelik ekinin hatalı kullanımı)

Ö.12. *Bu meslek için sizin tavsiye ve mativasyonuzu (motivasyonunuzu) dinledim.* (İyelik ekinin hatalı kullanımı)

Ö.13.*annemin eleni kirdığı gün hala hatırlıyorum.* (İyelik ekinin hatalı kullanımı)

İyelik ekleri ile kurulan sözcük öbeği dilin anlaşılması ve doğru aktarılması noktasında oldukça önemlidir. Öğrencilerin yazdığı metinlerde yer alan örneklerle bakıldığında hatanın özne ve iyelik uyumunun karıştırılmasından kaynaklı olduğu tespit edilmiştir. Yukarıda yer alan cümlelerdeki yanlış kullanılan söz öbeklerinin doğru yazımı şu şekilde aktarılmalıdır; (onun) köşesinde, (sizin) motivasyonunuzu, (benim) annemin elini. İyelik eklerini alan ya da alacak olan sözcükler ait oldukları şahıs zamirleri ile gösterilerek öğretilmelidir.

Şimdiki Zaman (ı-yor) Ekinin Yazımında Yapılan Hatalar

Ünlü Daralmasının Yanlış Kullanımından Kaynaklı Hatalar

Öğrencilerin yazdığı metinlerde; -a,-e ünlüsü ile biten fiil öbeğine getirilen -yor ekinde oluşan ünlü daralmasının doğru kullanılmamasından kaynaklı yazım hatalarının olduğu tespit edilmiştir. Bu yanlışlar ise şöyle sıralanmıştır:

Ö.15. *Butun (bütün) çocuklar gitti, ben hala annemi (annemi) bekliyordum.* (Daralmanın yapılmaması)

Ö.14. *Benim ailemde aynı tabakta yemek yıyoruz.* (Daralmanın yapılmaması)

Ö.12. *Ben hala bu batıl inançlara (inançlara) inanıyorum (inanıyorum) ve çocuklarımın da bunları bilmesini isteyorum.* (Daralmanın yapılmaması)

Ö.36. *Belki de herkes eğitimin önemini bilmiyorlardır.* (Olumsuzluk ekinde daralmanın yapılmaması)

Ö. 16. *Küçükken (küçükken) her akşam oynuyordum.* (Daralmanın yapılmaması)

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Türkçede fiillere getirilen olumsuzluk eki “-me”, “-ma” dır. Bu ekler fiil sonlarında yer alan kalınlık ve incelik uyumuna göre getirilmektedir. Fakat bu ek şimdiki zaman kuralında “-mı, -mi, -mu, -mü” şeklinde yazılmaktadır (Banguoğlu, 1990: 465). Öğrenciler ise şimdiki zamanın olumsuz fiil çekiminde “-mı, -mi, -mu, -mü” ekini kullanmak yerine “-me” ve “-ma” olumsuzluk ekini gerek konuşma gerek yazma becerilerinde yanlış kullanmaktadırlar. Bu da yazma becerilerinde yazım hatalarına yol açmaktadır (Fidan, 2019). Öğrenciye olumsuz fiil çekimi öğretilirken; ekin ince-kalın-düz-yuvarlak olmak üzere dört şekli de yazılmalı ve ünlü uyumuna vurgu yapılarak öğretilmelidir. Ayrıca bu hususun şimdiki zaman gramerine ait bir özellik olduğunun da altı çizilmelidir.

Büyük Ünlü Uyumunun Yanlış Kullanımından Kaynaklı Hatalar

Büyük ünlü uyumu, Türkçe sözcüklerde sesli harflerin telaffuzunu kolaylaştırmak için uygulanan bir kuraldır. Sözcüğün ilk hecesi kalın sesli harf içeriyorsa (a, ı, o, u), diğer hecelerde bulunan seslerin de kalın olması gerekir. Aynı şekilde ince sesli harf (e, i, ö, ü) ile başlayan sözcükler de ince sesli harf ile devam etmelidir (www.tdk.gov.tr). Türkçe yazma becerilerindeki hataların en başında büyük ünlü uyumu yer almaktadır. Öğrencilerin yazdığı metinler incelendiğinde Türkçe sözcük ve eklerin yazımında büyük ünlü uyumu kuralının dikkate alınmadığı tespit edilmiştir.

Tespit edilen bu örnekler şöyle sıralanmıştır:

Ö.29. *Beraber kahvalte (kahvaltı) yapıyordılar. (yapıyorlardı)*

Ö.25. *Bir kişi gözlerini kapatıyor ve diğerleri bilinmeyen (bilinmeyen) bir yere gidiyor.*

Ö.18. *Kazakistan’da insanlar guvenmiyor (güvenmiyor) batıl inançlara ama inanan insanlar da var.*

Ö.24. *Annem çok sakın ve güçlü (güçlü) bir kadın. (kadın)*

Ö.17. *Evlilik iki kişinin (kişinin) bir araya gelme süreci (süreci)*

Ö.19. *Çok sabirli (sabırlı) davranarak hayatlarına devam ederler.*

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:3

Melike KALEMCİ, Havva Gül DURAN

Ö. 31. *Şarkı koyuyoruz, sonra şarkı devam ederken sandalye etrafını sarıyoruz ve şarkı (şarkı) durduğunda sandalye değiştirmelisiniz. (değiştirmelisiniz)*

Ö.20. *Bir diğer (diğer) deneyim (deneyim) Türkiye'nin (nin) farklı şehir(lerini) ziyaret ettim ve çok keyif (keyif) aldım.*

Öğrencilerin cümlelerinde de görüldüğü gibi büyük ünlü uyumu kuralına uymayan hatalar yaptıkları aşikârdır. Bu yazma hatalarının nedenleri; Türkçedeki ünlü harf ayrımını yapamama, Türkçede ekleri önceki sese göre devam ettiremememe, büyük ünlü uyumu kuralına göre düşünememe veya unutma, Türkçenin bazı dillere göre daha fazla sesli harfe sahip olması gibi sıralanabilir.

Büyük ünlü uyumu, Türkçe kelimeler için uygulanabilirken Türkçe olmayan kelimelerde ise bu kural geçerli olmayıp uygulanamamaktadır. Öğrencilerin, Türkçe olmayan kelimeler üzerinde büyük ünlü uyumu kuralını uygulamaya çalışarak yazım hatası yaptığı görülmüştür. Bu örnekler ise şöyledir:

Ö.21. *El- Fatih adında 21 yaşında bile olmayan dınker (dindar) bir genç adam cesaretiyle (cesaretiyle) geldi.*

Ö.11. *Tanzanya'da hindistan cevizimiz (Hindistan cevizimiz) çok var.*

Ö.28. *Daha iyi bir hayata sahip (sahip) olmak için, bir iş (iş) bulana kadar okumalıyız.*

Küçük Ünlü Uyumunun Yanlış Kullanımından Kaynaklı Hatalar

Küçük ünlü uyumuna göre Türkçe sözcüklerde düz ünlüyle (a, e, ı, i) başlayan heceler yine düz ünlüyle, yuvarlak ünlüyle başlayan heceler yuvarlak dar ünlüyle (u, ü) veya düz geniş ünlüyle (a, e) devam etmelidir (www.tdk.gov.tr). Öğrencilerin metinlerinde bu kurala uymayan yazım hataları ise şu şekilde sıralanmıştır:

Ö.32. *Bir kişi elini tutuyor ve diğer arkadaşlar koşuyorlar. (koşuyorlar)*

Ö.34. *Türk yemekleri güzel ve farklı şekilde pişiriyor. (pişiriyor)*

Ö.25. *Kuran ezberme katıldığım (katıldığım) için iyi yapayordum.*

Ö.27. *O zaman bende stes (stres) hissetiyordum. (hissediyorum).*

Ö.28. *Her gün etrafımızda ekonomiyi görüyoruz. (görüyoruz)*

Ö.30. *Eski nasıl (nesil) gittikten sonra genç nesil varış (varis) uluyor. (oluyor)*

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Bu örnekler incelendiğinde öğrencilerin Türkçe ses yapısına hâkim olmamalarından kaynaklı yazım hatası yaptıkları söylenebilir.

Birbirine Yakın Seslerin Karıştırılmasından Kaynaklı Yapılan Hatalar

/ı/, /i/ Seslerinin Karıştırılması

- Ö.26. *Evlilikten (evlilikten) sonra büyük problem(ler) gelir.*
- Ö.28. *Annem söylediği her şeyi yapabilirsin (yapabilirsin) hiçbir şey (den) korkma.*
- Ö.15. *Cesur insanlar (insanlar) muhalefete rağmen doğru bildiklerini yaparlar ve söylerler.*
- Ö.24. *Avrupa yarışlarında temsil (temsil) etmeye başladı.*
- Ö.8. *Türk yemekleri güzel ve farklı şekilde pişiriyor. (pişiriyor)*
- Ö.19. *Kazakistan'da insanlar güvenmiyor (güvenmiyor) batıl inançlara ama inanan insanlar da var.*
- Ö.21. *Bazi (bazı) kötü alışkanlıklardan kurtulup yeni iyi alışkanlıklar edinebildim.*

/o/, /ö/ Seslerinin Karıştırılması

- Ö.17. *Cesaretli olmayı annemden öğrendim (öğrendim).*
- Ö.18. *Çöpleri (çöpleri) yere atmayın, hayvanları da düşünün.*
- Ö.25. *Temizliğin toplumsal sağlığımız (sağlığımız) ve konforumuz için çok önemlidir. (önemli)*
- Ö.37. *Her Ramazan da koy (köy) muhtarı mescitte yarışmalar düzenlerdi.*
- Ö.29. *Kuran yarışması, konuşma yarışması ve şarkı söyleme (söyleme) yarışması ve diğerleri vardı.*
- Ö.30. *Bu oyunu oynamak için çok (çok) küçük bir çukur kazıp on adet taş arardık.*

/u/, /ü/ Seslerinin Karıştırılması

- Ö.32. *Annem çok sakın ve güçlü (güçlü) bir kadın.*
- Ö.7. *Butun (bütün) çocuklar gitti, ben hala annemi bekliyordum.*
- Ö.8. *Ak süyek oyununda kemik aramak için dağıldıklarında, aşıklar önceden anlaşarak birlikte veya tek yönünde (yönde) yürüdüler. (yürüdüler)*
- Ö.11. *Babam benim için çok güçlü. (güçlü)*

Melike KALEMCİ, Havva Gül DURAN

Ö.40. Onlar dört yıldır görüşmediler. (görüşmediler)

Ö.38. Ama biz üzülmelik (üzülmedik) çünkü ilk tatilde gitmeyi planlıyoruz.

Ö.22. Bu güne (güne) kadar çok arkadaşım oldu.

/p/, /b/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.15. Köfte ve kebab (kebab) çok lezzetli.

/s/, /ş/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.11. Sarkı (şarkı) koyuyoruz, sonra şarkı devam ederken sandalye etrafını sarıyoruz ve sarkı (şarkı) durduğunda sandalye değiştirmelisiniz.

Ö.39. Okuldaki eğitimim için en başından beri iyi çalışması ve bazı konularda geri kalmamaya çalıştım. (çalıştım)

Ö.37. Şimdiye kadar kısı (kışı) çok beğendim.

Ö.38. Doğru koşullar altında asık (aşık) olun psikolojik ihtiyaçlarımızın çoğunu karşılayacaktır.

Ö.30. Fakir bir aileden geldim bunun için arkadaşlarım (a) göre yurt dışına (dışına) okumak için gitmeyeceğim.

/g/, /ğ/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.22. Sürekli yeni bir şeyleri öğrenmek (öğrenmek) başarılı olmak için en önemli şeydir.

Ö.28. Anlayışlı olması ve birbirine saygı göstermesi evliliği (evliliği) sağlamlaştırmaya (sağlamlaştırmaya) yardımcı olur.

Ö.21. Büyümesini ve öğrenmesini (öğrenmesini) izlemek, sürekli bir neşe kaynağıydı

Ö.37. Eğitimin olduğu (olduğu) yerde bizler hem mantıklı düşünüp önümüze çıkan zorlukları atlatabiliriz.

/k/, /g-ğ/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.11. Çünkü kimlik almak zorundayız ve hem fakülte tarafından öğrenci kartı isteniyor ve kimliğin (kimliğin) olması şart.

Ö.27. Türkiye'ye gitmek (gitmeği) tercih ettik.

Ö.29. İletişim kurmak (kurmak) güçlü bağlantılar oluşturun.

Ö.19. Mesela eğer yoldan kara kedi geçerse bu kötü (köyü) bir şer diyor. Bence yolumuzdan kara bir kedi geçmesiyle hayatımız değişmeyecek. (değişmeyecek)

Ö.35. Türk yemekleri yemek için uzun zamandır uyum sağlamam (sağlamam) lazım çünkü Endonezya yemekleri ve Türk yemekleri çok farklıdır.

Ö.31. Benim çocukluğum bilgisayarsız ve telefonsuz kekti. (geçti)

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Ö.18. *Neler yapmamız gerektiğini (gerektiğini) biliyoruz ama geliştirmiyoruz.*

/c/, /ç/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.13. *Restoranda yemek yemek için aç (acı) ya da açısız (acısız) yemekleri sipariş edebiliriz.*

Ö.7. *Bir kucuk (küçük) çocuktum sınıfta o zaman.*

Ö.9. *En iyi arkadaşım vardı biz birbirimizin evinde geceyi gecirdik (geçirdik)*

/s/, /z/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.10. *Üzüntüler ve mutluluklar paylaşılmassa (paylaşılmazsa) evlilik güzel olmaz.*

Ö.23. *Şimdi Türk dil hasırlık (hazırlık) yapıyorum ve başarılı olmak istiyorum.*

/n/, /m/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.32. *Eğitim bize tün (tüm) hayat boyunca lazım olabilir.*

/o/, /u/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.33. *Okola (okula) hep geç gelirdim.*

Ö.34. *Otubüste (otobüste) ve bazı yerlerde insanlar çok sigara içeler. (içerler)*

/ı/, /u-ü/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.26. *Benim ailemde aynı (aynı) tabakta yemek yiyoruz.*

Ö.1. *İnsanlar farklı ve onların psikolojisi farklı her insan problem olduğu zaman farklı düşünüyor. (düşünüyor)*

/a/, /e/ Seslerinin Karıştırılması

Ö.14. *Göç yani bir yerden başka yere taşınmak göç davletın (devletin) izniyle yapılmalı.*

Ö.15. *Problem ya da sorun varsa bununla sakince yüzleşmeliyiz. (yüzleşmeliyiz)*

/f/, /v/ Seslerinin Karıştırılması

Bu çok zor bir durum kafga (kavga) yok ama güçlü ve ısrarcı olmalıyım.

Öğrencilerin yazılı anlatım etkinliklerinde kaleme aldıkları metinlerde tespit edilen ünlü ve ünsüz harflerin karıştırılmasından kaynaklı yapılan hatalar yukarıda sıralanmıştır. Öğrencilerin özellikle sert ünsüz seslerle biten kelimelere son ekleri eklerken ünsüz sesin (b-p, c-ç, d-t, g-k değişimlerinin uygulanmasında) yanlış

eklenmesinden dolayı yazılı metinlerde hata yaptıkları görülmüştür. Bu hatanın ise teorik bilgi eksikliğinden kaynaklı olduğu düşünülmüştür. Bu teoriyi uygulamaya geçirme noktasında da öğrencilerin zorluk yaşadığı aşikârdır.

Ses olayları kapsamında öğrencilerin genellikle yaptıkları hataların ses uyumuna yönelik olduğu görülmektedir. İncelenen örnek cümlelerde ise “-ğ” sesinin süreksizleşmesinden kaynaklı hataların olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda yazılan örneklerde görülen bir diğer yazım hatasının ünlü benzeşmesi olduğu görülmüştür. Bu hususta yapılan hataların; eklerin tek biçimli olarak kullanılmasından, fiil kök ve gövdelerinde kullanılan son ünsüz sesinin ötümlüleştirilmesi veya ötümsüz olarak bırakılmasından kaynaklı olduğu saptanmıştır.

SONUÇ

Bu çalışmada öğrencilerin yazma etkinliklerindeki metinlerinden hareketle yazım ve ses hatalarının neler olduğuna, hangi nedenlerden ötürü hatalar yapıldığına ve bu hataların sebeplerine ulaşmaya çalışılmıştır. Bu araştırmada B2 ve C1 seviyesinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin yazılı anlatım metinleri esas alınarak yazım ve ses bilgisi kuralları bağlamında değerlendirilmiştir.

Bu bağlamda öğrencilerin yazım ve ses bilgisi konularında sıklıkla yaptıkları hatalar aşağıda sıralandığı gibidir:

- Şimdiki zaman (i-yor) ekinin yazımında yapılan hatalar
- Ünlü daralmasının yanlış kullanımından kaynaklı hatalar
- Özel isimlerin yazımında yapılan hatalar
- İyelik ekinin *-(i)m, -(i)n, -(s)i, -(i)miz, -(i)niz ve -leri* yazımında yapılan hatalar
- Büyük ünlü uyumunun yanlış kullanımından kaynaklı hatalar
- Küçük ünlü uyumunun yanlış kullanımından kaynaklı hatalar
- Birbirine yakın seslerin karıştırılmasından kaynaklı yapılan hatalar

Yukarıda tespit edilen hatalar esas alındığında Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerde ses bilgisi kaynaklı yapılan hataların çoğunlukta olduğu saptanmıştır.

Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen B2 ve C1 Düzeyindeki Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Ses Bilgisi Bağlamında Değerlendirilmesi (Evaluation Of Written Narrative Texts Of B2 And C1 Level Students Learning Turkish As A Foreign Language In The Context Of Software And Audio)

Bunun nedeninin ise Latin alfabesinin bazı dillere göre ünlü seslerinin fazla oluşundan kaynaklı yazım yanlışlarına sebebiyet verdiği öngörülmüştür.

Öğrencilerin, şimdiki zamanın olumsuz fiil çekiminde “-mı, -mi, -mu, -mü” ekini kullanmak yerine “-me” ve “-ma” olumsuzluk ekini gerek konuşma gerek yazma becerilerinde yanlış kullandıkları tespit edilmiştir. Bu da yazma becerilerinde yazım hatalarına yol açan kullanımlardan biridir. Ayrıca Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin konuşma dilindeki günlük kullanımlarını doğrudan yazı diline aktarımı yazım ve ses bilgisi hatalarına neden olmaktadır. Bu kullanımları ise günlük yaşamda duyarak, görerek, sosyal medya platformlarında rastlayarak yanlış sözcük ve söz gruplarını öğrenilmektedir. Öğrenilen bu yanlış kullanımlar yazılı metinlerde saptanmıştır. Dolayısıyla bu durum yazım ve ses bilgisi hatalarının nedenlerinden biri olarak görülmüştür.

Bulgular ve Değerlendirmeler

Dil öğreniminde faydalanılan yazma etkinlikleri, öğrencilerin öz iletişimlerinin geliştirilmesinde önemli bir uygulamadır. Öğrencilerin bu beceride yazdıkları metinler aynı zamanda bilinen kelime bilgisinin hacmini de göstermektedir. Dil öğrenim becerisinin ilerleme kaydetmesinde yazma etkinliklerindeki bulgular araştırmacılara ve araştırmanın nitel boyutuna önemli bir katkı sağlamaktadır.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde öğrenciler üzerinde uygulanan yazma etkinliklerinin değerlendirilmesi, yanlış kullanımlarının analiz edilmesi ve bu alanda çalışma yapan ya da yapacak olan araştırmacılara alternatif sağlayacaktır.

Kaynakça / Reference

- Banguoglu, Tahsin, (1990). **Türkçenin Grameri**, Ankara, TDK Yayını.
- Bölükbaş, F. (2011). Arap Öğrencilerin Türkçe Yazılı Anlatım Becerilerinin Değerlendirilmesi. *Turkish Studies*.
- Çerçi A., Derman S. ve Bardakçı M. (2016). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarına Yönelik Yanlış Çözümlemesi, *Gaziantep University Journal of Social Sciences*.
- Ergin, Muharrem (2000). **Türk Dil Bilgisi**, İstanbul: Bayrak Yayıncılık.
- Fidan M.,(2019). Türkçe Öğrenen Yabancı Öğrencilerin Yazılı Anlatım Metinlerinin Yazım ve Noktalama Kuralları Yönünden Değerlendirilmesi, *Ekev Akademi Dergisi*.
- Genç, H. N. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Eğitimi Bağlamında Yazım ve Noktalama, *Ankara Üniversitesi Dil Dergisi*, 168 (2), 31-42. Seçkin Yayınları.
- Karademir, Fevzi (2013). **Türkçede İyelik Olgusu**, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Kundakçı M., Kapağan E.(2015). Ortaöğretimde Türkçenin Anadil Olarak Öğretiminde Sözlü ve Yazılı Metin Oluşturma Sorunu, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*.
- Kürtül İ., Kapağan E., Kundakçı M., Bacaklı Y.(2021). Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Stratejisi: Mevcut Durum Analizi ve Sorunların Çözümüne Yönelik Öneriler, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*.
- Şimşek H., Yıldırım A. (2008). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Yağmur, K. (2018). Dil Öğretiminde Anadili, İkinci Dil ve Yabancı Dil Kavramları, Durmuş M., Okur A. (Ed.), **Yabancılar Türkçe öğretimi içinde** (181-200). Ankara: Grafiker Yayınları.
- www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi 1.12.2023)

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):71/83

Geliş Tarihi / Receive : 07.11. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12. 2023

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Teaching Turkish to International Students: Challenges, Strategies and Advanced Methods

Vefa ANLAĞAN

Öğr. Gör, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Türkçe Öğretimi Uygulama
ve Araştırma Merkezi

Lecturer, Bolu Abant İzzet Baysal University Turkish Teaching Application
and Research Center

anlaganvefa@gmail.com

Orcid ID: 0000-0002-5805-7769

Atıf/Cite as: ANLAĞAN, V. Yabancı Öğrencilere Türkçe Öğretimi Zorluklar,
Stratejiler ve İleri Yöntemler. *Trk Dergisi*, 4(2)

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal
programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been
reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been
confirmed to be free of plagiarism.

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Öz

Bu makale, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimindeki zorluklara ve çözümlere odaklanmaktadır. Türkçe, zengin tarih ve kültürüyle dünyanın köklü dillerinden biridir ve Türkiye'de iş, eğitim ve kültürel deneyimler için önemli bir kapı açar. Ancak, uluslararası öğrenciler Türkçe öğrenme sürecinde, çeşitli zorluklarla karşılaşabilir. Bu zorlukların arasında dil farklılıkları, kültürel uyum ve motivasyon eksikliği yer almaktadır. Dil farklılıkları, yeni bir dil öğrenenler için karşılaşılan ilk büyük zorluktur. Türkçe, özellikle farklı dil ailesine mensup öğrenciler için benzersiz bir yapıya sahiptir. Alfabe, kelime dağarcığı ve dilbilgisi yapıları diğer dillere kıyasla farklılık gösterir. Bu nedenle, Türkçe öğrenen öğrencilerin bu farklılıkları aşmaları ve yeni bir dil öğrenmeleri gerekebilir.

Kültürel uyum da başka bir önemli konudur. Türkiye'nin zengin tarihi ve kültürel çeşitliliği, uluslararası öğrenciler için büyük bir cazibe kaynağı olabilir, ancak aynı zamanda kültürel farklılıklar ve beklentilerle başa çıkmayı gerektirebilir. Öğrenciler, Türk toplumunun geleneklerini ve adetlerini anlamaları ve saygı göstermeleri gerekebilir. Motivasyon, dil öğrenme sürecinin temel taşlarından biridir. Öğrencilerin, yeni bir dili öğrenmek için yeterli motivasyona sahip olmaları kritik öneme sahiptir. Türkçe öğrenmenin kariyer fırsatları, kültürel deneyimler ve kişisel gelişim açısından nasıl önemli olduğu vurgulanarak öğrencilerin motivasyonlarını artırmak mümkündür. Bu makale, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi sürecini daha etkili hale getirmek için kullanılabilecek stratejilere de odaklanmaktadır. Kültürel anlayış, işlevsel dil kullanımı, dil dalması yöntemi, motivasyon teşviki ve çevrimiçi kaynaklar gibi stratejiler, uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenme deneyimini zenginleştirmelerine ve geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Sonuç olarak, bu makale, uluslararası öğrencilerin Türkçe öğrenme sürecini daha etkili ve tatmin edici hale getirmenin yollarını incelemekte ve bu öğrencilerin Türkiye'de daha fazla entegrasyon ve başarı fırsatlarına sahip olmalarına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçe, strateji, yöntem, zorluklar

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Teaching Turkish to International Students: Challenges,
Strategies and Advanced Methods

Abstract

This article focuses on the teaching of Turkish to foreign students. Turkish, as one of the world's ancient languages, opens the door to opportunities in Turkey for business, education, and cultural experiences. However, foreign students often face various challenges in the process of learning Turkish. These challenges include language differences, cultural adjustment, and motivation issues. Language differences pose the initial and significant challenge for learners. Turkish has a unique structure, especially for students coming from different language families. Variations in the alphabet, vocabulary, and grammatical structures can differ significantly from their native languages, necessitating an adjustment to learn a new language.

Cultural adjustment is another essential consideration. While Turkey's rich history and cultural diversity may be appealing to foreign students, it also requires adapting to cultural differences and expectations. Understanding and respecting Turkish traditions and customs become crucial for these learners. Motivation is a fundamental pillar of the language learning process. Students need to maintain a high level of motivation to learn a new language effectively. Highlighting the significance of Turkish language skills for career prospects, cultural experiences, and personal growth can enhance and sustain their motivation. The article also delves into strategies that can make Turkish language teaching more effective for foreign students. These strategies include fostering cultural awareness, promoting practical language usage, immersion methods, motivation incentives, and utilizing online resources. When implemented collectively, these strategies can enrich the Turkish language learning experience for foreign students.

In conclusion, this article aims to explore ways to make the Turkish language learning process more effective and satisfying for foreign students, contributing to their greater integration and success in Turkey.

.Keywords: Turkish, strategy, method, difficulties

GİRİŞ

Bu makale, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi konusunda karşılaşılan zorlukları, etkili stratejileri ve ileri yöntemleri ele alarak, Türkçe öğretmenlerine ve dil öğrencilerine rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, bu zengin ve tarihî dili keşfetmek ve anlamak isteyen herkes için önemli bir köprü olabilir. Bu makale, bu köprüünün inşasına katkıda bulunmayı amaçlar.

Türkçe, dünya dilleri arasında özel bir yere sahiptir. Hem Türkiye'nin resmi dili olarak kullanılması hem de tarihî önemi nedeniyle, Türkçe öğrenmek birçok fırsatı beraberinde getirir. Bu dili öğrenen uluslararası öğrenciler, Türkiye'de eğitim alabilir, iş bulabilir ve Türk kültürünün zenginliklerini daha yakından deneyimleyebilirler.

Ancak, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, bazı zorluklarla karşılaşır. Öncelikle, dil farklılıkları büyük bir engel olabilir. Uluslararası öğrencilerin ana dilleri ile Türkçe arasındaki farklar, özellikle Türkçenin “aglutinatif” yapısı ve farklı bir alfabeye sahip olması, başlangıçta karmaşıklık oluşturabilir. Ayrıca, kültürel farklılıklar, dil öğrenme sürecini etkileyebilir (Arıcı, 2010, s. 3-12). Uluslararası öğrencilerin Türk kültürünü anlamaları, dil öğrenme deneyimlerini zenginleştirebilir ve daha etkili bir şekilde iletişim kurmalarına yardımcı olabilir. Dolayısıyla, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi hem dil hem de kültür anlayışını içermelidir.

Bunun ötesinde, dil öğrenme süreci uzun vadeli bir çaba gerektirir ve bu süreçte motivasyonun yüksek tutulması önemlidir. Öğrencilerin sürekli olarak motive edilmeleri ve dil öğrenme süreçlerine odaklanmaları gerekmektedir. Bu nedenle, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, etkili stratejileri ve ileri yöntemleri içermelidir.

Türkiye'de dil öğrenimi teşvik edilse de uluslararası öğrencilerin Türkçe hazırlık süreci amatör şartlarda geçmektedir. TÖMER gibi dil öğretim merkezlerinin kurumsal kimliği sorunlu ve Türkçe öğretimi devlet politikası haline getirilmelidir. Akademik seviyede Türkçe öğretimine yönelik yazılı, görsel ve işitsel materyal eksikliği, devlet politikası olmamasıyla ilişkilidir. Türkçe hazırlık öğretimi yapan kurumların ortak bir programı olmaması ve öğretim elemanı yetiştiren lisans programlarının yetersizliği başka sorunlardır. Türkçe hazırlık süresi bir yıl ve bu süreç uluslararası öğrencilerin vize ve ikamet izni alması için kayıt zorunluluğuyla sınırlıdır. Bu durum, dilin etkili bir şekilde öğrenilmesini engelleyebilir. Dil hazırlık süreci sonunda program değişiklikleriyle ilgili sorunlar yaşanmaktadır. Bu

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

uygulamaların değiştirilmesi ve Türkçenin hazırlık seviyesinde öğrenimi için eğitim vizesi ve ikamet izni yeterli olmalıdır (Kürtül vd. 2021, s. 14-17).

Bu makale, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi konusunda karşılaşılan zorlukları, etkili stratejileri ve ileri yöntemleri ele alarak, Türkçe öğretmenlerine ve dil öğrencilerine rehberlik etmeyi amaçlamaktadır. Uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, bu zengin ve tarihî dili keşfetmek ve anlamak isteyen herkes için önemli bir köprü olabilir. Bu makale, bu köprünün inşasına katkıda bulunmayı amaçlar.

Zorluklar:

1. Dil Farklılıkları:

Türkçe, birçok uluslararası öğrenci için ana dillerinden büyük farklılıklar gösterir. Bu farklılıklar, özellikle dil yapısı ve kelime hazinesi açısından belirgindir. Türkçe, aglutinatif bir dil olup, kelime köklerine eklerin eklenmesi yoluyla karmaşık cümleler oluşturur. Ayrıca, Türkçe farklı bir alfabeyle sahiptir (Latin alfabesi), bu da uluslararası öğrenciler için ilk başta öğrenmesi zor bir engel oluşturabilir.

Türkçe, ayrıca farklı ağızlar ve lehçelerle konuşulan bir dildir. Türkiye'nin farklı bölgelerinde ve hatta Türkiye dışındaki Türk konuşulan bölgelerde farklı ağızlar ve lehçeler bulunmaktadır. Bu, özellikle dil öğrencileri için konuşma becerilerini geliştirirken anlama ve iletişimde bazı zorluklar yaratabilir. Ancak, Türkçe öğretimi sırasında bu farklılıklar göz önüne alınarak dilin çeşitliliği hakkında öğrencilere bilgi verilmesi önemlidir (Tiryaki, Çil, 2020, s.2-4).

2. Kültürel Farklar:

Dil sadece kelime ve cümlelerden ibaret değildir; kültürün bir yansımasıdır. Uluslararası öğrenciler, Türk kültürünü anlamadan dil öğrenme sürecini eksik deneyimleyebilirler. Bu, jestler, gelenekler, adetler ve sosyal normlar gibi kültürel unsurları içerir. Bu tür kültürel farklılıklar, öğrencilerin etkili iletişim kurmasını zorlaştırabilir (Çakır, 2011, s. 1-5). Buradaki en büyük görev uluslararası öğrenciye eğitim veren öğretmenlere düşmektedir. Bu

kültürel farklılıkları öğrencilere ders içi ve ders dışı etkinliklerle yaşatarak aktarmalıdır.

Öğrencilere Türk kültürünün temel unsurları, gelenekleri ve özel günleri hakkında bilgi vermek, onların Türk toplumuyla daha iyi etkileşimde bulunmalarına ve uyum sağlamalarına yardımcı olabilir. Özellikle özel günler, dinî bayramlar, milli tatiller ve kutlamalar gibi kültürel olaylar, öğrencilere Türk toplumunun değerlerini ve yaşam tarzını anlamalarına yardımcı olabilir. Aynı zamanda, kültürel duyarlılık ve saygı da öğrencilere öğretilmelidir. Farklı kültürleri anlamak ve saygı göstermek, dil öğrenme sürecinde önemli bir bileşendir. Bu, öğrencilerin Türk toplumu ile daha olumlu bir etkileşimde bulunmalarına ve iletişimlerini daha etkili bir şekilde geliştirmelerine yardımcı olabilir.

3. Motivasyon:

Dil öğrenme süreci uzun vadeli bir çabadır ve öğrencilerin sürekli olarak motive olmaları gerekmektedir. Başlangıçta hızlı gelişme sağlamak, özellikle dilin karmaşıklığı nedeniyle zor olabilir. Öğrencilerin, başarılarına ve ilerlemelerine odaklanmaları, motivasyonlarını yüksek tutmaları önemlidir. Bu noktada, öğretmenlerin öğrencileri teşvik etmeleri ve öğrenme sürecini ilginç ve keyifli hale getirmeleri büyük önem taşır (Yağmur, 2021, s.3-7). Motivasyon iki temel türde olabilir. İçsel motivasyon, bir kişinin kendi içinden gelen istek ve zevkten kaynaklanır. Öğrenci, öğrenme sürecinin kendisine getirdiği kişisel tatmin, başarı ve ilgiden motive olur. Dışsal motivasyon ise ödül, tanıma veya olumsuz sonuçlardan kaçınma gibi dış etkenlerle ilişkilidir. Öğrenci, dış ödüller veya cezalar nedeniyle motive olur.

Motivasyon, dil öğrenimi ve herhangi bir öğrenme süreci için kritik bir faktördür. Öğretmenlerin ve eğitimcilerin, öğrencilerin motivasyonunu artırmak için birçok faktörü göz önünde bulundurması gerekmektedir.

4. Dil Değişimleri ve Lehçeler:

Türkçe, coğrafi bölgelere ve sosyal gruplara göre değişiklikler gösterebilen bir dildir. Bu nedenle, öğrencilerin farklı Türkçe lehçelerini anlamaları ve farklı iletişim durumlarına uygun bir şekilde kullanmaları gerekebilir. Bu, öğrenciler için ek bir zorluk oluşturabilir ve dilin geniş yelpazesini anlamaları zaman alabilir.

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Dil öğretmenlerinin bu zorlukları anlamaları ve öğrencilere bu engellerle başa çıkmalarına yardımcı olacak stratejiler sunmaları önemlidir. Bu zorlukların farkında olmak, daha etkili bir dil öğretim stratejileri geliştirmenin bir başlangıcıdır.

Stratejiler:

1. İletişime Öncelik Verme:

Dil öğrenme sürecinin başlangıcında, temel iletişim becerilerine vurgu yapmak önemlidir. Öğrencilere günlük yaşamda sıkça kullanılan ifadeleri, selamlaşma, tanışma ve temel iletişim konularını öğretmek, onların hızla dilde pratik yapmalarını sağlar. Öğrenciler, günlük konuşmaları anlama ve yapabilme yeteneklerini geliştirerek daha güvende hissederler.

İletişime öncelik verme stratejileri, öğrencilerin dil öğrenme sürecini daha etkili hale getirmek ve dil becerilerini geliştirmek için önemlidir. Bu stratejiler, konuşma pratiği, dil değişimleri ve akıcılık, gerçek yaşam senaryoları, iş birliği ve hata toleransı gibi unsurları içerir.

2. Dil Değişimini Anlama:

Dil değişimi, bir dilin zaman içindeki evrimini ve değişimini ifade eder. Dil, sürekli olarak dönüşen bir iletişim aracıdır ve bu değişim, sosyal, kültürel, teknolojik ve tarihsel faktörlerin etkisi altında gerçekleşir. Dil değişimi, kelime anlamlarının değişmesi, yeni kelimelerin ortaya çıkması, dilbilgisi ve gramer kurallarının evrimi, seslerin telaffuzundaki değişiklikler ve toplumsal katmanlar arasındaki farklılıkları içerebilir. Her dil, kendi toplumunun ihtiyaçlarına ve dinamiklerine uyum sağlar. Dil değişimini anlamak, dilbilimcilerin ve dil öğretmenlerinin dili daha iyi anlamalarına ve öğretmelerine yardımcı olur.

Türkçe, zamana ve bağlama göre farklılık gösterebilir. Öğrencilere bu dil değişimini anlamalarını ve uygun bir şekilde kullanmalarını öğretmek önemlidir. Sosyal ve iş ortamlarında kullanılan dil, günlük yaşamda kullanılan dil ile farklılık gösterebilir. Öğrencilere, bu farklılıkları anlamaları ve uygulamaları öğretilmelidir.

3. Teknolojik Araçlar:

Dil öğretiminde teknolojiyi etkin bir şekilde kullanmak, öğrencilerin öğrenme süreçlerini destekleyebilir. Dil öğrenme uygulamaları, çevrimiçi kaynaklar, dil öğrenme platformları ve sanal sınıflar, öğrencilere dil öğrenme süreçlerini daha interaktif hale getirme fırsatı sunar. Özellikle öğrenenler için dil pratiği fırsatları sunan sesli ve video kaynaklar, öğrenme deneyimini daha etkili hale getirebilir (Batdı, 2021, s. 15-22). Web 2.0 araçları son zamanlarda dil öğretimi için dört beceri alanında da önemli uygulamalar geliştirmektedir. Wordart, Wordwall, Vizia, Edmodo gibi birçok çevrimiçi ortam dört beceriyi geliştirmek için elverişli olanakları sağlamaktadır (Çaymaz, Korkmaz, 2022 s. 9-15).

4. Konuşma ve Dinleme Pratiği:

Dinleme Pratiği:

Dinleme becerilerini geliştirmek için, öğrencilere farklı aksanlar ve hızlardaki kaynakları dinletmek önemlidir. Bu, gerçek yaşamda karşılaşabilecekleri çeşitli sesleri anlama yeteneklerini artırır.

Sesli kitaplar, radyo programları, müzikler ve podcastler gibi kaynaklar, öğrencilerin farklı sesleri dinlemeleri ve anlamaları için kullanılabilir.

Öğrencilere konuşulan metinleri dinleyip ardından anlama soruları sormak veya özetlemelerini istemek, dinleme becerilerini değerlendirmek için faydalı olabilir.

Konuşma Pratiği:

Konuşma pratiği, öğrencilerin dil becerilerini geliştirmek için çok önemlidir. Bu, özgüvenlerini artırır ve iletişimde daha etkili olmalarına yardımcı olur.

Öğrencilere günlük yaşamda karşılaşabilecekleri konuları içeren konuşma fırsatları sunarak, iletişim becerilerini geliştirmelerini sağlayabilirsiniz.

Role-play (rol yapma) aktiviteleri ve grup tartışmaları, öğrencilerin pratik yapmalarına ve farklı konularda konuşma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Konuşma pratiği sırasında düzgün dilbilgisi ve telaffuzun önemini vurgulamak da gereklidir.

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Dil öğreniminin temel bir parçası, konuşma ve dinleme pratiğidir. Dil dersleri, öğrencilerin aktif olarak konuşmalarını ve dinlemelerini teşvik etmelidir. Role-play, grup tartışmaları, dil oyunları ve dinleme egzersizleri, öğrencilerin iletişim yeteneklerini geliştirmelerine yardımcı olur.

5. Oyunlaştırma ve Eğlence:

Dili eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmek için oyunlaştırma ve eğlence öğeleri kullanılabilir. Dil öğretim materyalleri, hikayeler, oyunlar, müzikler ve şiirlerle zenginleştirilebilir. Öğrencilerin dikkatlerini çekmek ve öğrenme sürecini daha eğlenceli hale getirmek, motivasyonlarını artırabilir (Kara, 2010, s. 3-12).

Oyunsallaştırma:

Oyunlar, öğrencilerin aktif katılımını teşvik eder ve dil öğrenme sürecini eğlenceli hale getirir.

Kelime oyunları, bulmacalar, kart oyunları ve rol yapma oyunları gibi çeşitli oyunlar, öğrencilerin kelime dağarcıklarını genişletmelerine ve iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olabilir.

Oyunlar, rekabet veya iş birliği yoluyla öğrencilerin motivasyonunu artırabilir.

Eğlenceli Aktiviteler:

Dil öğrenme materyallerini eğlenceli ve çekici hale getirmek, öğrencilerin dikkatini çeker.

Şarkılar, hikâyeler, karikatürler ve çizgi filmler gibi eğlenceli kaynaklar, öğrencilerin hem dinleme hem de anlama becerilerini geliştirebilir.

Dil oyunları ve bulmacalar, öğrencilerin dilbilgisini ve kelime bilgisini eğlenceli bir şekilde pekiştirmelerine yardımcı olabilir.

Hikâye Anlatma:

Öğretmenler, hikâyeleri kullanarak öğrencilere dilbilgisi, kelime bilgisi ve anlatım becerilerini geliştirmeleri için fırsatlar sunabilir.

Öğrencilerin kendi hikâyelerini yazmalarını veya anlatmalarını teşvik etmek, yaratıcılıklarını ve ifade yeteneklerini geliştirir.

Tematik Eğlence:

Dil öğrenme materyallerini günlük yaşam konuları veya öğrencilerin ilgi alanlarına göre temalandırmak, öğrenmeyi daha ilginç hale getirebilir.

Örneğin, yemek tarifleri, seyahat deneyimleri veya popüler kültürle ilgili konular, öğrencilerin ilgisini çekebilir.

Türkçe öğretiminde oyunsallaştırma ve eğlence, öğrencilerin dil öğrenme sürecini daha keyifli ve etkili hale getirir. Eğlenceli aktiviteler ve oyunlar, öğrencilerin motivasyonunu artırarak dil becerilerini geliştirmelerine yardımcı olur.

6. Kültür Etkileşimi:

Uluslararası öğrencilerin yerel topluluklara dahil edilmesi hem dil hem de kültür öğrenimini destekleyebilir. Dil öğrenen öğrencilerin yerel etkinliklere katılmaları ve yerel halkla iletişim kurmaları, dilin günlük kullanımını anlamalarına yardımcı olabilir (Çakır, 2011, s. 1-5). Kültür öğrenimine destek olmak için öğrencilere, kültürel o güne özel etkinlikler hazırlamaları için yol göstermek, imkân sağlamak dil kullanımını geliştirirken öğrenciye aynı zamanda özgüven kazandırması yönüyle önemlidir.

Bu stratejiler, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimini daha etkili hale getirmek için kullanılabilir. Her bir strateji, öğrencilerin dil öğrenme deneyimini daha zengin ve verimli hale getirmek amacıyla özelleştirilebilir ve uyum sağlanabilir. Ayrıca, öğretmenlerin öğrencilerin ihtiyaçlarına duyarlı olmaları ve öğrenme süreçlerini desteklemeleri önemlidir.

İleri Yöntemler:

1. Dil Değişimlerini İzleme:

Türkçe, zaman içinde değişen bir dildir ve farklı coğrafi bölgelerde, toplumsal gruplarda ve zaman dilimlerinde farklı dil değişimleri yaşanır. Öğrencilere bu değişimleri anlamaları ve izlemeleri öğretilir. Örneğin,

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Türkçe'deki yeni kelimeleri ve ifadeleri öğrenme, dilin güncel kullanımını anlama konularında yardımcı olabilir. Bu, öğrencilere günlük yaşamda daha iyi iletişim kurma yetenekleri kazandırabilir.

2. Sosyal Medya:

Özellikle genç nesil için sosyal medya, dil değişimlerinin hızlı bir şekilde yaşandığı bir platformdur. Öğrencilere, sosyal medyanın dilin gelişimine nasıl katkı sağladığını ve nasıl değişimlere yol açtığını anlatmak önemlidir (Çangal, 2020, s. 2-5). Öğrencilere, dil değişimlerini ve sosyal medya üzerinden dil kullanımını inceleme fırsatı sunarak, güncel dil kullanımını anlamalarına yardımcı olabilirsiniz.

3. İş Fırsatları:

Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilere, dilin iş dünyasında nasıl kullanılabileceğini ve iş fırsatlarına nasıl dönüştürülebileceğini öğretmek önemlidir. Türkiye, Orta Doğu, Avrupa ve Asya'da stratejik bir konumda bulunur ve birçok uluslararası şirket ve organizasyon, Türkçe bilen çalışanlar arar. Dolayısıyla, Türkçe öğrenmek, birçok sektörde iş bulma şansını artırabilir.

Bu ileri yöntemler, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretiminin daha ileri düzeyde ele alınmasına yardımcı olabilir. Bu yöntemler, öğrencilerin dili daha fazla derinlikle anlamalarına, güncel kullanımını takip etmelerine ve dilin pratik uygulamalarını güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Aynı zamanda, öğrencilere dilin iş dünyasında nasıl bir avantaj sağlayabileceğini anlatarak, dilin ekonomik ve kariyer fırsatlarına nasıl dönüştürülebileceğini de gösterebiliriz.

Sonuç:

Bu makale, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi konusunda karşılaşılan zorluklar, etkili stratejiler ve ileri yöntemler ele alınmıştır. Türkçe, öğrenilmesi güzel ve önemli bir dil olmasının yanı sıra, aynı zamanda birçok zorluğu da içermektedir. Bu zorluklar arasında dil farklılıkları, kültürel uyum ve motivasyon yer almaktadır. Bu stratejiler, dilin temel becerilerini geliştirmeyi amaçlamakta, kültüre duyarlılığı artırmakta, dil değişimlerini izlemeyi teşvik etmekte, teknolojik araçların etkili kullanımını önermekte ve öğrencilere konuşma/dinleme pratiği fırsatları sunmaktadır.

Ayrıca, makale uluslararası öğrencilere Türkçe öğrenmenin iş fırsatları açabileceğine de vurgu yapmaktadır. Türkiye'nin coğrafi konumu, iş dünyasında ve uluslararası ilişkilerde Türkçe bilen bireylere ihtiyaç duyulmasını sağlamaktadır. Sonuç olarak, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretimi, bazı zorlukları içerse de uygun stratejiler ve ileri yöntemler kullanılarak başarılı bir şekilde gerçekleştirilebilir. Türkçe öğrenen uluslararası öğrenciler, bu dilin yanı sıra Türk kültürünü keşfederken, aynı zamanda yeni iş ve kişisel fırsatlarla da karşılaşabilirler. Bu, uluslararası öğrencilere Türkçe öğretiminin değerini ve önemini vurgulamaktadır.

Uluslararası Öğrencilere Türkçe Öğretimi: Zorluklar, Stratejiler ve İleri Yöntemler

Kaynakça:

Tiryaki, Ş. vd. Çil, M. (2020) Yabancılar Türkçe Öğretiminde Anadolu Ağızlarının Yeri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.

Çakır, İ. (2011). Yabancı Dil Öğrenme Ortamlarında Kültürün Rolü. Milli Eğitim Dergisi.

Çangal, Ö. (2020). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Sosyal Medya Kullanımının Yazma Becerisine Etkisine Yönelik Öğrenci Görüşleri. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi.

Kübra Yağmur, Ş. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Uluslararası Öğrencilerin Motivasyon Durumları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi.

Batdı, V. (2021). Yabancılar Dil Öğretiminde Teknolojinin Kullanımı: Bir Karma-Meta Yöntemi. Milli Eğitim Dergisi.

Çaymaz, G. vd. Korkmaz, G. (2022). Yabancılar Türkçe Eğitiminde Web 2.0 Araçlarının Dört Alan Becerisine Yönelik Kullanımları (Okuma, Dinleme, Yazma, Konuşma). Uluslararası Beşerî Bilimler ve Sanat Dergisi.

Fuat Arıcı, A. (2010). Türkçe Öğretiminde Kullanılan Strateji-Yöntem ve Teknikler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.

Kara, M. (2010). Oyunlarla Yabancılar Dil Öğretimi. Türklük Bilimi Araştırmaları.

Kürtül, İ. Kapağan, E. Kundakçı, M. Bacaklı, Y. (2021). Türkiye'nin Uluslararası Öğrenci Stratejisi: Mevcut Durum Analizi ve Sorunların Çözülmesine Yönelik Öneriler.

Uluslararası Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi

International Journal of Humanities and Art

<http://www.trkdergisi.com>

Araştırma Makalesi / Research Article

e-ISSN:2757-6388

trk dergisi

2023

4(2):84/101

Geliş Tarihi / Receive : 23.12. 2023

Kabul Tarihi / Accepted : 31.12. 2023

**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı(B1-B2 Seviyesi)**

**Cultural Transfer Elements in Textbooks Used in Teaching
Turkish as a Foreign Language: Living in Turkish Turkish
Course and Workbook (B1-B2 Level)**

Duygu ÇAKMAK

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı**

Title, Abbreviation of University (or Institution), Faculty (or Unit) /

e-mail: duygucmk@gmail.com -Orcid ID: 0009-0003-3647-5307

İrem ŞEN

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı**

e-mail: iremsenn99@gmail.com -Orcid ID: 0009-0006-8103-3964

Merve Tuğçe ÇAKIR

**Yüksek Lisans Öğrencisi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe ve
Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı**

e-mail: kurtmervetugce@gmail.com - Orcid ID: 0009-0009-6353-6121

Atıf/Cite as: ÇAKMAK, D., ŞEN, İrem, & ÇAKIR, M. T. Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültürel Unsurlar: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı(B1-B2 Seviyesi): 1.7 Türkçe Yaşamak Türkçe Öğretimi Setinde Kültürel Unsurlar. *Trk Dergisi*, 4(2).

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından ve bir intihal programında incelenmiş intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two reviewers and in a plagiarism program and has been confirmed to be free of plagiarism.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

ÖZ

Türkçenin yabancı dil şeklinde öğretimi, Türkçe bilmeyen kişilere verilen Türkçe eğitimidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, son yıllarda önem kazanmıştır. Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyenler kişilerin sayısı zaman geçtikçe artmaktadır. Bu durum sonucunda da bu konuda oluşturulan çalışmalar hız kazanmıştır. Türkçenin Türkçe bilmeyenlere öğretilmesi konusundaki çalışmalardan biri de kültür aktarımıdır. Türkçenin, Türkçe bilmeyenlere öğretiminde kültürel unsurların verilmesi de oldukça önemlidir. Dil öğretimi ve kültür aktarımı eş zamanlı olarak ilerlemelidir. Kültür aktarımı, bir toplumun tüm değerlerinin söylemler ve semboller aracılığıyla gelecek nesillere aktarılmasıdır. Yabancılar Türkçe öğretiminde tek amaç dil bilgisi ve sözcük bilgisi öğretimi değildir, bununla birlikte kültürler arası etkileşim sağlanması da gereklidir. Dil ve kültürün ayrılmaz bir bütün olduğu düşünülürse o dil öğretilirken dili öğretilen ülkenin gelenekleri, görenekleri, sosyal yaşam biçimleri, değerleri, inançları, kültürel unsurları ve benzerleri dil ile birlikte bir bütün halinde verilmelidir. Böylelikle bir dil öğretilirken kültürel aktarım da sağlanarak dil öğretimi sağlamlaştırılır. Ders kitapları bir dili öğretirken kullanılan en önemli kaynaklardır. Yabancı dil öğretiminde kullanılan ders kitaplarında kültürel unsurların da olması o dilin öğrenimini hem kolaylaştırır hem de öğrenilenleri kalıcı hale getirir. Öğrencinin dilini öğrendiği ülke ile bağını kuvvetlendirir. Bu çalışmada Türkçenin öğretiminde kullanılan Türkçe Yaşamak B1 ve B2 seviyesi ders ve çalışma kitapları irdelenerek yöntem olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Kitaplarda kültürel unsurların miktarı saptanmaya çalışılmıştır. Türkçe Yaşamak ders ve çalışma kitaplarında toplamda 39 asıl kültür unsuru incelenmiştir ve 412 adet asıl kültür unsuruna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kültür, Kültür Aktarımı, Türkçenin Türkçe bilmeyenlere Öğretimi, Ders ve Çalışma Kitapları, Türkçe Yaşamak, Kültürel Unsurlar.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Cultural Transfer Elements in Textbooks Used in Teaching Turkish as a Foreign Language: Living in Turkish Turkish Course and Workbook (B1-B2 Level)

ABSTRACT

Teaching Turkish as a foreign language is Turkish education given to people who do not know Turkish. Teaching Turkish as a foreign language has gained importance in recent years. The number of people who want to learn Turkish as a foreign language is increasing over time. As a result of this situation, studies on this subject have accelerated. One of the studies on teaching Turkish to those who do not speak Turkish is cultural transfer. It is also very important to provide cultural elements in teaching Turkish to those who do not speak Turkish. Language teaching and cultural transfer must proceed simultaneously. Cultural transmission is the transfer of all values of a society to future generations through discourses and symbols. Teaching Turkish to foreigners is not the only purpose of teaching grammar and vocabulary; however, intercultural interaction is also necessary. Considering that language and culture are an inseparable whole, when teaching that language, the traditions, customs, social life styles, values, beliefs, cultural elements and the like of the country whose language is taught should be given as a whole together with the language. In this way, while teaching a language, cultural transfer is also ensured and language teaching is strengthened. Textbooks are the most important resources used when teaching a language. The presence of cultural elements in the textbooks used in foreign language teaching both facilitates the learning of that language and makes what is learned permanent. It strengthens the student's bond with the country where he/she learns the language. In this study, Turkish Living B1 and B2 level course books and workbooks used in teaching Turkish were examined and document analysis was used as a method. An attempt was made to determine the amount of cultural elements in the books. A total of 39 original cultural elements were examined in

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

***Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)***

Turkish Living textbooks and workbooks and 412 original cultural elements were reached.

Key Words: Culture, Cultural Transfer, Teaching Turkish to those who do not speak Turkish, Course and Workbooks, Living in Turkish, Cultural Elements.

1. GİRİŞ

1.1 Dil Nedir?

Korkmaz,Z. "Dil, birbiriyle haberleşmek isteyen insanların bir araç olarak kullandığı; dilek, düşünce ve hislerin şekil, ses ve anlam bakımından toplumların manevi unsurlarına göre oluşmuş ortak kurallarının katkısı ile diğer insanlara aktarılmasını sağlayan, seslerden örülü birçok işlevi olan, gelişme gösteren bir sistemdir." İnsan denen varlık sosyaldır ve bugüne kadar toplumla iç içe yaşayarak varlığını devam ettirmiştir. İnsan toplumun önemli bir parçasıdır. Toplumların oluşturduğu kültürel değerleri gelecek nesillere aktarmada dilin önemli bir işlevi vardır.

Ergin(2000) 'e göre dil "Dil, insanların birbirini anlamasını sağlayan doğal bir araç, kendi kuralları içinde varlığını sürdüren ve gelişen canlı bir varlık, toplumu geliştiren, koruyan ve halkın ortak olarak kullandığı sosyal bir sistem, seslerden oluşmuş muhteşem bir yapı, çıkış noktası tam olarak bilinmeyen bir gizli antlaşmalar ve sözleşmeler sistemidir."

"Dil, sözlü ve yazılı olarak iletişimde kullandığımız, doğduğumuzda hazır olarak edinmeye başladığımız, doğrudan doğruya insana özgü, çok güçlü, büyümlü bir düzendir; düşünme ve düşünülünü aktarma dizgesidir." (Aksan ,2006, s.13)

Dil, en önemli iletişim aracıdır. Dilin iletişim aracı olarak işlevini yerine getirebilmesinin ölçütü; dili kullananlar arasındaki 'anlaşma' eylemidir. İnsanların anlaşabilmesi için anlamın insanlar arasında paylaşılması gerekir. Anlam paylaşılmadan, bir başka deyişle bir işaret veya ses yapısında ortak anlam oluşmadan insanlar birbiri ile anlaşamaz ve iletişim olmaz. (Yiğit, 2017)

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

1.2 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Tarihi

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ilk Türk devletlerinden bu yana ilerlemiş ve önem kazanmaya başlamıştır.

Türkçe ve Çince Hunlar döneminde birbirini etkilemiştir.

Göktürkler döneminde yazılmış olan Orhun Yazıtlarında Türkçenin yabancılar tarafından öğrenilmeye çalışılmasına yönelik kanıtlara rastlanmaktadır. Bu dönemde Göktürkler, bazı devletlerle siyasi ilişkilerde bulundukları için Türkçe öğrenen insanların olması normal bir durumdur.

Uygurlar döneminde bilimsel ve kültürel faaliyetler oldukça ileri bir konuma ulaşmıştır. Moğol hükümdarı Cengiz Han devrinde Uygur yazıcıları devlet yönetiminde sorumluluk almış ve devletler arası yazışmalarda görev almışlardır. Bu yıllarda Moğolların özgün bir alfabeleri bulunmadığından yazıyı Uygurlu yazıcılardan öğrendikleri söylenmektedir. Bu durum da Uygurların yabancılarla Türkçe öğretimi konusunda tecrübelerinin olduğunu göstermektedir.

Karahanlı devrinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi konusundaki en mühim kaynak yazarı Kaşgarlı Mahmud olan Divan-ü Lügati't Türk 'tür. Bu yapıt Türkçenin ilk lügati, seçkisi, ansiklopedisi ve dil bilgisi kitabıdır. Aynı zamanda yabancılarla Türkçe öğretimi ile ilgili ilk eserdir. "Türkçe öğrenmenin bir ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır." (Bacaklı ,Y.,Kapağan ,E.,Kundakçı,M.,2016) Araplara siyasi üstünlük kurma amacıyla yazıldığı söylenebilir. Siyasi hakimiyet ve dil ilişkisi kültürün o millettten olmayan insanlara aktarımında önemli bir rol oynar(aktaran: Bacaklı, Kapağan, Kundakçı,M.,2016).

Kıpçak döneminde yazılan Türkçe öğretim kitapları belli bir sisteme dayanır ve niteliklidir. Aynı zamanda Memluk devletinin Türk olan siyasi ve askerleri Türkçeye ve Türkçenin öğretilmesi konusuna ağırlık vermişlerdir. Bu durum da Türkçenin yaygınlaşmasını sağlamıştır.

Selçuklu devrinde yabancılarla Türkçe öğretmek maksadıyla yazılmış yapıtlar görülmektedir. Çünkü bilim dili Arapça, resmî dil ve edebiyat dili Farsçadır.

Çağatay döneminde birçok dil bilgisi kaynağı yazılmıştır. Bu dönemdeki en mühim eser, Muhakemetü'l- Lügatayn eseridir. Ali Şir Nevaî bu eseri, Farsçanın Türkçeden üstün olmadığını, eşit olduklarını göstermek amacıyla kaleme almıştır.

Osmanlı döneminde resmî dil Türkçedir ve bürokraside aktif bir şekilde kullanılmıştır. Osmanlı ile ilişkilerini artırmak isteyen Avrupa devletleri,

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Türkçenin öğrenilmesine büyük önem göstermiştir. Balkanlardaki Türk dilinin varlığı da Osmanlı ile gerçekleşmiştir.

Son zamanlarda Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi Yunus Emre Enstitüsü, bu kuruma bağlı kültür merkezleri, Maarif Vakfı ve üniversiteler bünyesinde kurulan Türkçe Öğretim Merkezleri (TÖMER) ile yaygınlık kazanmıştır.

1.3 Kültür Nedir?

Kültür; tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde oluşturulan bütün değerler ile bunları oluşturmada, sonraki kuşaklara aktarmada kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine hakimiyetinin ölçüsünü gösteren araçların tümü (TDK, 2023). Güvenç ise kültürü canlı üstü bir varlık olarak değerlendirmiştir:

Tylor'ın(1971)yaptığı kültür tanımı çoğu kişi tarafından benimsenmiştir: Kültür veya medeniyet toplumun bir parçası olan insanın edindiği, öğrendiği bilgi, sanat, manevi değerler, yetenek, beceri ve alışkanlıkları içinde barındıran, düzlemsel olmayan bir bütündür(aktaran Güvenç,2002, s.54).

Kültür kavramının Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu kadar çok ön plana çıkmasının temel sebebi AOP (Avrupa ortak dil kriterleri) ile öğretim programlarında bahsedilmeye başlayan kültürlerarasılık / çok kültürlülük gibi kavramlardır.

1.4 Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretilmesinde Kültür Aktarımının Önemi

Kültür aktarımı, bir toplumun tüm değerlerinin söyleyişler ve semboller aracılığıyla gelecek kuşaklara aktarılmasıdır. Geçmiş ve gelecek arasındaki köprü görevini üstlenir.

Hedef dil öğrencisi ister bilerek ister bilmeyerek o dilin etki altına girer ve hedef dilde vücuda getirilmiş sözlü veya yazılı eserlerde kendini bulan kültür unsurlarını bir şekilde benimser ve kabullenir (Tuzcu, 2021).

Tomalin ve Stempleski (1993/a) yabancı dil derslerinde kültür aktarımının temel amaçlarını şu şekilde sıralamaktadır:

- Öğrencilerin kişilerin kültür ile ilişkili davranışlar gösterebileceğini kavramasına destek olmak,
- Sosyal unsurların Türkçe öğrenenlerin konuşma ve davranışlarını etkilediğini kavramasına destek olmak,

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

- Türkçe öğrenmek isteyenlerin hedeflenen kültüre ait bazı hallerde ortaya çıkan geleneksel hal ve hareketlerin daha fazla farkında olmalarını sağlamak
- Türkçe öğrenmek isteyenlerin hedeflenen kültürde yer alan kelimelerin akla getirdikleri ile ilgili farkındalıklarını desteklemek,
- Türkçe öğrenmek isteyenlerin hedeflenen kültür konusundaki genellemeleri değerlendirme yeteneği geliştirmesine yardım etmek,
- Türkçe öğrenmek isteyenlerin hedeflenen kültür hakkında bilgi sahibi olmak için gereken becerileri elde etmesini sağlamak,
- Türkçe öğrenmek isteyenlerin hedeflenen kültür konusunda merakını çoğaltmak ve o kültürü benimsemiş insanlarla duygudaşlık kurabilme konusunda teşvik etmektir.” (aktaran: Yiğit, M. 2017,s.38-39)

1.5 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yararlanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı

Yabancı dil öğretimi ile ilgili kitap yazarken kitap yazarlarının başladığı nokta hedeflenen kültüre ait özellikleri harekete geçirecek temalara yer verip dil öğretim ve öğrenim alıştırmalarını buna göre hazırlamaktır. Böylece öğrencilerin bildikleri ile ilişkilendirebileceği temalar ve bağlamları kullanarak hedef dilde karşılırlarına çıkan bilmedikleri kavram ve yapılara kolayca ve doğru bir şekilde öğrenecekleri düşünülmektedir(Yaylı, D.vd.,2009,s.36)

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel dil becerilerini ve dil bilgisini öğretmenin yanı sıra öğrenciye o dilin kültürünün kazandırılması da çok önemli bir husustur. Bu, aynı zamanda bireylerin dili daha iyi anlamaları açısından da gereklidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları Türk toplumunun özelliklerini yansıttığı gibi Türkçeye ve Türk toplumuna ait kültürün taşıyıcılığını da yapar.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde, kullanılan ders kitapları büyük bir rol oynamaktadır. Quetz tarafından yapılan bir ankette de ders kitabının ders sürecini yaklaşık %82 oranında etkilediği ve böylece dil öğretim sürecinde tüm diğer unsurlardan daha belirleyici olduğu tespitine ulaşılmıştır. (aktaran: Yılmaz ve Yücel, 2017)

1.6 Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yararlanılan Ders Kitaplarındaki Kültürel Öğeleri Değerlendirme Ölçütleri

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Ders kitaplarındaki kültürel unsurları belirlemek ve değerlendirmek için belirli ölçütlere ihtiyaç vardır. Bu ölçütler üzerinden farklı farklı sınıflamalara gidilmiştir.

Avrupa Konseyi (Council of Europe)'nin 2000 yılına ait bildirgesinde belirtilen sosyo kültürel unsurları günlük yaşam, yaşam koşulları, kişiler arası ilişkiler; değerler, inanışlar, davranışlar; vücut dili, sosyal gelenekler, adet olmuş davranışlar şeklinde başlıklandırılmıştır (CEF,2000, 102-103, aktaran: İşcan ve Yassıtaş, 2017).

Okur ve Keskin (2013) ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ders kitaplarında yer alan kültüre ait unsurları yedi öge altında toplamıştır:

Günlük yaşam, kişiler arası ilişkiler, değerler ve eğitim,; edebiyat, sanat ve müzik; gelenekler ve folklor, sosyal yaşam, coğrafya ve mekân.

1.7 Türkçe Yaşamak Türkçe Öğretimi Setinde Kültürel Unsurlar

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkçe Yaşamak Türkçe Öğretim Seti B1, B2 seviyesi ders ve çalışma kitaplarındaki kültür aktarımını belirli ölçütlere göre incelemektir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma için kullanılan model doküman incelemesidir. "Araştırılmak istenen durum hakkında bilgiye sahip yazılı gereçlerin çözümlemesine doküman incelemesi denir" (Yıldırım ve Şimşek, 2013,s.217).

Tablo 1: Kültürel Aktarım Unsurları

Alt Öge	1.Günlük Yaşam	2.Kişiler Arası İlişkiler	3.Değerler ve Eğitim	4.Edebiyat-Sanat ve Müzik	5.Gelenekler ve Folklor	6.Sosyal Yaşam	7.Coğrafya ve Mekan
a	Yiyecek içecek	Kişiler	Değerler	Edebiyat	Özel günler ve Gelenekler	Moda	

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

***Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)***

b	Yemek zamanları, sofra adabı	Selamlaşma ifade ve davranışları	Eğitim	Müzik	Sözlü anlatımlar ve sözlü gelenekler	Yasaklar	Yer (İller ve/veya yerleşim yerleri)
c	Resmi tatilleri-çalışma zamanları	Aile yapıları ve ilişkileri, kuşaklar arası ilişkiler	Dil ve Tarih Bilinci/Sevgisi	Sanat	Dini kurallara dayalı davranışlar	Alkış ve güzel hareketler	
d	Boş zaman etkinlikleri, hobileri,	Politik ve dinsel gruplar arası ilişkiler	Diğerleri	Gösteri sanatları	Doğum, evlilik gelenekleri	Diğerleri	
e	Karşılıklı konuşmalarda yaşa, cinsiyete, yakınlık derecesine, sosyal statüye, resmiyete göre kullanılacak sözler ve kalıplar	Konuk etme-ikram ve hediyeler		El sanatları geleneği	Festivaller, törenler, kutlamalar		
f	Yeme ve içme alışkanlıkları	Diğerleri		Diğerleri	Danslar		
g	Oyunlar				Toplumsal uygulamalar, ritüeller, bâtil inançlar		
h	Spor				Halk bilgisi, evren ve doğa ile ilgili uygulamalar		
i	Müzik				Diğerleri		

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

İnceleme Materyali

Türkçe Yaşamak Türkçe Öğretim Seti B1-B2 (Orta Düzey) ders ve çalışma kitapları.

Tablo 2: B1 Kitabı Ünite Başlıkları ve Kazanımı

ÜNİTE	BAŞLIKLAR	KAZANIMLAR
1	Doğruluk mu Cesaret mi	Planlarından Bahsedebilme Geçmiş Olayları Sıralı Bir Şekilde Anlatabilme Halk Hikâyeleri Hakkında Bilgi Sahibi Olabilme
2	Gökbilim	Gezegenlerle İlgili Bilgi Sahibi Olabilme Evren Hakkında Daha Geniş Düşünebilme Bir Olayı, Haberi Detaylarıyla Başkasına Aktarabilme

"Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi"
"International Journal of Humanities and Art"
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

***Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)***

3	İlim - İrfan - Kültür	Ünlü Düşünürler Hakkında Bilgi Sahibi Olabilme Tarihi ve Kültürel Önemi Bulunan Yerleri Tanıma Zıtlık Kavramlarını Öğrenme
4	Kültürel Lezzetler	Kültürel Lezzetleri Tanıma Doğru Beslenme Hakkında Bilgi Sahibi Olma Süreç Bildiren İfadeleri Kullanabilme
5	Zirvedekiler	Gerçek İle Kurmacayı Birbirinden Ayırt Edebilme Kâşifler Hakkında Bilgi Sahibi Olma Başarılı Olmak İçin Gereken Yöntemleri Öğrenme
6	Örf Adetlerimiz ve	Milli ve Manevi Değerlerin Farkına Varabilme Bayram Adetleri Hakkında Bilgi Sahibi Olma Geleneksel Kavramları Öğrenme

Tablo 3: B2 Kitabı Ünite Başlıkları ve Kazanımı

Veriler

Araştırmada yapılan incelemelerde tespit edilen kültürel unsurlar tablolar halinde gösterilmiştir. Bu tablolardan belirlenen sonuçlara göre örnekler aşağıdaki gibidir:

Tablo 4: Cümlelerde Bulunan Kültürel Unsur Örnekleri

Alt Ögeler	Kültürel Unsurların Veriliş Şekli (Cümle İçinde)	Kitaptaki Yeri (Sayfa)
1a	Gizem, Serpil’den Konya’dan etli ekmek getirmesini istedi	B1-69

“Beşeri Bilimler ve Sanat Dergisi”
“International Journal of Humanities and Art”
[trk dergisi/2023]

e-ISSN:2757-6388
Cilt/Volume:4
Sayı/Issue:2

*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)*

2a	İbn-i Sina, zekası sayesinde nasıl bir özelliğe sahipti?	B1-29
3a	Allah (c.c.) Necm Suresi 39. ayette : “İnsan için ancak çalıştığı vardır.” buyuruyor.	B1-56
3b	Türkiye’de ise internet ilk olarak 1993 yılında Ortadoğu Teknik Üniversitesi tarafından kullanılır. Daha sonra sırası ile Ege Üniversitesi , Bilkent Üniversitesi , Boğaziçi Üniversitesi ve İstanbul Teknik Üniversitesi internet bağlantısı kullanarak bilgi akışını hızlandırdıkları gibi, akademik çalışmaları da internet teknolojisi ile desteklerler.	B1-47
4a	"El Kanun Fit Tıp" adlı kitabında ne öğretir?	B1-29
4b	Yüksek yüksek tepelere ev kurmasınlar.	B1-84
4e	Tandırdaki kasnaktan mı alayım?	B1-77
5b	Türkistan bozkırlarında bir Türk memleketi vardı. Bu memlekette Dumrul adında hiçbir şeyden korkmayan bir delikanlı yaşırdı. Dumrul, alışılmadık şeyler yapan birisi olduğu için herkes ona ‘ Deli Dumrul ’ diyordu. Dumrul da lakabından hiç rahatsızlık duymuyordu.	B1-61
5c	Arda bayram namazı için güzelce giyindi.	B1-113
5d	Yusuf’un bugün düğünü var. O çok süslendi.	B1-108
6d	İmece ; komşuların, akrabaların birbirlerinin işini yardımlaşarak birlikte daha hızlı ve kolay bir şekilde yapması demektir. Genellikle teknolojik imkânların yaygın olmadığı zamanlarda ve daha çok kırsal yerleşim bölgelerinde uygulanan bu usul bir kişinin tarlasını sürmek, ekinini biçmek vb. durumlar için uygulanmaktadır.	B1-101
7	İstanbul ’da araba kullanmamalıyım çünkü çok trafik var.	B1-12

Alt Ögeler	Kültürel Unsurların Veriliş Şekli (Cümle İçinde)	Kitaptaki Yeri (Sayfa)
1a	Annem bugün karnıyarık yapacaktı. <i>Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak</i>	B2-14
1b	Hapşırarak, öksürmek gibi hareketler sofrada hoş karşılanmaz. <i>Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)</i>	B2-101
1c	Hafta sonları bizim evde balık yenir.	B2-19
1e	Anadolu'nun bir köyünde zengin mi zengin bir köy ağası yaşarmış.	B2-8
1f	Antalya'da enginar yenir.	B2-85
1g	Kalemin uç kısmına gelen öğrenci doğruluk mu cesaret mi diye sorar.	B2-32
1h	Maçta gol olunca seyirciler ayağa kalkıp uzun süre alkışlayıp durdular.	B2-136
2a	Babasının tayini çıksaydı, Ahmet de bizimle aynı okulda okumayacaktı.	B2-11
2c	Halam daireleri karıştırmış.	B2-112
2d	Milli Eğitim Bakanı'ndan Vali'ye herkes Ağa'yı tebrik ediyormuş.	B2-8
3a	Babasından aldığı tasavvuf terbiyesiyle çevresinde Allah dostu olarak bilinen Mevlana, Konya'dayken babasını kaybeder	B2-57
3b	Numan Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini kazanmış.	B2-9
3c	Ertuğrul Gazi 83 yaşında vefat etmiştir.	B2-31
4a	Yunus Emre şiirlerini ağır bir dille yazmamıştır.	B2-78
4b	Sen gülünce güller açar gül pembe.	B2-104
4c	Dizinin yönetmeni Mehmet Bozdağ'dır .	

*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)*

		B2-31
4d	Güzel konuşmasına rağmen tiyatro seçmelerinde elenmiş.	B2-73
4e	Ferhat, Amasya'da nakkaşlık yapan hünerli bir gençtir.	B2-25
4f	Dizi TRT Spor ekranlarında yayınlanmaktadır.	B2-31
5a	Türkiye'de takdirde erkekler yirmi yaşında olduğu askere gider.	B2-125
5b	Az önce dinlemiş olduğunuz masal yıllardan beri büyüklerimiz tarafından anlatılagelir.	B2-134
5c	Merhumun yakınları ölüyü anmak için dualar edip, mevlitler okutur.	B2-130
5d	Çocuğa ad verilmesi, çocuğun büyütülmesi, onun için yapılacakların belirlenmesi toplumumuzda çok önemlidir.	B2-85
5g	Birbirini seven iki cansız beden dünyada değil ama ahirette kavuşur ve mezarlarının üstünde gül biter.	B2-25
6b	Şu sigarayı bırak artık ya! Ciğerlerine yazık.	B2-56
6c	Misafire hizmette kusur etmemeye ve onun memnun kalmasına özen gösterilir.	B2-101
6d	Arkadaşlarıyla kavga edince annesi ve babası ona öğütler verdi.	B2-104
7	Şayet araba arızalanırsa iki saat sonra Van'a ulaşırız.	B2-124

*Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)*

Tablo 5: Cümlelerde Bulunan Kültürel Unsur Örnekleri

Tablo 6: Çalışma Kitaplarındaki Cümlelerde Bulunan
Kültürel Unsur Örnekleri

Alt Ögeler	Kültürel Öğelerin Aktarılış Şekli (Cümle İçinde)	Kitaptaki Yeri (Sayfa)
1a	Pastaneden on adet kır pidesi alındı.	B1 -68
1d	Geçen hafta sonu da pikniğe gitmeye karar verdik.	B1-51
2a	Merve çok üzgündü.	B1-11
3c	Osmanlı Devleti yıllar boyunca savaşmıştır.	B1-49
4a	Huzur romanı Ahmet Hamdi Tanpınar tarafından yazıldı.	B1-68
4b	Sıla , dünkü konserinde hayranlarını coşturdu.	B1-19
4c	Münir Özkul hem komedi hem de dram filmlerinde rol alıyordu.	B1-19
5e	Hasan bana : “ Antalya Film Festivalinden yeni filmler gösterilecek.” dedi.	B1-36
5f	Ünlü balerin Meriç Sümen 1982-83 yıllarında sahneye çıkıyordu.	B1-19
7a	Rehber, turistlere Safranbolu’daki tarihi Eski Çarşı’yı gezdirdi.	B1-64
1a	Dönerci adresi geç bulduğu için siparişi geç getirdi.	B2-21
1h	Türkiye Milli Takımı, önümüzdeki iki maçı kazandığı takdirde grupta lider olacak.	B2-40
2a	Ferhat Hoca öğrencilerine: “ 100 puan aldığınız takdirde size yemek ısmarlayacağım.” dedi.	B2-40
3c	Türkler eskiden beri konargöçer bir hayat yaşardı.	B2-9

**Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders
Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak
Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)**

5a	Türk toplumunun gelenek ve göreneklerinin arasında en önemli davranış büyüklerle karşı saygıdır.	B2-42
5b	Şimdilerde bu gelenek kalmadı önceden Ramazanlarda kıssalar anlatılagelirdi.	B2-46
5c	Senin Hacca gideceğini bildiği halde borcunu geri ödemedi mi?	B2-26
7	Çocukluğumda tatillerim çoğu zaman dedemin yanında Sinop'un Türkeli ilçesinde geçerdi.	B2-15

Bulgular ve Yorumlar

Tabloya göre günlük yaşama ait kültürel unsurların oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 6,25, Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 6,17; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %22,07; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 9,61'dir.

Tabloya göre kişiler arası ilişkilerin oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 27,08; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 64,19; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %26,40; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 59,61'dir.

Tablo 7: Kültür Aktarım Oranları

Türkçe Yaşamak B1,B2 Ders Kitabı ve Çalışma Kitabı Kültür Aktarım Oranları								
Türkçe Yaşamak Ders ve Çalışma Kitapları								
	B1 Düzeyi Ders Kitabı		B1 Düzeyi Çalışma Kitabı		B2 Düzeyi Ders Kitabı		B2 Düzeyi Çalışma Kitabı	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Günlük Yaşam	3	6,25	5	6,17	51	22,07	5	9,61
Kişiler Arası İlişkiler	13	27,08	52	64,19	61	26,40	31	59,61
Değerler ve Eğitim	4	8,3	2	2,46	38	16,45	1	1,92

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Edebiyat, Sanat ve Müzik	8	16,6	6	7,4	19	7,4	0	0
Gelenekler ve Folklor	5	10,4	3	3,7	25	10,82	4	1,73
Sosyal Yaşam	1	2,08	0	0	2	0,86	0	0
Coğrafya ve Mekân	14	29,16	13	16,04	35	15,15	11	21,15
Toplam	48	100	81	100	231	100	52	100

Tabloya göre değerler ve eğitim oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 8,3; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 2,46; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %16,45; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 1,92'dir.

Tabloya göre edebiyat, sanat ve müzik oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 16,6; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 7,4; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %7,4; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 0'dır.

Tabloya göre gelenekler ve folklor oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 10,34; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 3,7; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %10,82; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 1,73'tür.

Tabloya göre sosyal yaşam Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 2,08; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 0; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %0,86; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 0'dır.

Tabloya göre coğrafya ve mekâna ait kültürel unsurların oranı Türkçe Yaşamak B1 ders kitabında % 29,16; Türkçe Yaşamak B1 çalışma kitabında% 16,04; Türkçe Yaşamak B2 ders kitabında %15,15; Türkçe Yaşamak B2 çalışma kitabında % 21,15'tir.

Tartışma ve Sonuç

Yabancı dil öğretiminde öğrenciye kültürün de aktarılması hedef dilin öğrenilmesinde kolaylık sağlar. Öğrencinin kendi kültürü ile yeni tanıştığı kültür arasındaki benzerlik ve farklılıkları görmesi için bir zemin hazırlar. Kültürel unsurlarda ortaklık fazla olduğu zaman dili öğrenmek de kolaylaşır fakat kültürel unsurlarda ortaklık fazla olmasa da materyaller aracılığı ile kültürel aktarım sağlanarak uyum sağlama süreci başlatılabilir.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretilmesinde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Kültür Aktarımı Unsurları: Türkçe Yaşamak Türkçe Ders ve Çalışma Kitabı (B1-B2 Seviyesi)

Bu konuda en çok kullanılan materyal de ders kitaplarıdır. Ders kitapları hazırlanırken dikkat edilmelidir. Yabancılar Türkçe öğretimi ders kitapları da bu bağlamda kültürel unsur bakımından zengin olmalıdır.

Bu çalışmada Türkçe Yaşamak Yabancı Dil öğretim seti B1, B2 düzeyi ders ve çalışma kitapları kültürel unsurların aktarımı bakımından incelenmiştir. Türk kültürü, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmek isteyen öğrencilere farklı kültürel unsurlarla verilmeye çalışılmıştır ama bu yeterli midir? Sonuca bakıldığında kültürel unsurların yeteri kadar yer almadığı görülmüştür. Bazı kültürel unsurlara yok denecek kadar az yer verilmiştir. Örneğin, sosyal yaşamı yansıtan unsurlar her iki ders kitabında da yoktur. Hâlbuki öğrenci öğrendiği dili sosyal yaşamda kullanarak kendini geliştirebilir ve yaşadığı toplumun sosyal yaşam özelliklerini bilirse onun için yeni olan kültüre karşı kendini yabancı hissetmez.

KAYNAKÇA

- Aksan, D. (2006). *Anlambilim*. Engin Yayınevi.
- Bacaklı, Y. ,Kapağan E., Kundakçı, M. (2016). Divanü Lügati't-Türk'ün yazılma amacı üzerine bir değerlendirme, İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 5 (8), 3259- 3267.
- Güvenç, B. (2002). *Kültürün Abc'si*. Yapı Kredi Yayınları.
- İşcan, A., & Yassıtaş, T. (2018). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi ders kitaplarında kültür aktarımı: Yedi İklim Türkçe öğretim seti örneği (B1-B2 Düzeyi). *Aydın Tömer Dil Dergisi*, 3(1), 47-66.
- Tuzcu, K. (2021). "Türkçenin Yabancılar Öğretiminde Öğreticilerin Ana Dillerine ve Kültür Değerlerine Hâkimiyetleri Meselesi". *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4 (2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 45-55. DOI: <https://doi.org/10.47948/efad.916194>
- Yaylı, D., vd. (2009). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Politika Yöntem ve Beceriler*. Anı Yayıncılık.
- Yılmaz, H., Yücel, E., Üğüten, S., Şanal, F. (2017) *Farklı yönleriyle yabancı dil öğretimi*. Çizgi Kitabevi.
- Yiğit, M. (2017). *Kültürel etkileşim bağlamında yabancı dil olarak Türkçe öğretimi*. Hiper Yayın.

